

خسته قاسیم

محمد عیادی قاراخانلو «الیشیق»

خسته قاسیم

محمد عیادی قاراخانلو (الیشیق)

XƏSTƏ QASIM

TOPLAYAN:
MƏHƏMMƏD İBADİ-QARAXANLU
«ALİŞIQ»

نیریز - اول خیابان طالبانی ، نشر و ختو
تلفن : ۵۵۵۳۹۳ - (۴۱۱) و ۹۱۴۱۶۶۸۹۷ -

ISBN 978-964-8105-90-2

خسته قاسیم

توپلایان: محمد عبادی قاراخالو (آلشیق)

خسته قاسیم، ۹۱۱۱۴-۱۱۹۳ق.

خسته قاسیم/ توپلایان: محمد عبادی قاراخانلو (آلیشیق). - تبریز: اختر، ۱۳۸۴.
ص. ۳۲۰.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۱۰۵-۹۰-۲

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

این کتاب توسط ناشرین متفاوت در سالهای مختلف منتشر شده است.

۱. شعر ترکی -- ایران -- قرن ۱۲ ق. الف. عبادی قاراخانلو، محمد، ۱۳۵۸ -

گردآورنده. ب. عنوان.

۸۹۲/۳۶۱۱

PL۳۱۲/خ۵

۱۳۸۴

کتابخانه ملی ایران ۲۲۵۵۰ - ۸۳

نشر اختر

خسته قاسیم

محمد عبادی قاراخانلو (آلیشیق)

طرح جلد: مهرداد شایق

تیراژ: ۵۰۰ جلد / چاپ چهارم ۱۳۹۱ / ۳۲۰ صفحه / رقعی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۱۰۵-۹۰-۲

مرکز فروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، جنب داروخانه رازی، نشر اختر

تلفن: ۰۴۱۱-۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۸۵۰۰ تومان

ايچينده كىلر

اۋن سۆز - خسته قاسىمىن حيات و يارادىچىلىغىنا بىر باخىش ----- ۱۲

قوشمالار

الف - اوستاد نامەلر و نصىمت نامەلر

- ۱- آشنالىغى ----- ۴۶
- ۲- ائىلر - ائىلر ----- ۴۷
- ۳- ايشى ----- ۴۸
- ۴- بازارىدىر ----- ۴۹
- ۵- بللى دىر ----- ۵۰
- ۶- بىلنلر ----- ۵۱
- ۷- تلىسمە ----- ۵۲
- ۸- حئىيف ----- ۵۳
- ۹- كىشى ----- ۵۴
- ۱۰- گۆر نئجه سىنار ----- ۵۵
- ۱۱- ياخشىدى ----- ۵۶
- ۱۲- يامان آت ----- ۵۷
- ۱۳- يامان اولار ----- ۵۸

ب - شىكايىت نامەلر (دونيا و زامان ماقدا)

- ۱۴- آغلادى ----- ۶۰
- ۱۵- اليمده ----- ۶۱
- ۱۶- ائدر دونيا ----- ۶۲
- ۱۷- دالىنجا ----- ۶۳
- ۱۸- دونياسان ----- ۶۴

٦٥	١٩- دونيانين
٦٦	٢٠- قالدى
٦٧	٢١- قالبيدى
٦٨	٢٢- گليب گئديب
٦٩	٢٣- نه بيلسين
٧٠	٢٤- وار مولا
٧١	٢٥- يازيلدى

ج - مذهبي شعرلار

٧٣	٢٦- آلاله
٧٤	٢٧- او دريندى بو
٧٥	٢٨- اول
٧٦	٢٩- ايندى
٧٧	٣٠- پيغمبر (ص)
٧٨	٣١- حبيب خداني
٧٩	٣٢- حوسنو مولايا
٨٠	٣٣- دالالانيدي
٨١	٣٤- دئيرسيز
٨٢	٣٥- دور « اليف بئي »
٨٨	٣٦- سئوميشم
٨٩	٣٧- سيف اللاهيني
٩٠	٣٨- سينايه سين - سين
٩١	٣٩- طنف
٩٢	٤٠- على (ع)
٩٣	٤١- قيرميزي
٩٤	٤٢- كئچميشم
٩٥	٤٣- كؤلگه سيز « اماملار شعري »
٩٦	٤٤- كؤلگه سيز
٩٧	٤٥- ليله المبيت
٩٨	٤٦- محمّد (ص) « معراج نامه »
٩٩	٤٧- مربوط
١٠١	٤٨- منه
١٠٢	٤٩- وار « اصول دين »

د۔ گؤزللمہلر

- ۵۰۔ الحمد للہ ----- ۱۰۴
 ۵۱۔ ائیلر ----- ۱۰۵
 ۵۲۔ اوخوردو ----- ۱۰۶
 ۵۳۔ اولا ----- ۱۰۷
 ۵۴۔ ایندی ----- ۱۰۸
 ۵۵۔ ایندی ----- ۱۰۹
 ۵۶۔ برابر اولماز ----- ۱۱۰
 ۵۷۔ ترگولر صنم ----- ۱۱۱
 ۵۸۔ سوسن ، سونبول ، خندان ، بنؤوشه ، پری ----- ۱۱۲
 ۵۹۔ صنم گل ----- ۱۱۳
 ۶۰۔ صنمین ----- ۱۱۴
 ۶۱۔ قوربانى ----- ۱۱۵
 ۶۲۔ گلدين سئوگيليم ----- ۱۱۶
 ۶۳۔ گؤزل سن ----- ۱۱۷
 ۶۴۔ گؤزله ----- ۱۱۸
 ۶۵۔ گؤزلر ----- ۱۱۹
 ۶۶۔ منى ----- ۱۲۰
 ۶۷۔ «م» و «ی» «دؤشلهمه» ----- ۱۲۱

ه۔ شىكايت نامهلر (سئوگى ماقدا)

- ۶۸۔ آيريلير ----- ۱۲۳
 ۶۹۔ آيريلام ----- ۱۲۴
 ۷۰۔ ديوانه سیدی ----- ۱۲۵
 ۷۱۔ قاداغا سیدی ----- ۱۲۶
 ۷۲۔ کهلیکلر ----- ۱۲۷
 ۷۳۔ منى ----- ۱۲۸
 ۷۴۔ منیم ----- ۱۲۹
 ۷۵۔ نئجه اولسون ----- ۱۳۰
 ۷۶۔ نئجه اولور ----- ۱۳۱
 ۷۷۔ یار ----- ۱۳۲

و۔ قارغاملار

- ۷۸۔ اولسون ----- ۱۳۴
 ۷۹۔ یاری مندن ، منى یاردان آیران ----- ۱۳۵

ز. مختلف موضوعلاردا

- ۱۳۷ ----- ۸۰- آفتاب
 ۱۳۹ ----- ۸۱- اول
 ۱۴۰ ----- ۸۲- تانیسین
 ۱۴۱ ----- ۸۳- گلی
 ۱۴۲ ----- ۸۴- گیزله نیر

گرایلی لار

الف - مختلف موضوعلاردا

- ۱۴۵ ----- ۱- ائیلر لر
 ۱۴۶ ----- ۲- اولماز
 ۱۴۷ ----- ۳- بیلسینلر
 ۱۴۸ ----- ۴- چیخار دیر
 ۱۴۹ ----- ۵- داغلار
 ۱۵۰ ----- ۶- داغلار
 ۱۵۱ ----- ۷- دونیا
 ۱۵۲ ----- ۸- دونیا
 ۱۵۳ ----- ۹- صفالردن
 ۱۵۴ ----- ۱۰- هرزاد «اول آخیر»

ب - مذهبی گرایلی لار

- ۱۵۶ ----- ۱۱- الله
 ۱۵۸ ----- ۱۲- سرور
 ۱۵۹ ----- ۱۳- علی (ع)
 ۱۶۰ ----- ۱۴- گوردوم
 ۱۶۲ ----- ۱۵- من دوشدوم آستاناسینا
 ۱۶۳ ----- ۱۶- ناس

ج - گؤزلمه و شیکایت نامه لر (سئوگی ماقدا)

- ۱۶۵ ----- ۱۷- آیریسی
 ۱۶۶ ----- ۱۸- ائیلر سن

۱۶۷	۱۹- اولماز
۱۶۸	۲۰- اوسته
۱۶۹	۲۱- باخ - باخ
۱۷۰	۲۲- باشینا دولاندیغیم
۱۷۱	۲۳- دوشدو
۱۷۲	۲۴- دوغرو
۱۷۳	۲۵- کیمی
۱۷۴	۲۶- کیمی

تجنیس لر

الف - ساده تجنیسلر

۱۷۶	۱- آهولار منی
۱۷۷	۲- آی آغا هارای
۱۷۸	۳- اوساری گوزلر
۱۸۰	۴- بوداغا بیرباخ
۱۸۱	۵- بیر اینجه
۱۸۲	۶- چاپ ها چاپ
۱۸۳	۷- حماییل اولدو
۱۸۴	۸- صنم آل
۱۸۵	۹- نه دانام ایندی
۱۸۶	۱۰- واراگی چین - چین
۱۸۷	۱۱- یاییلان منی
۱۸۸	۱۲- یایی نور

ب - میغالی تجنیسلر

۱۹۰	۱۳- آدالا غرض « دوداق دیمز »
۱۹۲	۱۴- آی حاییف - حاییف
۱۹۳	۱۵- اوز ها اوز
۱۹۵	۱۶- گورونجه

دیوان لار

۱۹۷	۱- السلام
۱۹۸	۲- السلام « الیف بیی »
۱۹۹	۳- بیز « اماملار شعری »

- ۴- بیزیم ----- ۲۰۱
 ۵- دورما گل ----- ۲۰۳
 ۶- دوغرو سو ----- ۲۰۴
 ۷- دؤنوب ----- ۲۰۵
 ۸- منم ----- ۲۰۶
 ۹- وار ----- ۲۰۷
 ۱۰- یا علی (ع) ----- ۲۰۸
 ۱۱- یوکوم ----- ۲۰۹

دیوان مخمس لڑ

- ۱- آغلادی ----- ۲۱۱
 ۲- ازل ----- ۲۱۳
 ۳- السلام ----- ۲۱۴
 ۴- بسم الله ایمیش « معراج نامہ » ----- ۲۱۵
 ۵- سیمین زره « ترسه الیف بیی » ----- ۲۱۷

حرہ زور بالار

الف - دئییشمه گرایلی مرہ زوربالار

- ۱- بسم الله « لزگی احمدلہ » ----- ۲۲۰
 ۲- بالہ - ندیر « لزگی احمدلہ » ----- ۲۲۱
 ۳- قاسیم - احمد « لزگی احمدلہ » ----- ۲۲۲
 ۴- سندن - سنلہ « پری خانیم لا » ----- ۲۲۴
 ۵- مند - سندن - « پری خانیم لا » ----- ۲۲۵

ب - قوشما مرہ زوربالار

- ۶- سن نہ سن ----- ۲۲۷
 ۷- کمالیم ----- ۲۲۸
 ۸- مخمس ----- ۲۲۹

ج - دئییشمه قوشما مرہ زوربالار

- ۹- سن نہ سن « لزگی احمدلہ » ----- ۲۳۱

- ۱۰۔ منده دیر « لزگی احمدلہ » ----- ۲۳۲
 ۱۱۔ منم - من « اورمیہ لی عاشیق علی لہ » ----- ۲۳۳

د۔ دیوان مربہ زوربالار

- ۱۲۔ کل ----- ۲۳۵

ه۔ دئییشمه دیوان مربہ زوربالار

- ۱۳۔ گرک « شاعیر زامیدلہ » ----- ۲۳۶
 ۱۴۔ من « لزگی احمدلہ » ----- ۲۳۷

قیفیل بندلر

الف۔ دئییشمه قیفیل بندلر

- ۱۔ گرایلی دئییشمه قیفیل بندلر
 ۱۔ گلدی « اورمیہ لی عاشیق علی لہ » ----- ۲۳۹
 ۲۔ قوشما دئییشمه قیفیل بندلر
 ۲۔ اولدو « شاعیر زامیدلہ » ----- ۲۴۲
 ۳۔ اولو « لزگی احمدلہ » ----- ۲۴۴
 ۴۔ اولوبدو « الیف بیی » « لزگی احمدلہ » ----- ۲۴۵
 ۵۔ گرک « لزگی احمدلہ » ----- ۲۴۸
 ۶۔ وار « لزگی احمدلہ » ----- ۲۵۰
 ۷۔ وار « لزگی احمدلہ » ----- ۲۵۱
 ۸۔ وار « لزگی احمدلہ » ----- ۲۵۳
 ۹۔ وار « لزگی احمدلہ » ----- ۲۵۶
 ۱۰۔ وار « لزگی احمدلہ » ----- ۲۵۷
 ۳۔ غزل دئییشمه قیفیل بندلر
 ۱۱۔ ندیر « لزگی احمدلہ » ----- ۲۵۹

ب۔ باغلی قیفیل بندلر

- ۱۔ گرایلی قیفیل بندلر
 ۱۲۔ اصلی بیردیر فرعی اون بیر ----- ۲۶۱
 ۱۳۔ الیف بیی دن ----- ۲۶۲
 ۲۔ قوشما قیفیل بندلر

۲۶۴	۱۴- الف الف آ
۲۶۵	۱۵- بشی نه
۲۶۶	۱۶- بیر اول
۲۶۷	۱۷- قیرخ آیاغی وار
۲۶۸	۱۸- گۆرک
۲۶۹	۱۹- ننددی
۲۷۰	۲۰- وار
۲۷۱	۲۱- وئر خبر
	۳- مستزاد قوشما قیفیل بندلر
۲۷۲	۲۲- ممات
	۴- دیوان قیفیل بندلر
۲۷۵	۲۳- اوچ
۲۷۶	۲۴- وار
	۵- غزل قیفیل بندلر
۲۷۸	۲۵- سیم تنی

وجود نامه

۲۸۰	۱- وجود نامه
-----	--------------

قاریشیق دوشموش شعرلر

خسته قاسیم آدینا چاپ اولموش آیری عاشیق و شاعیرلرین

۲۹۲	شعرلرینین عنوانلاری
-----	---------------------

الف - گزاییلار

۲۹۴	۱- ایلریش
۲۹۵	۲- یوخلور

ب - قوشمالار

۲۹۶	۱- ائيله انسان
۲۹۷	۲- اولماز
۲۹۸	۳- اون ایکی
۲۹۹	۴- چکیدی
۳۰۰	۵- بشیرلر

- ۶- قال ايندى ----- ۳۰۲
۷- يازدىلار ----- ۳۰۳

۵ - دىللشمە درلشمە

- ۱- باشىنا دۇندۇيوم ----- ۳۰۴

د - مېرە زور بالار

- ۱- گلمىشم - گلىيسن ----- ۳۰۵
۲- مندهدىر « يئرلە گۇيون دئىيشمە سى » ----- ۳۰۶

ه - دئىيشمە قىفيل بندلر

- ۱- بئشە - بئش ----- ۳۰۹
۲- سوچ ----- ۳۱۰
۳- هئى ----- ۳۱۲
۴- هئى ----- ۳۱۴

و - باغلى قىفل بندلر

- ۱- حسايين سندن اىسترم ----- ۳۱۷
۲- صفايە باغلار ----- ۳۱۸

يارىمچىق شعرلر

- ۱- دالدا ----- ۳۱۹
۲- ضىيالانماسين ----- ۳۱۹
۳- خيالدادى ----- ۳۱۹

خستە قاسىمىن حيات و يارادىجىلىغىنا بىر باخشى

سسى سوراغى نىچە مېن ايللر بوندان اۋنجه دن گلن اوزان- عاشىق صنعتى جور به جور آدلارلا مختليف انكىشاف يوللارنى آرخادا قويوب، اورتا عصيرلردن بويانا اسلام و تصوفه قارشىلىقى مناسب گۈستىررك ۱۶- نجى عصيرده آرازىن گونى ياخاسيندا يىر توموش قاراداغ بۇلگه سىنين «دىرى» كندىندە «دىرىلى عاشىق قوربانى»، ۱۷- نجى عصيرده «توفارقانلى عاشىق عباس»، ۱۸- نجى عصيرده تىكمه داشلى خستە قاسىم و... كىمى بويو هر ياندان گۈرسنن هوندور صنعت ذىروه لرین عرصه به گتىرمىشىدیر.

بو سیرادا آدىن چكديگىمىز آذربايجان عاشىق يارادىجىلىغىنين گۈركملى نماينده لریندن اولان خستە قاسىم، اۋز دۋورونون مدرک و ضيالى بىر شخصيتى اولموشدور. اونون شعرلرينده ترنم ائندىگى فيكىرلىرى اونون بىلىك و دوشونجه چرچيوه سىنين نه قدر گئنىش اولدوغون آيدىنجا گۈستىرير. عصيرلردىر كى خستە قاسىمىن معنوى دونياسىندان گلن توكنمز ايشىق و ايلاهى عشق فلسفه سى، اۋزوندىن سونرا كى دۋورلرين عاشىق يارادىجىلىغىنا ايشىق سالماقدادير. او اۋز يارادىجىلىغىندا سازىن و سۋزون خالق آراسىندا بوراخديغى معنوى امكانلار يندان دۋرلنرك، همده قرآن و اسلامى تعليم لردن درين تاثير آلاراق، انسانين سون درجه ده محبته، تمىزلىگه، عشق و حقيقته نىجه چاتماغىن شعره چكه بىلمىشىدیر.

((...)) «خستە قاسىم» تخمىنأ ۱۰۸۱- نجى گونش ايلينده «تىكمه داش» دا اكينجى بىر عائلده آنادان اولموشدور.

تبريزين ۷۸ كيلومتريلىگىنده، تهران- تبريز يولونون كنارىندا «قارقالان» داغىنين شمال اتگىنده يىرلشن تىكمه داش كندى قديم زامانلاردان «عابباس» ماحالىنين مركزى دىر. ۱۳۶۸

- نجی ایلهده تیکمه‌داش بخش مرکزی اولوب. بو بخشین ۱۰۲ کندی واردیر. تیکمه‌داش بخشی بستان‌آباد، سراب، هشت‌رود و ترکمن‌چای ماحاللاریلا قوشودور. تیکمه‌داش اؤز آدینی کندین جنوب طرفینده اولان طبیعی اولاراق گؤزل یاراشیغا مالیک اولان تیکلی داشدان آلیدیر. تیکلی داش اوللر مقدس بیر داش کیمی اهالی طرفیندن زیارت اولوناردی آنجاق ۲۰ ایل بوندان اول بیر نئچه نفر او داشی داغیتمیشدیر.

تیکمه‌داشین ایندی کی یثری قدیم زامانلاردا چمترالیغیمیش و تخمیناً ۳۶۰ ایل بوندان اول کندین شمال طرفیندن ۶ کیلومتر آرالیدا اولان «یاغیشلی» آدلانان یتردن اهالی بورایا کؤچوب مسکن سالمیشلار...

خسته قاسیم اوشاقلیق ایللرینده تیکمه‌داشدا ملکا مکتبینی باشا ووروب تحصیلینی داوام ائتدیرمک اوچون اؤز دؤورونون علم اوجاقلاریندان اولان اردبیل شهرینده شیخ صفی مسجدینه گئدیب و اورادا تحصیله مشغول اولموشدور. همین ایللردن یارادیجیلیق دونیاسینا قدم قویموشدور...

خسته قاسیم اردبیل‌ده تحصیلینی باشا ووردوقدان سونرا تیکمه‌داشا قاییدیب وطنیمیزین بیر چوخ یثرلرینه سفر ائتمیشدیر...

خسته قاسیم عؤمرونون ۲- نجی یاریسیندا ۱۴ ایل مدّتینده قم و نجف شهرلرینده اسلامی تحصیل آلیدیر...

او عؤمرونون سون چاغلاریندا تیکمه‌داشدا یاشاییب و اکیچی‌لیک‌له مشغول اولموشدور... تدقیقاتلاردان معلوم اولور کی خسته قاسیم ۷۶ یاشیندا ۱۱۵۷- نجی گونش ایلینده وفات ائدیدی.

خسته قاسیمین قبری تیکمه‌داش قبرستانلیغیندادیر وایللر بویو شاعیرین رستشکارلاری طرفیندن زیارت اولونوب و اولکه‌میزین هر یثریندن زیارته گلنلر اولور. ((۱))

قئید اولدوغو کیمی خسته قاسیم تیکمه‌داشدا ملکا مکتبینی باشا ووردوقدان سونرا تحصیلینی داوام ائتمک اوچون اردبیل شهرینده شیخ صفی مسجدینه گئتمیشدیر.

معلوم اولدوغو کیمی شاه اسماعیل صفوینین بابالاریندان اولان اردبیللی شیخ صفی‌الدین اؤزو طریقت صاحبی اولموشدور. اردبیل ده مسجیددن باشقا «خانقاه» قوروب دؤوره‌سینه بیر چوخ مریدلر ییغمیشدیر و بو خانقاه اوزون ایللر فعالیتینه داوام وئرمیشدیر، اردبیل ایسه تصوفون اوجاغی اولان مقدس بیر شهر کیمی تانیلمیشدیر. خسته قاسیم اورادا طریقت‌له تانیس اولوب، ماراقلی اولاراق شیخ صفی خانقاهینا گیرمیشدیر. او باشلانغیجا طریقت آیین‌لریندن ساییلان «چله» توتماغا باشلامیشدیر. چله فارس سؤزو همان «جهله» دنمکدیر بله کی طریقت اهلی بیر ذکری و یا عملی قیرخ گون آردین قیرمادان یئرینه گتیرلر و بله‌لیک‌له طریقت‌ده اوست قاتلارا یوکسه‌لرلر. طریقتین سون درجه‌سی «وحدت وجود» یعنی آلاها قوووشماقدیر.

خسته قاسیم نئجه کی «منه» ردیفلی قوشماسیندا اؤزو دئییر:

«خسته قاسیم» دئییر دست رست اولدوم،
 شاه الیندن باده ایچیب مست اولدوم،
 سایی قیرخ گون شیخ صفی‌ده بست اولدوم،
 اوندا یان اولدو دؤرد کتاب منه.

بو بنددن معلوم اولان کیمی خسته قاسیم قیرخ گون شیخ صفی خانقاهیندا طریقت آیین‌لرین یئرینه گتیرندن سونرا یوخودا حضرت علی (ع) نی گؤروب اوندان باده آلمیشدیر.

قوریانی، عباس، خسته قاسیم و...حق عاشیق‌لارینین یوخودا باده آلیب ایچمک مسئله‌سی آذربایجانین بیر چوخ عاشیق داستانلاریندا گؤرونن کیمی «طریقت‌ده ده بیر خاص مرحله‌یه چاتان سالک یوخودا «کشف شهود» دئییلن بیر حالتده حضرت حقیقین الیندن باده آلیب ایچیب و «محو و فانی» اولور. (۲) بو مسئله‌نی تصوف و عاشیق‌لیغین بیر-بیرینه بوراخدیغی تأثیراتلاردان آد آبارماق اولار.

خستە قاسىم بىر گرايلى سىندا شىخ صفى خانقاھىندا اوللار طريقت اھلى نىن طرفىندىن
قبول اولما ماغى حاقدان يازىر:

آھولار اوتلار چمىندە،
كۆنلۈمدۈر عرشى زمىندە،
درويشىن قىرخلار جەمىندە،
من دوشىدوم آستاناسىنا.

«خستە قاسىمىن اردىيل سفرى» داستان وارىانتىنا كۆرە: «خستە قاسىمىن مەلىمى نە
قدر اونا درس اۆيۈردير او باشا دوشمۇر آخىردا مەلىم آجىقلانىپ اونون اورادان چىخىپ
گىتتە سىنى اىستەيىر. الى ھەر ياندىن اوزولمۇش خستە قاسىم او گىتتە يۇخودا ھىزىرت على
(ع) نى كۆرۈپ اوندان بادە آلير و بوتون علم لارە مالىك اولور و...»

مەلۇم اولدۇغۇ كىمى طريقت آيىن لرىنىن چىتىن اولدۇغوندىن يىترىنە گىتىرمىگى
باجارمايان خستە قاسىم الى ھەر ياندىن اوزولمۇش حالدا بىر گىتتە نىن ايجىندە طريقتىن ان
يۇكسەك قاتلارنى چاتىر.

طريقت اھلىنە مەخسۇس اولان و ھىمىشە اونلارنى دىللرىندە دولاشان «يا ھو» سۆزۈ
و اونلار مەخسۇس اولان گىتىم «خرقە»، «پۇست» و «كسوت» سۆزۈنۈن خستە قاسىمىن
بىر پارا شەئىرلىرىندە كۆرۈنمىگى اونون طريقت اھلى لە ياخىندان علاقە ساخلايدىغىنا بىر
آيرى ثبوت دور:

ياتمىشىدىم خوايىن ايجىندە،
گۆردۈم «يا ھو» دۇيىر سرور.
سورۇشۇم - شاھان كىمىن؟
- يىل منىم شىرى غۇنىر.

خرقه ندر، پوست ندر، دری نه؟
 حقن دؤنمک سالار سنی درینه.
 بلکه گوذاریمی سالار درینه،
 هر زامان دندیگیم آ، «هو» لارمنی.

و یا:

«خسته قاسیم» گلدی کیسوت ایچینده،
 آلتی ینددی اولدو اثبات ایچینده،
 اون بنش زاد دئییلیر صلات ایچینده،
 بنشی پنهان، بنشی عیان بنشی نه؟

طریقت اهلین حضرت علی (ع). یه خاص ایناملارینا اساساً او حضرت له باغلی
 بعضی احوالاتا درین اعتقادلاری گزرونن کیمی بو مسئله خسته قاسیمین دا حضرت علی
 (ع) یه حصر اندیگی شعرلر و مدح لرده آیدینجا گزورونور:

ای «قاسیم» مرشد بیل شاهی مردانی،
 آغ علم دیبینه حقیقین میزانی،
 ینددیمینجی گؤیده بؤلوب آلمانی،
 ینر اوزونه تحفه گتیرن علی (ع).

خسته قاسیمین یارادیجیلیغیندا آیری عیرفانی اصطلاحلارادا توخونماق اولار «سن نه
 سن» ردیفلی حر به زوربا قوشماسیندا یازیر:

دولانیر «سیمرغون» منده دیر گؤزو،
 یتیریم «قاف» دیر من سلطانام سن نه سن؟

((غیرفاندا «سىمىرغ» اصطلاحى «تارىنىن واحد مطلق ذاتىنا» اشاره دىر و «قاف» اونون قرار توتدوغو يىره دىيىلىر و اودا همان انسانى حقيقت دن عبارت اولور. بو معنادا كى بوتون عالمين هم ظاهر هم باطن ده اولان حقيقت لىرىن سىچىلىمىشى و خلاصه سى انسانى حقيقت ده اؤز عكسىنى تاپىر. يعنى هر كس اؤز انسانى حقيقتىنه يىتىشىدى سانكى «قاف داغىنا» چاتدى هر كىم قاف داغىنا چاتدى «سىمىرغا» يعنى همان تارى يا يىتىشىدى.)) (۳)

اوستده كى مصراعلاردان خسته قاسىمين غىرفانىن ان سونونجو مرحله لىنه چاتدىغىندان صحبت گىدىر.

تارىخ بويو بؤيوك عارىف و اوليالارين ايرلى سوردوگو فىكىرلىرىن يوكسك ليگىن درك ائندىمىن عوام خالق هميشه اونلارا قارشى مخالفت گؤستىر، هده له يىب حتى اؤلدورموشدولر. مىثال اوچون «انالىق» دىن «منصور حلاج» دان و «نسىمى» دن آد آپارماق اولار.

خسته قاسىمين ايسه ايدىناسىندا فىكىر يوكسك ليگىن باشا دوشمىن لر اونو قىنايىب تنقىد آتشيىنه توتوموشدولار نىجه كى اؤزو يازىر:

حكاك اىستر حكا ائتمه يه قائمىدى،
حقيقتىن قاپسىندا قائمىدى،
چوخ ياخشىدى اؤز دىنىنده قائمىدى،
جاهل مسلمانلار آ، هولار منى.

نىجه كى «خسته قاسىمين داغىستان سفرى» داستانىندا او تىرىزه چاتاندا اونو تانىيىب محاكيمه اولماق اوچون او زامانىن عالم لىرىن يانىنا آپارىرلار. خسته قاسىم اونلارلا بحث و مناظره ائتدىكدن سونرا اونلارلا فائق اولوب هامىسين حيرته قويوموشدور.

قاباقدا قئيد اولدوغو كىمى خسته قاسىم اؤز زامانىن دىي اساسىندا ملا مكىنىنى اؤز كندلىرى تىكمه داشدا باشا ووردوقدان سونرا اردبىلده شىخ صفى خانقاھىنا گىدىب اورادا تحصيله مشغول اولوب و سونرالار ۱۴ ايل مدتىنده قم و نجف شهرلىرىنده اسلامى تحصيل

آلمیشدیر. عۆمرونون اییرمی ایلدن آرتیغین دینی علملری اؤیرنمگه صرف انلهین خسته قاسیم یقین کی مجتهدلیک درجهسینه چاتیب دینی مسئلهلرده نظر صاحبی اولموشدور بونو اونون دینی مذهبی روحلو شعرلرینده آیدینجا گۆرمک اولار. مثلاً:

نه گۆتورمک گرک گندسن هارایا؟

نه دئیرسن یولون دوشسه صحرا یا؟

او صحرا دا مئیت دوشسه آرایا،

سو اولماسا اونو نئيله مک گرک؟

بیر آیری شعریندن بللی اولدوغو کیمی خسته قاسیم قرآن کریمین هم حافظی (ازبردن بيله نی)، هم قاری سی (آوازلا اوخویانی) همده مفسری (آراشدیریجیسی) اولموشدور.

یوز اون دؤرد سوره نی معنا انیلرم،

من ازبردن قرآن خوانام سن نه سن؟

و یا:

ازل آدمدن خاتمه صاحب ایمان منم.

آلتی مین آلتی یوز آیه، قاری قرآن منم.

الته یوز اون دؤرد سوره دن تشکیل تاپان قرآن کریمین سوره لرین معنا و تفسیر انله مک بیر عالیمین مجتهدلیک درجهسینه چاتماغینا بؤیوک بیر اثبات و دلیل اولاییلر.

عرب، عجم، فارس، سریان دیلیله

عالم ایچره اهل عرفان - منم - من

اسلام دونیاسینین اوچ بؤیوک دیلی عرب، تورک و فارس دیل لرینه تام شکیلده احاطه سی اولان خسته قاسیم «حروف علمی» یا همان «جفر» دئیلن علمه ال تاپدیغیندان

سوراق وثریر. «جفر» علمی چوخ چتین، غیبی و ال چاتماز دینی علم لردن بیریدیرکی اصلیتده حضرت علی (ع) به عائد اولدوغونو سؤیله بیرلر و تاریخ بویو بو علمی یوزده بیر عالیم و مجتهد تام شکیلده منیمسه یه بیلمیشدیر:

تام بیلرم ترسه «ابجد» «هوژی»،

ایسته سم یازارام مین قاطار سوزو.

و یا:

ایسترم من بیر سوز بنیاد انیله ییم،

شاهییم سنه معلوم اولسوم کمالیم.

اییرمی سککیز حرفی هنجاییلرم،

نه سنجسین مجتهد نه بیلسین عالیم.

خسته قاسیمین بیر شعریندن معلوم اولان کیمی بو علمی اونا اوز مولاسی حضرت علی (ع) رؤیادا اؤیردیب و عادی حالتده اؤیرنمه لی بیر علم دئییل. او بعضاً شعرلرینده رمز اولاراق حروف لاردان و عدد لردن استفاده ائله میشدیر مثلاً:

چالیدیر قلمی شصت و شش آیه،

رقیبیلر چاتماسین شصت و شش آیه،

شش هزار و ششصد و شصت و شش آیه،

امر اولدو یازیلدی ایف ایف آ

بورادا بیرینجی مصرعدا «شصت و شش» یا همان تورکجه دئسک «آلتمیش آلتی» ابجد حسابیلا «الله» دئمکدیر یعنی ابجد ده ۱=۱، ۳۰=۳، ۵=۵ اولاراق «الله» کلمه سینین ابجدله سای «آلتمیش آلتی» اولور و بو مصرعین معناسی «آیولداش الله قلم چالیدیر» ایکینجی مصرعین معناسی ایسه «رقیبیلر جمعینده آلتمیش آلتی آی یاشاماسینلار» دئمکدیر اوچونجو مصرعدا گئدن «آلتی مین آلتی یوز آلتمیش آلتی» قرآنین آیه لرینین

سایى دئمكىدير. دۇردونجو مصراعدا گئدن «الف الف آ» دان مىنلر- مىن «آ» حرفى يازىلماق نظردە توتولور. چون «الف» سۇزو عربجه «مىن» دئمكىدير. بو شعرده «الف، الف آ» حرفلىرى رمز اولاراق بيرىنجى بندىن ايكىنجى بيتىندە:

كرميندن ايجاد اتتدى عالمى، دركىنى ائيلهدى «الف، الف آ»

اولا بيلر «الف الف» دان منظور بوردا «|||» يعنى يوز اون بير سايى اولسونكى همان ابجد حسابلا ۱=۱، ن=۵۰، س=۶۰ «انس» يا همان «انسان» اولور.

خسته قاسيم اوز ادبى ياراديجيلىق دۇرونده مختلف تخلص لرله شعرلر دئمشدير اونلاردان «خسته قاسيم»، «شكسته قاسيم»، «بيچاره قاسيم» و «موللا قاسيم» تخلص لرین آد آپارماق اولار آنجاق اونون اساس و چوخ تانينميش تخلصى «خسته قاسيم» اولموشدور. اونون «خسته» تخلصى گۇتوردوگو بارهده مختلف فيكىرلر سؤيله نير:

۱- اونون اردبيل سفرى داستانيندا خسته قاسيمين جيسىمى خسته ليگيندن و سونرالار حضرت على (ع) نين اليندن شفا آلديغيندان صحبت گئدير.

۲- اولا بيلر كى اجتماعين و زامانين آغير شرايطيندن اينجينميش عاشيق روحونون خسته لمگينه اشاره اندرك «خسته» تخلصون گۇتورسون نجه كى بير نچه ائل عاشيق و شاعيرلرينده بله نچيك بير تخلص لرله راست گللك اولار مثلاً: مىسكين آبدال، قول عباس، ديلقم و... (۴).

۳- ((همده حق عاشيغى اولان خسته قاسيم اوزونو عشق خسته سى آدلانديرا بيلردى. فولكلورشناس سدنك پاشايو خسته قاسيمين اوزوندن ۲ عصر اول پاشاييب ياراتميش شاه اسماعيل ختايى ياراديجليغينا درين حورمت بسله ديگيندن و اونون خسته تخلصونو گۇتوردويوندن سؤز آچير چونكى شاه اسماعيل ختايى بيرسيرا تخلص لرله او جمله دن «خسته» تخلصوايله شعر دئمشدير.)) (۵)

بورادا اوچونجو فيكىرى اوستون توتماق اولار. چونكى قئيد اولدوغو كيمي خسته قاسيم اوزو تصوف دايره سینه گيرميش بير شاعير اولموشدور. ((تصوف ايسه سوركلى شكلينده آلاها احتياج و بو احتياجى اوده مك حيسى و عالى حقيقت آختاريش يولودور. حقيقت چاتماق اوچون ظاهيرى جهت دن اوز دۇندريب شخصاً موجودلوقدان خلاص اولماق لازيم دير يعنى او بو يولو باشا چاتديقدان سونرا اوزو اولور يعنى اونون مقصدى اصلينده اوزونه چاتماق اوزونه قووشماقدير.

تصوف دۇرد مرحله ده مقصده گئدن يولدور:

۱- شريعت: دين طرفيندن قبول انديلميش قانون و وظيفه لرى بئرينه يئتيرمك مرحله سى دير.

۲- طريقت: طريقت «يول» دنمكدير. بومرحله انسانين معنوى جهت دن آرتما، داخيلى اوزويله (نفسى ايله) دۇيوش مرحله سى دير.

۳- معرفت: داخيلى ذليل ليك، كۇله ليك له دۇيوشوب، تانرى قولونا، تانرى كۇله سینه ايلاهى عشق خسته سینه چئوريلمه مرحله سى دير.

۴- حقيقت: اوجالار اوجاسى قارشيندا ذره يه دۇندويونو و بو اوجاليقدان بير ذره اولدوغونو درك اتمك مرحله سى دير. بو مرحله ده سيرلر انسانين قارشيسيندا اوز پنهان ليغيني ايتيرير. بو مرحله ده انسان بختيارليغا و سونسوز لوغا قوشور.)) (۶)

خسته قاسيم اوزو تصوفون بو دۇرد مرحله سینه دۇنلرله شعرلرينده آيدينجا توتوخونموشدور:

حقيقت، معرفت حاقدير قانيرام
طريقت، شريعت، قوشا يازيلدى

و يا:

حقيقت بحر ينده غواصام دئين،
غواص سانسايير دريايا اوزها اوز

تصوفون اوچونجو مرحلهسى اولان «معرفت» مرحلهسىندە قئىد اولان كىمى خستە قاسىمىن خستەلەشيب مغلوب اولان جىسمىنە، غالب گلن روحو اونو عىرفانىن اوست قاتلارينا آپارىب، اوزوندن كنار اوز بۇيوك دونياسىنى تاپىب، اوز حقيقى ماهىتىنى كۆرور. او تائرى حقيقتىن آنلاماق يولوندا معرفتىن آن آغرىلى و آن چتىن مرحلهلرىندن اولان «خستەلىك» مقامىنا چاتمىشىدىر و بىلەلىككەلە خستە قاسىم اوزونە «خستە» تخلصون كۆتوروب و بو آدلا ياشاماغى اوزونە شرف سايىمىشىدىر.

خستە قاسىم نادرشاهىن حكومتىنە قارشى همىشه مخالف و منفى مناسبتى اولموشدور. او او دؤورده اولان اجتماعى تضادلارا، ظولملره، حاكىملرىن اوز باشىنالىغىنا و عدالت سىزلىكلره شاھىد اولاراق، ساكت اوتورمايىب بىر مبارز شاعىر كىمى حاكىمىتە قارشى درىن نفرت و غضبىلە افشاگرلىك اندىب ظالimlerى تنقىد آتتىنە توتموشدور.

خستە قاسىمىن حكومتە قارشى مخالفتى ايكي سببە اولايلىرىدى:

۱- ((نادرشاه ۱۱۱۴- نجى گونش ايلىندن رسمى حكومتە باشلايار كن، اونون مملكتىن رسمى مذهبى حاقدى گؤتوردوگو سياست نتيجهسىندە شيعەلىگىن و طريقتىن ۲۴۰ ايل صفوى حكومتى دؤورونده اولان گنىش ميدانى داراليب، حكومتى نفوذو آزالمىشىدىر بو ايش شيعە عالملىرى و طريقت اهلىنىن نارضايتلىگىنە باعث اولموشدور.)) (۷)

خستە قاسىم ايسە بو دؤورون بۇيوك بيرعالمى كىمى حكومتىن بو ايشىنە قارشى دوراراق اوز اعتراضىن بىلدىرمىشىدىر. او سياست ميدانىندا همىشه فعال بير عضو كىمى اولماغى اوزونە شرعى و اجتماعى بير بورج بىلرك دئير:

اۆزلىرىن دريا بىلنلر،

منى بير آده بىلسنلر.

سياستدن دالى قالسام،

منى افتاده بىلسنلر.

تصادفی دئییل کی خسته قاسیم یارادیجیلیغینین چوخ حیصه سین تشکیل ائدن مذهبی شعرلر ائله بو دؤورده شیعه لیگین حاقلی اولدوغون اثباتا یتیرمک اوچون یارانمیشدیر.

۲- ((نادر شاه ۱۱۲۱- نجی گونش ایلینده داغیستان دؤیوشلرینده قوشونون آغیر خسارت آلدیغینا گؤره روحی نظردن بؤیوک لطمه گؤرموش بو لطمه اونون داخلی سیاست لرینده ده اؤز تاثیرین گؤستریمیشدیر. اونا گؤره او حکومتینین سون ایللرینده جاماعاتدان آغیر وئرگی لر طلب ائتمگه باشلامیشدیر. بو وئرگی لرین اؤده مه سینین عهد ه سیندن گله نمه یلرین، بورون قولاقلاری کسلیب، گؤزلری کور ائدیلمیش. نادر شاهین حیاتا کنچر دیگی بو شوم سیاست مملکتین هر یئرینده بؤیوک شورشلرین یارانماسینا باعث اولموشدور.)) (۸)

و بئله لیکله مملکتده یارانان هرج و مرج و اؤز باشینالیغی گؤرن خسته قاسیم اؤز تنقیدی شعرلرین قلمه آلمیشدیر:

«خسته قاسیم» دئییر: ایچمیشم باده،
آتام شاهی مردان یتیشین داده،
یوخسوللار چوبانلار اولوب بی زاده،
همت ائيله داها خان بازایدیر.

«خسته قاسیمین داغیستان سفرینده» آدی گئدن نادرشاهین مأمورلاریندان اولان صفرعلی خان سرهنگ اولاییلر خسته قاسیمین سیاسی مبارزلرینین قاباغین آلماغا تعین اولان حکومت آدامی اولسون نئجه کی اؤزو بیر بندده دئییر:

بار اىلاھى اۋزون ائىلە بىر دىوان،
 نادردن حۇكەم اولدو يازىلدى فرمان،
 اوستومە مأموردور صفر على خان،
 فرمان گىلىب سن جاناندىن آيرىلام.

سىيىمى بو حاقدا يازىر: «خستە قاسىم ماھر خىطاط اولدوغونا گۆرە اۋز خىطى ايلە
 نىچە- نىچە مەقسە قرآن و باشقا كىتابلار يازمىشىدۇر. دۈۋرونون حاكىمىتى عليهنە مبارزە
 آپاردىغىنىدىن و سازش ائتمەدىگىنىدىن اونون اثرلىرى نادر شاھىن مأمورلارى طرفىندىن
 تىكەمەداش منطقەسىندە اولان «بىنو» چاينىنا آتېلمىشىدۇر، اۋزودە دىفعەلرلە توتولوب تەقىبە
 معروض قالمىشىدى».

«خستە قاسىم» دئىير: قالمادى تايم،
 قىزىل گول تەكك چكىلىيدىر گولايىم،
 جدول كىش قرآنىم قىرخ جىلد كىتايىم،
 زرنىشانلىقى قلمدانىم نىجە اولسون.

خستە قاسىمىن حىيات يولداشى حاقدا مەختلف فىكىرلەر سۆيلىنمىشىدۇر:
 اونون يارادىچىلىغىندا مەكتەبە درس اوخودوغو زامانلار بىر قىزا ئورولماغىنىدىن
 صەھىت گەندىر:

بىر نازنىن سئودىم مەكتەبخانادا،
 حق كلامىن دىل ازبىردن اوخوردو.
 الينە آلمىشىدى عشقىن كىتايىن،
 منىم درسىم بىل ازبىردن اوخوردو.

آنجا سئیراغیین آرایا گیرمه سیله اؤز یاریندان آیری دوشن خسته قاسیم اونو بئله

قارغاییر:

یارالارین ایلیم- ایلیم ایله نسین،
قبرین اوستده سرین سولار چیله نسین،
بالالارین قاپی- بابی دیله نسین،
یاری مندن، منی یاردان آیران.

و نهایتاً ابلک عشقی داشا دیمیش خسته قاسیم همان سئوگیسین اوندان اوز
دؤنדרمه سین گؤره نده اونودا قارغیش اودونا توتور:

یادلارینان بیر ائله دین سیرینی،
قیامتده یانددیرارلار درینی،
یاتان واختدا شاهمار وورسون ارینی،
نالہ سیندن قولقلارین کار اولسون.

۱- شاماخی نین تیرجان کندیندن اولان عاشیق اوروجون سؤیله دیگی داستان
وارپانتینا گؤره خسته قاسیمین آروادی تیکمه داشین حاکیمی اولان عالی خانین
قیزی «ملک سیما» دیر. (۹)

۲- زنجانی عاشیق مسلم عسگری نین سؤیله دیگی داستان وارپانتینا خسته قاسیم لا
تبریز حاکیمین قیزی «لاچین خانیمین» بیر- بیرله یوخودا بوت وثریلمکدن و
نهایت حیات قورماقلاریندان صحبت گئدیر.

۳- تبریزده یاشامیش قاراداغین «لیته دی» کندیندن اولان عاشیق حسن غفاری نین
سؤیله دیگی داستان وارپانتینا گؤره خسته قاسیمین ایکی آروادی اولوب بیرین
آدی «گول اندام» او بیرین آدی ایسه «خورامان». عاشیق داغستان سفرینه

گئەندە اونلاردان آیریلارکن «کهلیکەر» ردیفلی قوشماسین اونلارا قارشی
ایهام و اوستو اورتولو شکیلده دئمیشدیر:

هر ایکینیز یاشیل باشلی سوناسیز،
منیم گیزلی دردیم پنهان قاناسیز،
آیریلیریق ساغلیغینان قالاسیز،
«قاسیم» گئدیر داغیستانا کهلیکەر.

۴- بیر آیری دئیله نه گۆره، همده خسته قاسیمین «صنم» آدیلا باغلی بیر نئچه
شعریندن بللی اولان کیمی اونون سئوگیلیسی قورو گؤلون کناریندا اوبالاری
ایله راست گلدیگی فارس دیللی صنم آدلی بیر قیز اولوبدور. (۱۰)

۵- خسته قاسیمین «اندرگلی» ردیفلی قوشماسینا اساساً اونون آروادی تیکمه داشین
قونشو کندی «شیرواناده» دن اولان «نرگیز خانیم» اولدوغو دئییلیب. (۱۱)

۶- «خسته قاسیمین اورمیه سفری» داستان واریانتیندا خسته قاسیملا اورمیه نین
حاکیمی احمد خانین قیزی «سلبی خانیمین» بیر- بیرله یوخودا بوتا وئریلیب
اؤلنمک لریندن صحبت گئدیر. (۱۲)

((آراشدیرمالارا اساساً، همده تیکمه داش قوجالارینین دندیگینه گۆره خسته قاسیمین
«اورمیه لی سلبی خانیم» آدیندا یالنیز بیر آروادی اولوب.)) (۱۳)

بو مطلب همده خسته قاسیمین اورمیه سفری نین محتواسی ایله ده اویغون گلیر. عاشیق
اؤزو «نئجه اولسون» ردیفلی قوشماسیندا آروادینین اؤلوموندن دریندن کدرله نیب عائله
عضولرین بئله آد آپاریر:

«سلبی خانیم» ناکام گئتدی دونیادان،
یا رب منیم دودمانیم نئجه اولسون؟

شیرین گفتار لاریم، خوش بیان لاریم،
سرو بویلو «خورامانیم» ننجہ اولسون؟

بو گنن دونیا باشیمیزا دار اولار،
ییز کؤچریک یوردوموزدا کیم قالار،
«احمدیمین» لاله رنگی سارالار،
شیرین دیللی خوش بیانیم ننجہ اولسون؟

قنید اولدوغو کیمی عاشیقین آروادینین آدی «سلبی خانیم» قیزی نین آدی
«خورامان» اوغلونون آدی ایسه «احمد» اولموشدور.

عاشیقین آتاسینین آدی حاقدا عاشیق حسن غفاری نین سؤیله دیگی داستان واریانتیندا
«یوسف»، عاشیق اوروجون داستان واریانتیندا «شاهزاده نوراله» گندير آنجاق «خسته
قاسیمین اورمیه سفری» داستان واریانتیندا و سیامی نین آراشدیرمالارینا اساساً عاشیقین
«منه» ردیفلی قوشماسینین بیر بندیندن معلوم اولان کیمی آتاسینین آدی «ابراهیم»
اولوبدور.

باشی بالالی یام، گؤزو یاشلی یام،
قولاق آساز من دردیمی باشلایام،
آتام «ابراهیم» دیر تیکمه داشلی یام،
اوردا سالینییدیر رختخواب منه.

عاشیق حسن غفاری نین استاد ائتدیگی «کھلیک لر» قوشماسی ایسه خسته قاسیمین
ایکی آروادلی اولدوغونو ثبوت ائتمیر بلکه «خسته قاسیمین اورمیه سفری» داستان

واریانتینا گۆره خسته قاسیم داغیستان سفرینه گئەندە بو شعرى اونو دامین اوستدن باخیب یولا سالان آروادی سلبی خانیملا قیزی خورامانا دئیشدیر.

«تیکمه داش قوجالارینین دندیگینه گۆره شاعیرین قارداشی و یا باجیسی یوخوموش (۱۴)»

آننام یوخدور گۆزلیریندن یاش تۆکه،
 باجیم یوخدور زولفون آچا ساچ تۆکه،
 قارداشیم یوخ قبریم اوستده داش تۆکه،
 باشا قارا باغلایانیم نئجه اولای؟

بو شعرین بیر آیری بندینده خسته قاسیم اؤزونون قوهوم سوز و آدم سیز اولدوغوندان سوز آجیر:

حنئیف اولای آغ بیلک لـر، بازولار،
 آهوم اوتلار، جئیران ایله یازیلار،
 قوهوموم یوخ، قارداشیم یوخ، قاضی لار،
 گلیب منی یـوخلایانیم نئجه اولای؟

«عاشیغین عائله عضولری تیکمه داش قبرستانلیغیندا اؤز مزارینین اطرافیندا دفن اولونموشدولار. (۱۵)»

خسته قاسیم دیلیمیزین کلاسیک شاعیرلرینین اثرلریله یاخیندان تانیش اولوب اونلاردان تأثیر آلمیشدیر. او جمله دن آذربایجانین بؤیوک شاعیری «نسیمی» دن آد آپارماق اولار:

«نسیمی» تک درین ترسه سویولسون،
 یاری مندن منی یاردان آیران.

نسیمی نین اثرلرینده «حروفی لیک» له باغلی و عددلرله علاقه دار شعرلر گۆزه دَین
کیمی خسته قاسیمین دا اثرلرینده حرفلر و عددلرله باغلی بیر چوخ شعرلر اؤزونه
مخصوص یئر توتور:

«شین-شین» گۆردوم، «ب» بیان دا آیری- آیری سسی وار!

«شین» قطره دیر، آلتی اولدوز بیر- بیرله بحثی وار!

یئددی سکیز اون ایکی دیر اون یئددی ده اوچ ندیر؟

مین آلتی یوز سن باخکینان قیزیل دان قفسی وار.

همچنین خسته قاسیم شاه اسماعیل ختایی نین یارادجیلیغینا علاقه گؤستررک اونون
«بیر خشییر شر بیر عبادت بیر نیاز» قافیهلی قوشماسیندان تأثیر آلاراق «بشی نه» ردیفلی
قیفیل بندین یاراتمیشدیر.

او فضولی یارادجیلیغیندان ذیرله نرک اونو عظمت له یاد ائدیر:

او محتشم فضولی نین نسلی یم،

بحرلرده من عثام سن نه سن؟

یوز اون دؤرد سوره نی معنا ائیلهرم،

من از بردن قرآن خوانام سن نه سن؟

((خسته قاسیم فضولی نین اوغلو «فضلی» نین ده شعرلرله تائیش اولوب، فضلی نین

یاراتدیغی غزل مستزاد نمونه سیندن تقلید ائدرک سازین ایسته یینه او یغون اولاراق ۱۱

هئجا اولچوسونده یئنی عاشیق شعرینین قوشما مستزاد بیناسینی قویموشدور.)) (۱۶)

آلتی مین آلتی یوز دریا اوزونده،

ایکی قیرخ دؤرد گلمز سینا دوزونده،

«خسته قاسیم» بو شعرینده، سؤزونده،

قاضی، ملاً مجتهدلر قالدی مات

تاپمادی کلمات

كلاسیك شاعیرلریمیزین اثرلرین مطالعه ائله‌ین خسته قاسیم البتّه اؤزوده كلاسیك فورمادا غزل، مثنوی، قصیده و... شعرلرین مۆلكفی اولاییلردی.
اؤزو بیر قوشماسیندا دئیر:

**سۇیلرلر - بو تور کون گفتاری چندی؟
بئش مین غزلیم وار اون مین مخمس**

و یا اونون غزل فورماسیندا عروض وزنیه یازدیغی:

**گننه من مات ائدردم سؤز ایله سیم تنی،
او ندیر دوققوز باشی وار، بیر بوغاز، بئش بدنی؟**

و «ندیر» ردیفلی لزگی احمدله قییل بند دئیشمه‌لری و یا اونون عروض وزنی ایله یازدیغی «ترسه الیف بئی» و «بسم‌الله ایمیش» دیوان مخمس‌لرین بو سؤزه اثبات کتیرمک اولار.

آنجاخ خسته قاسیمین كلاسیك فورمادا یازدیغی شعرلر ساز هاوارلارینا اویغون گلهمدیگی اوچون عاشیق‌لار طرفیندن سینهدن سینیه نقل اولوب بوگونه گلیب چاتمیشدیر.

خسته قاسیم اؤزونون اول ۱۶- نجی عصرده یاشامیش قاراداغلی عاشیق قوربان‌ی‌دن ده تأثیر آلمیش، حتّی بیر نچجه شعرى اونون شعرلریله قارشیق دوشموشدور.

خسته قاسیم قوربان‌ی‌نین ردیفی اوج حرفدن تشکیل تاپان (ها و لام و کاف) قوشماسیندان تأثیر آلیب بیرینجی دفعه اولاراق عاشیق ادبیاتیندا «دؤشله‌مه» شعر نوعونون تمیلین قویموشدور. دؤشله‌مه شعر نوعوندا هر بندین باشلانغیچیندا، قاباق‌کی بندین آخیرینجی کلمه‌سی ایشله‌نمه‌لیدیر. مثلاً:

دوشوبدور گوداریم خوبلار یئرینه،
وئردی ساقی لبدن منه «م» و «ی».
«منی» دن مست اولوبدور بو سینیق کؤنلوم،
گؤتور نقایینی گؤستر «ر» و «خ»

* * *

«رخ» ون شعله سالیب جمله جهانا،
عشقیدن اولموشام دلی، دیوانا،
کافرلرده گؤرسه گلیر ایمانا،
گؤرمه دیم سنین تک «م» و «الف» «ه» و...

همچنین «قال ایندی»، «سنمین» ردیفلی قوشمالار هم قوربانینن همده خسته قاسیمین آدینا چاپ اولموشدور و یا خسته قاسیمین «چکیدی»، «علی (ع)»، «قیرمیزی» و «کؤلگه سیز» ردیفلی قوشمالاری و «ائیرلر» و «اولماز» ردیفلی گرایلی لاری قوربانینن عینی ردیفلی قوشما و گرایلی لاریندان تأثیر آلینیب یازیلیمیشدیر.

همچنین خسته قاسیم اؤزوندن اول ۱۷- نجی عصرده یاشامیش توفارقانلی عاشیق عابباسین یارادیجیلیغیندا دا تأثیر آلمیشدیر. مثلاً خسته قاسیمین «دئیرلر» و «اولماز» ردیفلی قوشمالاری عاشیق عابباس توفارقانلینین عینی ردیفلی قوشمالاری ایله قاریشیق دوشموشدور حتی «آیاغا هارای» جیناسلی تجنیس هر ایکی عاشیغین آدینا چاپ اولموشدور.

عاشیق قوربانینن یارادیجیلیغیندا، بایاتی، گرایلی، قوشما، دیوانی، تجنیس نمونه لریندن باشقا آیری عاشیق شعرینن نمونه لری گؤرونمور عاشیق عابباس توفارقانلینین ایسه یارادیجیلیغیندا بونلاردان علاوه بیر نمونه «گؤزل گؤز آلا» جیناسلی جیغالی تجنیس و بیر نمونه «باخ» ردیفلی دیوان مخمئیس ایلک نمونه لری گؤزه دیر.

خسته قاسیم ایسه جیغالی تجنیسین و دیوان مخمّسین بیر نئجه گؤزل نمونه سینی یارادیب بونلاردان باشقا عاشیق پوئزیاسیندا «قوشما مستزاد» ین ایلک نمونه سینی یاراتمیشدیر.

او آدینی چکدیگیمیز «دؤشلمه» و «قوشما مستزاد» شعر نمونه لریندن باشقا «آدالا غرض» جیناسلی بیر جیغالی تجنیس ده بو گونه کیمی معلوم اولان عاشیق یارادیجیلیغیندا ایلک «دوداق دیمز» نمونه سینی یاراتمیشدیر. خسته قاسیم «اول- آخیر» دئیلن شعر صنعتین ایلک دفعه بیر گرایلی سیندا ایشله تمیشدیر. بو گرایلی دا بوتون مصراعلار «دال» حرفی له باشلانیب و «دال» حرفی له ده تعاملا تیبیدیر:

دائیم کنچر احوالیم بد،

دندیم مولا سندن مدد،

دردیم «قاسیم» اولوب بی حد،

درمان ائتدی او مین بیر آد.

«اول- آخیر» شعر صنعتی عاشیق ملا جوما یارادیجیلیغیندا چوخ گوزه ذییر.

خسته قاسیم همده عاشیق قوریانی نین «چپ آ چپ» ردیفلی قوشماسیندان تأثیر آلاراق «تر گولر صنم» ردیفلی، و «گؤزل سن» ردیفلی ایکی قوشما قلمه آلمیشدیر. بو قوشمالاردا «تکریر» دئیلن شعر صنعتیندن استفاده اولموشدور. «تر گولر صنم» ردیفلی قوشمادا هر مصرعدا «تر» سؤزو، «گؤزل سن» ردیفلی قوشمادا «گؤزل» سؤزو اوچ دفعه تکرار اولاراق بو قوشمالارا آخیجیلیق و گؤزل آهنگدارلیق وئر میشدیر. بوندان علاوه «تر گولر صنم» ردیفلی قوشمادا «داخیلی قافیه» دئیلن شعر صنعتینده استفاده اولموشدور.

تر باتمیش، تر خدنگ، تر سینه سینده،

تر آتمیش، تر پیکان، تر سینه سینده،

تر یاتمیش، تر یارین، تر سینه سینده،

تر صدرین، تر بزر، تر گولر صنم.

گۈزۈل دولان، گۈزۈل اوتور، گۈزۈل دور،
گۈزۈل دانیش، گۈزۈل ینردە، گۈزۈل سن.
گۈزۈل اینان، گۈزۈل دیشین، گۈزۈل دور،
گۈزۈل ایچرە، گۈزۈل ییردە، گۈزۈل سن.

شاعیر واقیف ایسە خستە قاسیمین بو «گۈزۈل سن» ردیفلی قوشماسیندان تأثیر آلاراق «گۈزۈل آلی سن» جیناسلی تجنیسین یاراتمیشدیر. بو شعر صنعتیندن بالوولو میسکین دە استقبال ائدیپ «خاص» سۈزون تکرار ائله مکله «خاص آل خاص» جیناسلی تجنیسین و همده «نه» سۈزون تکرار ائله مکله «نه قاره بیللاه» جیناسلی تجنیسین یاراتمیشدیر.

خستە قاسیم اۋزو بیر نچە عاشیق داستانینین یارادیجیسی اولاراق خالق داستانلایمیزدان اولان «اصلی کرم» داستانیندان دا تأثیر آلیدیر نچە کی خستە قاسیمین «دالینجا» ردیفلی قوشماسی لا اصلی کرم داستانینین «آلینجا» ردیفلی قوشماسی بیر بولاقدان سو ایچیر.

بونلاردان علاوه گۆردوم ردیفلی گرایلی و یا صنم - صنم جیناسلی تجنیس هم خستە قاسیم همده ۱۳- نجی عصرده یاشامیش «ملا قاسیم شیروانلی» نین آدینا دئییلیر و یا «حسابین سندن ایسترم» ردیفلی قیفیل بند هم عاشیق علی کلیرلی نین همده خستە قاسیمین آدینا چاپ اولوبدور. «یازدیلار» ردیفلی قوشما هم دوللو مصطفی نین همده خستە قاسیمین آدینا دئییلیر. ویا «ائيله انسان» ردیفلی قوشما هم خستە قاسیمین هم گۆیچەلی آل ممدین آدینا کتابلاردا گنیدییر. «زمین ایله آسمانین دئیشمەسی» هم خستە قاسیمین هم عاشیق شئنلیگین آدینا اوخونوب. «اون ایکی» ردیفلی قوشما هم خستە قاسیمین هم بالوولو میسکینین آدینا چاپ اولوب.

خستە قاسیمین یارادیجیلیغیندان اۋزوندن سونرا کی عاشیقلار و شاعیرلر بۈیوک تأثیرات آلیب استقبال ائتمیشدیلر مثلاً:

عاشق عالی «بیرنجی» جیناسلی تجنیں خستہ قاسیمین «بیرانجہ» جیناسلی
تجنیں عینی تأثیری آلتدا یاراتمیشدیر و «یوکوم» ردیفلی دیوانین خستہ قاسیمین عینی
ردیفلی دیوانینا نظیرہ یازمیشدیر. دوللو مصطفیٰ خستہ قاسیمین «السلام» ردیفلی دیوانینا
ہمدہ، «آغلادی» ردیفلی دیوان مخمسینہ نظیرہ لر یازمیشدیر. ویا خستہ قاسیمین یاراتدینگی
قوشما مستزاد شعر نوعوندا عاشق علسگرده اوز طبعینی سینامیشدیر.

عاشق علسگر و عاشق حسین بوزالقانلی «اوج زاد» قافیہلی قوشمالارین خستہ
قاسیمین عینی قافیہلی قوشماسیندان تأثیر آلیب یاراتمیشدیلار.

عاشق حسین شمکیرلی ایلک دفعہ یاراتدینگی اوج باشلی دوداق دیمز جیغالی
تجنیس «ہرآیہ غرض» جیناسلی شعرین خستہ قاسیمین «آدالا غرض» دوداق دیمز
تجنیںدن تأثیر آلیب یازمیشدیر. او ہمدہ «اوج» ردیفلی قیفیل بند دیوانین خستہ قاسیمین
عینی ردیفلی قیفیل بند دیوانینا نظیرہ یاراتمیشدیر. بالولولو میسکین ایسہ خستہ قاسیمین «
کھلیک لر» شعریندن استقبال اندیب نظیرہ یازمیشدیر. حتی بو سون واختلار رحمتلیک
اوستاد شہریار خستہ قاسیمین «دوینا» ردیفلی گرایلی سینا «یالان دوینا» آدلی نظیرہ
یازمیشدیر و...

خستہ قاسیمین دینی مذہبی روحلو شعرلریندہ اسلام اولیالاری اولان اون دؤرد
معصوما(ع) خاص بیر مناسبت، درین احترام و محبت گؤرونور. او اسلام پیغمبری اولان
حضرت محمدہ(ص) و خصوصاً حضرت علی(ع) یہ چوخ ساییلی، تاییسز و نظیرسیز
شعرلر حصر اندیب شیعه مذہبینہ درین حؤرمت بسلہ میشدیر:

شق ائندی عنتری، چکدی ذوالفقار،
او دم جبرائیلہ(ع) دئندی کردگار،
کسدی گاوی ماہی، ائندی تارومار،
گؤیلردن سس گلدی آفرین حیدر(ع).

اونون دىنى سۇاللار و طبعىتىن اينجه ليكك لربله باغلى ياراتدىغى قىفيل بندلر و باغلامالار اونون باجاريقلى بير صنعتكار اولدوغون كۇستىر:

بىر عجايب كۇردوم كۇكو بير بوداغى اوچ.
هر بوداقدان آتميش چيچك يوز سكسن بوداغى اوچ.
جمع ايدى اون ايكي، اون اوچ آلتى اوتوز سراسر،
يئددى طيب آچار يومار باغجاسى بير باغى اوچ.

((اونون قىفيل بندلرينين بير سىراسىنى «عاشيق علسگر» اونون قارداشى اوغلو «نورس ايمان»، «عاشيق بهمن گزيچهلى» و «حسن پروانه» آچميشدير بير چوخو هله ده باغلى قالميشدير.)) (۱۷)

خسته قاسيم اوز اوستاد نامه لرى ايله داها مشهور دور. اونون ياراتدىغى اوستادنامه لر عاشيق ياراديجيلىغيندا يارانميش بير شاه اثرلر كيمي تانيير. اونون اوستادنامه لرى اؤيود مضمونلو اولاراق انسانلار دؤغرو يولا چاغىريب اونلار دىن جيغىريندا آلاها سارى يۇنلمه گه آپارىر:

ايله بير كيشى نين توت اتكيندن،
يىل سنه امدادى اول ائيلر- ائيلر.
ذره جه اوستونده اولسا نظرى
يئردن داش گۇتورسن لعل ائيلر- ائيلر.

او ليريك طرزىنده يازدىغى شعرلرده آخيجى و اويناق سؤز آهنگدارليغىندان، اينجه و ظرافتلى تركيبلردن، تاي سيز و روحو اوخشايان تشبه و بنزتمه لردن استفاده ائدر ك هر ائشيدنين ماراغين قازانميشدير:

نه باخير سان دالداردان.
منه يىگانه لر كيمي ،
دوروم دولانيم باشينا ،
شاما پروانه لر كيمي.

بعضاً اونون يازدىغى لىرىك شعرلار اخلاقى - تربىيى فېكىرلەر داشىير:

آي آغالار گلېن سىزە سۇيىلەيىم،
ازل ياخشى اولار يار آشنالغى.
سەن سۇنەسەن يارىن سەنى سۇنمەيە،
اولار بولبول ايلە خار آشنالغى.

خستە قاسىم غۇمرونون چوخونو غەربتە كەچىردىگىندە اونون يارادىجىلىغىندا
وطن مەجبىي خىصوصى يىر توتۇر. او غەربتىن آغرى آجىسىندان شكايت لەنرەك وطندىن
آيرى ياشامەيىن نەجە آغىر اولدوغونو قەلمە آلىر:

يەنە وطن يادا دوشىدۇ،
يىز اولدۇق ائللەر آيرىسى.
يارىم يىر گونە دۇزەزدى،
ايندى قال ايللەر آيرىسى.

او ائىرلىرىدە بعضاً آتالار سۇزو و مىللەردىن دىرلەنرەك شەرىتە ايكى قات گۇزەللىك
وئىرىپ اۇز فېكىرىن ائشيدەنە داها آيدىن چاتدىرا بىلمەيدىر. بعضاًدە اونون يىرىنە
دوشمۇش درىن مەئالى سۇزلىرى آتالار سۇزۇنە چنور بىلمەيدىر:

كۇنۇل ائتمە مەنى عاصى،
دەيسەر رەقىبىن طەنەسى،
«يالقىز الين چىخماز سەسى»،
«بى مەيە داش دىيەك اولماز».

«قاسیم» دئیر: مجلسیمیز بول اول،
دوستلاریم بیغیلا قال ما قال اول،
آغاچلار بار وئره کهنسال اول،
موعدی چاتاندا گۆر نئجه سینار.

خسته قاسیمین یارادیجیلیغیندا تجنیس لرده اؤزونه مخصوص یئر توتور اونون
گۆزل طرزده جیناس سۆزلردن یاراتدیغی شعرلر اونون نهنک بیر صنعتکار اولدوغون
گۆستریر:

آغلارام دیدهمدن یاش ایرین گلر،
امرم لبیندن یا شیرین گلر،
دئیرلر قصریندن یا شیرین گلر،
فرهاد کیمی وور داغلارا چاپ ها چاپ.

خسته قاسیمین مهارتله قلمه آلدیغی حربه زوربا شعرلری اونون حاضر جواب بیر
شخص اولدوغون معین لشدیریر. نئجه کی ((اونون حاضر جوابلیغی حاقدا بیر چوخ
روایتلر دئیلمکده دیر او جمله دن «کل قان»، «چره زن»، «قورو گۆل»، «سراب» و سایره
احوالات لاریندان آد آپارماق اولار)) (۱۸) کی ایندی ده خالقین آغزیندا دولاشماقدیر.
خسته قاسیمین آدیلا باغلی بیر نئجه عاشیق داستانی بو گونه گلیب چاتمیشدیر کی
بونلاردان عبارت دیر:

۱- «خسته قاسیمین اردبیل سفری»: بو داستاندا خسته قاسیم اوشاقلیقدا خسته
اولدوغو اوچون آتاسی اونو اردبیلده شیخ صفی مسجدینه آپاریر. نهایت خسته قاسیم
اوردا حضرت علی(ع) نی یوخودا گۆروب شفا آلیر و همان واخت سئوگیلیسی اورمیه لی
سلی خانیم اونا بوتا وئرلییر. سونرا خسته قاسیم اردبیلین حاکیمی صفرعلی خان سرهنگین

شاعیری زاھیدلہ دئییشیب اونو باغلايیر. آخیردا آتاسیلا بیرگه تیکمه داشا گلیرلر بو داستان همیشه «اورمیه سفری» و یا «داغستان سفری» نین باشلانغیجی کیمی سؤیله نمیشدیر.

۲- «خسته قاسمین اورومیه سفری»: بوداستاندا خسته قاسیم اردبیلده یوخودا اونا بونا وئرلیمیش اورومیه حاکیمی نین قیزی سلبی خانیمین دالینجا گئدیر و اورادا قیزین آتاسی احمدخان قیزین خسته قاسیما وئرمه گینه بیر نئچه شرط آرایا قویور. اونلاردان بیرى خسته قاسیملانین عاشیغی اورمیه‌لی عاشیق علی نین دئیشمه‌سی نظرده توتولور. خسته قاسیم بو دئیشمه‌ده تام باجاریقلا عاشیق علی نین «منم - من» ردیفلی قوشما حربه زورباسینا و «گلدی» ردیفلی گرایلی قیفیل بندینه جواب وئریب و نهایتاً اونو «قیرخ آیاغی وار» ردیفلی بیر قیفیل بند ایله مغلوب ائدیر. احمدخان خسته قاسیمین درین و گوجلۇ استعداد و باجاریغا مالیک اولدوغوندان خوشو گلیب، قیزین اونا آداخلایر. بیر نئچه گون توی مراسیمیندن سونرا خسته قاسیم سئوگیلیسی ایله بیر گه تیکمه‌داسا یولا دوشور.

۳- « خسته قاسمین داغیستان سفری » : بوداستاندا ، او زمان ایران اراضی سینین احاطه سینده اولان داغیستان بؤلگه سی نئچه ایل مالیات و ثمریر . بئله لیک له ایران شاهی نادرشاه افشار داغیستانا قوشون چکیر . حرب باشلامامیشدان اول داغیستان خانی نادرشاه بئله بیر مکتوب یازیر : « بیز حرب باشلاییب آرادا ناحاق قان تۆکونجه اۆلکه ندن بیر عاشیق و یا شاعیر گؤندر منیم عاشیغیم لزگی احمدله دئییشسین . هانسی هانسینی باغلاسا او طرف غالب تانینسین » بئله لیک له نادرشاهین قوشونون باشچی لاریندان اولان صفر علی خان سرهنگ تیکمه داشدا خسته قاسیم آدلی بیر باجاریقلی عاشیق و شاعیردن خبر وئریر . شاهین امریله صفرعلی خان سرهنگ گلیب خسته قاسیمی تیکمه داشدان داغیستانا آپاراندا ، یولدا بیر چوخ ماجرالارلا توش گلیرلر . اوجمله دن باسمینج دا بیر ناشی دلکک له قارشی گلیرلر و خسته قاسیم اورادا طنز مضمونلو « چرخادیر » ردیفلی گرایلی سین یارادیر ، سونرا گلیب تبریزدن کنچنده او زمانین بیر نئچه عالم لریله خسته قاسیمین دئیشمه سی کنچیر (بحث و مناظره ائله ییرلر) و « خبر وئر » ، « وار » و « صفایه باغلار » ردیفلی

قیفیل بندلری همده معروف «مستزاد قوشماسین» اولنلاردان سوروشوب عالیم لر جواب تاپمایب خسته قاسیمین بیر کامیل عالیم اولدوغونو تأیید ائله ییرلر. سونرا یوللاری محمدخانین اوباسیندان دوشرکن خانین قیزی پری خانیملا بیر نئچه قاطر دئیشمه لری اولور. نهایت خسته قاسیم داغیستانا چاتیب هر ایکی قوشونون برابرینده و نادرشاهین حضوروندا بیر نئچه گون چتین و دولاشیق قیفیل بند دئیشمه لردن سونرا آخیر لزگی احمده غالب گلیر.

۴- «علی یار و معصوم» آدلی داستان دیر کی خسته قاسیمین یاراتدیغی داستانلاردان سایلیر. (۱۹)

۵- «جمال ایله عبدالله» آدلی داستان دیر کی شرقی آنا تولودا یاییلیدیر. (۲۰) بیزجه بو داستان همان آذربایجاندا یاییلمیش «جهان و عبدالله» داستانی دیر.

۶- «خسته قاسیم و ملک سیم» داستانی دیر. بو سونونجو آراشدیرمالاری نظرده توتاراق بنله معلوم اولور کی بو داستان بیر آیری عاشیق و یا عاشیق لارین ایله خسته قاسیمین بیر نئچه شعرین تحریف ائدیپ یاناشی قویماقلا یارادیلیمیشدیر.

۷- «خسته قاسیمین مشکین سفری»: بو داستانان هنج بیر اثر الیمزه چاتمامیشدیر. تکجه آدی گلیب بوگونه چیخمیشدیر. اومود کی گلجکده بو داستاندا حؤرمتلی تدقیقاتچی لارین طرفیندن تاپیلیب ایشیق اوزو گؤرسون.

خسته قاسیمین تحصیل آلماق اوچون اردبیله گئتمه سی، حیات یولدashi اورمیه لی اولدوغو اوچون اورمیه یه و تحصیلنی داوام وئرملک اوچون عراقدا نجف و کربلا شهرلرینه گئتمه سی معلوم دور. بو حاقدا او کربلا شهرینده دفن اولان «حرون» قبرینی زیارت ائتدیگینی بیر دیوان شعرینده گتیرمیشدیر:

«خسته قاسیم» حرون قبرین گؤرن کیمی برک اُسر
گنجه - گوندوز آغلایارام گونا هکارام دوغروسو.

خستە قاسىمىن ۱۱۲۱- نجى گونش ايلينده ۴۰ ياشيندا اولاركن نادرشاهين چاغريشلا اونون قوشونونا قوشولوب داغىستانا سارى حرىكت ائتمەسى دە آيدىن دىر .
 او اۋزو داغىستانا گىتمەسى بارەدە شەرلرىندە دفعەلرلە اشاره ائتمىشدير . شاماخى
 فاجەسى بارەدە قلمە آلدىغى «قاليدى» رديفلى قوشماسى و «داغىستان قىزى» آدلى
 گرايلىسى بونو آيدىنلادىر . آنجاق سيامى نىن آپاردىغى تدقيقاتلار گۇستىرىكى ((خستە
 قاسىمىن داغىستان سفرىندىن باشقا لزكى احمدىن هىچ يتردە آدى ، ايزى و اثرى يوخدور
 بو اونو گۇستىرىكى داغىستان سفرى داستانى يالنىز خستە قاسىمىن ياراتدىغى داستان
 لزكى احمد بو داستانين خيالى قهرمانى دىر.))

نئجە كى خستە قاسىم اۋزو «يايى نور» جىناسلى تىجىسىندە بو مسئلە يە اشاره ائىلەيىر:

« خستە قاسىم » بو لزكى نى يارادار

خستە قاسىمىن داغىستانا چاغريشى شاه طرفىندىن نە يە گۇرە اولموشدور بىزىم اوچون
 قارائىلىقدىر . شايد نادر شاه ، شاه اسماعىلا تاى جنگلردە قوشونا دۇيوش روحيەسى
 وئرمەك اوچون عاشىقلاردان استفادە ائدن كىمى ، خستە قاسىمى دا بو سببە گۇرە اۋزوبلە
 داغىستانا آپارمىشدير . داستان ياراتماق عاشىق يارادىجىلىغىنىن بىر قولو اولدوغو كىمى
 خستە قاسىمىن «داغىستان سفرى» داستانين ياراتماسىندىن بىر هدفى دە بوندان عبارت اولما
 بىلىردى كى او بو داستاندا سياسى - اجتماعى گرگىنلىكلرى داوا و قان تۇكمەكلە يوخ
 بلكە منطق و دانىشلىق يولو ايلە آرادان قالدىرماق فيكرىن قاباغدا سورموشدور . بو فيكىر
 طرزى عاشىغىن درين دوشونجهسىن و گوجلو سياسى - اجتماعى تفكر بىيەسى اولدوغون
 ثبوت يئتيرىر .

خستە قاسىمىن اثرلىرى بىرىنجى دفعە ۱۹- نجو عصرىن سونلارىندا م - محمود بى
 اوون طرفىندىن توپلانىپ «سمومپىك» ون ۱۹ - نجو بوراخىلىشىندا چاپ اولموشدور . او
 سونرالار شاماخى نىن «تىرجان» كندىندە عاشىق اوروجدان «موللا قاسىم» داستانىنى
 توپلايىپ «كاسىي» قزىتىندە (۱۸۹۵ - نجى ايلدە نمرە ۱۳۷) دە چاپا وئرمىشدير . (۲۱)

خسته قاسیمین شعرلرین مستقل کتاب شکلینده بیرینجی دفعه حؤرمتملی تدقیقاتچی پروفیسور سدنیک پاشائو توپلاییب ۱۹۷۵-نجی ایلده باکی دا گنجلیک نشریاتیندا چاپا وئرمیشدیر.

سونرا «عاشیق خسته قاسیم» عنوانلی عاشیقین شعر توپلوسو حؤرمتملی ادبیاتچی محمدعلی نقابی طرفیندن توپلانیب تبریزده ۱۳۷۳-نجی ایلده تلاش نشریاتی طرفیندن بوراخیلیمیشدیر.

ائله همان ایل (۱۳۷۳-نجی ایلده) خسته قاسیمین هم یئرلیسی و اونون تدقیقاتچی سی اولان سنویملی دوستوموز حسین سیامی «خسته قاسیم» آدیندا عاشیقین شعر توپلوسون چیخاردیب اونون حیاتی و یارادیجیلیغیلا باغلی زنگین و ذیرلی بیلگی لر وئرمیشدیر.

بو سون ایللر ۱۳۸۰-نجی ایلده خسته قاسیمین اورمی و داغیستان سفرلرین «خسته قاسیم و عاشیق داستانلاری» آدلی کتابدا عاشیق حسین ساعی نین طرفیندن تبریزده زرقلم نشریاتیندا چاپ اولموشدور.

بو الیزده اولان کتاب بوگونه دک (۱۳۸۳-نجی ایل) خسته قاسیمین شعر توپلوموندان عبارت سونونجو کتابدیر. او بیرسی کنچمیش عاشیقلا ریمیزا تای خسته قاسیمیندا شعرلری واختیندا یازیا آلینمادیغیندان چوخ حیصه سی اونودولوب آرادان گئتمیشدیر و یا بیر چوخ شعرلری باشقا عاشیق و شاعیرلرین آدینا کنچیب و یا عکسینه باشقالارینین شعرلری خسته قاسیمین آدینا تانینمیشدیر. بعضاً بیر پارا شعرلرده بیت لر و مصرعارلر دیشیلیب بیر آیری شکله سالینمیشدیر و بیر چوخ همردیف شعرلرین بندلری، بیتلری و مصرعارلری قاریشیق دوشموشدور.

الیزده اولان بوشعر توپلومون ایللر بویو مختلف کتابلاردان، ساغ و دونیاسینی دیشیمیش عاشیقلا رین بوراخدیغی لنتلریندن، ال یازمالاریندان و...دن توپلایاندان سونرا

شعرلری بیر بیرله توتوشدوروب و ان دوز نظره گلن واریانتین بو کتابدا وئرمیشیک. بیز بو کتابدا گئدن شعرلرین مطلق هامیسین خسته قاسیما عاید اولدوغونو ادعا ائتمیریک. آنجاق قایناقلاردا آدی گئدن کتابلاردا بیر پارا شعرلرین آیری عاشیق و شاعیرلرین اولدوغونو یقین ائتدیکده اونلاری سیرادان چیخاردیب و بعضاً شبهه‌لی شعرلری ده اتک یازیسیندا خسته قاسیمدان باشقا کیمه نیست وئرلیدیگین قئید ائدرک «قاریشیق دوشموش شعرلر» عنوانلی بؤلومده بو کتابین سونوندا گئتمیشیک.

بو کتابدا گئدن شعرلر نقصان سیز اولماییب بعضی شعرلرین وزن، شکیل، قافیه و باشقا باخیملاردان اولان یانلیش لاری دانیلماز بیر حقیقت دیر. هر حالدا بو نقصانلار یوز ایللر بویو یازیا آیینامیش آغیزدان - آغیزا، سینه‌دن سینه‌یه سوزولوب گلیمش شعرلرده طبیعی بیر مسئله دیر. آنجاق بیز بو شعرلری بوندان آرتیق ای تیپ باتماسین دئییه الیمزدن گلن قدر توپلاییب عزیز اوخوجولارا تقدیم ائدیریک. اومیدکی گلجکده حؤرمتملی تدقیقاتچی لار و آراشدیریجیلار طرفیندن بو ایشین آردی توتولوب هم خسته قاسیمین هم آیری عاشیق و ائل شاعیرلریمیزین اثرلرینین توپلانماغیلا اونلارین حیات و یارادیجیلیغی حاقدای بیزیمچون اوستو اؤرتولو اولان نکته‌لر آرادان قالدیریلین.

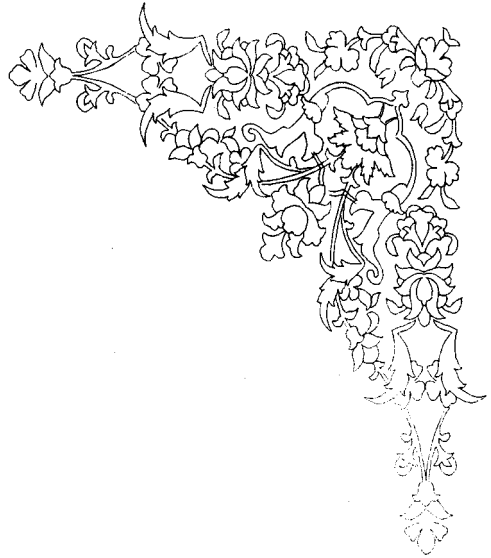
محمد عبادی قاراخانلو «الیشیق»

E-mail: alishiq@yahoo.com

۱۳۸۳/۳/۳

قاینقلار:

- (۱) خسته قاسیم- توپلایان: حسین سیامی- تبریز ۱۳۷۳
- (۲) مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز- شمس‌الدین محمد لاهیجانی- زوآر نشریاتی تهران ۱۳۷۴ ص ۵۱۱
- (۳) همان (۲)- ص ۱۱۲
- (۴) آذربایجان شیفاهی خالق ادبیاتی- پاشا افندی ینو- معارف نشریاتی- باکی ۱۹۹۲
- (۵) همان (۱)
- (۶) حاجی بکتاشی ولی «مقالات» ز- س، ممدوف- آتکارا ۱۹۹۰
- (۷) نادرشاه باز تاب حماسه و فاجعه ملی- پناهی سمنانی- کتاب نمونه نشریاتی- تهران ۱۳۷۰
- (۸) همان (۷)- ص ۲۸۱ و ۲۸۲
- (۹) داستانلار- توپلایان: اهلیمان آخوندوف- آذربایجان دولت نشریاتی- باکی ۱۹۹۳
- (۱۰) همان (۱)
- (۱۱) همان (۱)
- (۱۲) خسته قاسیم و عاشیق داستانلاری- توپلایان: عاشیق حسین ساعی- زر قلم نشریاتی- تبریز ۱۳۸۰
- (۱۳) همان (۱)
- (۱۴) همان (۱)
- (۱۵) همان (۱)
- (۱۶) همان (۱)
- (۱۷) همان (۱)
- (۱۸) عاشیق خسته قاسیم- توپلایان: محمدعلی نقابی- تلاش نشریاتی- تبریز ۱۳۷۳
- (۱۹) همان (۱۸)
- (۲۰) همان (۱۸)
- (۲۱) همان (۴)

قوشمالار

الف - اوستادنامهلر و نصيحت نامهلر

آشنالیغی

آی آغالار گلین سیزه سؤیله ییم ،
ازل یاخشی اولار یار آشنالیغی .
سن سئوه سن ، یارین سنی سئومه یه ،
اولار بولبول ایله خار آشنالیغی .

باغبان اودور زحمت چکه اللهه ،
سالدیغی باغ چیچک لسه گوللشه ،
اگر گوجسوز گوجلو ایله گولشه ،
اولار ترلان ایله سار آشنالیغی .

« خسته قاسیم » غم الیندن مست اولا ،
اهل درویش خرقه سینده ^۱ پوست ^۲ اولا ،
بیر آدام کی لقمه ایله دوست اولا ،
اولار یاغیش ایله قار آشنالیغی .

۱ - خرقه : درویش لر گئین پالتار

۲ - پوست : دری - درویش لر ریاضت اوچون دری دن پالتار تیکیب گئیرمیشلر .

ائىلر - ئايلر

ائللە يىر كىشى نىن توت اتكىندىن ،
يىل سنە ايمىدادى اول ئايلر - ئايلر .
ذرە جە اوستوندىه اولسا نظرى ،
يىردىن داش گۇتورسن لعل ئايلر - ئايلر .

بۇھتان دئمە ، بۇھتان توتار آدمى ،
قول ئايلر ، بازاردا ساتار آدمى ،
جەھنم اودوندان بتر آدمى ،
يوخسوللوق ياندىرىب ، كول ئايلر - ئايلر .

عاقلىنسان دىنمىز هر گۇردوگونو ،
دالدارلار دوشمانندان واى دردېگىنى ،
گۇرمىزسن ناكسىن پاى وئردېگىنى ،
وئرسەدە مەتتىن بول ئايلر - ئايلر .

« خستە قاسىم » دىنير سۇزون بو باشدان ،
پاى اومما قوھومدان ، ياردان ، يولداشدان ،
اۋزون امك چكسن سو چىخار داشدان ،
ارىدر داغلارى يول ئايلر - ئايلر .

ايشى

آدام واركى اۆزگەرلەر لاغ ايلار ،
 فيكىر وئرسن عىبە جردى هر ايشى .
 هر مجلسىدە اۆز يئرىنى تانىماز ،
 ائل يانىندا اولماز اونون ارزىشى .

نامرد جەدى اونو مرده يئتيرمز ،
 قوناق گلە پارا چۆرك كىتىرمز ،
 اوت كۆك اوستە يىتر ، اصلين ايتىرمز ،
 اينانمىرسان ائىلە گىلن تفتىشى .^۱

يالان سۆز بعضىنە شوكت دى ، شاندى ،
 آخشام سۆز دانىشپىر ، سحر پىشماندى ،
 يىپىرئان و نمك گىندر دوشماندى ،
 ائلە آدام نە آرواددىر ، نە كىشى .

« خستە قاسىم » سن دوشمانين آتگىنان ،
 متاحىنى خرىدارا ساتگىنان ،
 شاهى مردان دامىنىدن توتگىنان ،
 آلاھى سن چاغىر ائتمە تشويشى .^۲

۱ - تفتىش : آختارېش - تحقيق

۲ - تشويش : اضطراب

بازاریدیر

گوهر شناس اولان گلیب ابله شسین ،
صرآفلار ییغیشین کان ^۱ بازاریدیر .
سلطان تخته چیخسین ، جارچی جارلا سین ،
قوشونلار آتلا نسین سان ^۲ بازاریدیر .

هر کسین واریدیر بیر بئش دیناری ،
قونشوسونا ائدر منتی باری ،
واراندا مجلسه کنچر یوخاری ،
اصل - نصب ای تیپ ، دون بازاریدیر .

دونیا مالی دیندن ایماندا ن ائلر ،
کیمی نین روزی سی خراجدان گلر ،
اوتانان کیمسه لر آجیندان اولر ،
اوتانما کی بوگون سان ^۳ بازاریدیر .

« خسته قاسیم » دئیر : ایچمیشم باده ،
آتام شاهی مردان یتیشین داده ،
یوخسوللار ، چوبانلار اولوب بی زاده ،
همّت ائيله داها خان بازاریدیر .

۱ - کان : معدن

۲ - سان : حمله ، یوروش

۳ - سان : شهرت

بللى دىر

آي آغلار سىزە تەرىف ائىلەيم ،
 گلن آيىن گلىشىندىن بللى دىر ،
 كىمى قونار ، كىمى كۇچر يوردوندان ،
 فلكىندە گردىشىندىن بللى دىر .

نامردە اوز سالما اوزون گۇتورمز ،
 نامرد قوناغىنا چۇرك گتىرمز ،
 اوت كۇك اوستە يىتر اصلين ايتىرمز ،
 بد اصل دە يترىشىندىن بللى دىر .

هر كىم قايسىنىدا بىش كىچى ملر ،
 تكتىر ائىلەيىب مجلسە گلر ،
 گۇزو كىلەسىندە هر جايى^۱ گولر ،
 هر جايى دە گولوشوندىن بللى دىر .

صاباح محشر گونو قورارلار سانى ،
 كىمسە سالا يىلمز قصرى ائىوانى ،
 هر آنالماز دئىير منم كنىوانى^۲ ،
 كنىوانى دا تىكىشدىن بللى دىر .

« خستە قاسىم » سۇزون سالما درىنە ،
 عاشىق ، معشوق ايلن گر ك سورونه ،
 مرد آند ايچر ايستكلىنىن سرىنە ،
 ايستكلى دە باخىشىندىن بللى دىر .

۱- هر جايى: آوارا، سىرسى

۲- كنىوانى: كد خدا، خان

يىلنلر

سىنىق كۈنۈللەر دېمەك گىرك ،
شەرىعت ئىچىندە راھى يىلنلر .
اۋز گەنن غىيىتىن ئىلە مەسىنلر ،
باشى اوستە يىر آلاھى يىلنلر .

غىصب يىرلىرىندە تخم اكەسىنلر ،
يولداش آياغىندان ھم چىكەسىنلر ،
نامەجرم گۈرجىگىن گۈز تىكەسىنلر ،
اول غىصب شاھنشاهى يىلنلر .

بو دىندىن ، اودىنە وئرمەين باجى ،
جەھد ئىلە قاپىندا دويور يىر آجى ،
مقدورى يىتتىلر ئىلەسىن حاجى ،
اول كەبە يىت اللہى يىلنلر .

« قاسىم » دىيىر : سۈرۈن چىخماسىن تضاد ،
باخما نامەجرمە ئىلە مەفساد ،
مەھمەد (ص) دىنىندە ئىلە يىن جەھاد ،
يىر اوزوندە ظل اللہى يىلنلر .

تلسمه

فلک کمند آتیب سنی ده ییخار،
 دلی کۈنول دۆلت وارا تلسمه .
 باجارسان همیشه یاخشیلیق ائيله،
 خایین دوشر آهی زارا تلسمه .

بختین گر یار اولسا سنی اوجالدار،
 بنفر قوهوم قانانلاری قوجالدار،
 ظالم دونیا بیر گون سنی گیجه لدر،
 بارسین باغلار یئتر بارا تلسمه .

بختین گتیرمه سه داغلارا قاچما،
 بختین گتیرنده یئتنی سانجما،
 « خسته قاسیم » نادانلارا سیر آچما،
 قانانا وار اومید چارا تلسمه .

حئىيف

هر جايى ^۱ گۈزلىن تورونا دوشدوم ،
آلىب اختيارىم ايماننا حئىيف .
دئدىم جانين قىيما اۋزگه جانانا ،
بىر گون قصد ائيله ير او جانا حئىيف .

احمر ^۲ شكست اولسا خرمهره ^۳ اولماز ،
طلا شكست اولسا قيمت دن قالماز ،
بىر اينسان كى اركان بيلمز يول بيلمز ،
اوستونده اوخونان قرآنا حئىيف .

درين - درين دريالارا دالماسين ،
هئىوا تكين سارالبيان سولماسين ،
هر كسين ياريندا وفا اولماسين ،
اونلا كئچرديكى دۇرانا حئىيف .

عاريف اولان سۇزون سۇيله عاريفه ،
خرس ايله جولانا گلمك نه صرفه ،
هر نمك نشاسا گل آچما سوفره ،
ضاي اندر نمكى او نانا حئىيف .

« خسته قاسيم » سۇزون دئير ساينان ،
اوتوراندا اوتورار اۋز تايينان ،
بىر عۇمور كى صرف اولار هر جايينان ،
عۇمور گندر ضايا جاوانا حئىيف .

۱ - هر جايى : آوارا ، سرسرى

۲ - احمر : ياقوت تكين قىرميزى رنگلى قيمتلى گۇهر

۳ - خر مهره : آبي رنگلى اوجوزلو برك آلت لرى كى اولاغين و آتين بويوندان آسلارلار .

کیشی

ار^۱ اودور کی اٹل باشینی ساخلا یا ،
 البتہ اؤز باشین ساخار ہر کیشی .
 دوشمان باریشدیرا ، قانلار باغلا یا ،
 اودور اٹل ایچینده معتبر کیشی .

نامردین چورگی قارین دوپورماز ،
 ایکی قانلی بیر - بیریندن آیرماز ،
 یوز نامرد ییغیشا بیر ایش قاییرماز ،
 البتہ کی ایش دوزلدیر نر کیشی .

من « خستہ قاسیمام » ہم کمر بستہ ،
 کیشی لر یارانیب بیر نئچہ دستہ ،
 کیشی وار کی داغی قویار داغ اوستہ ،
 سؤیله لرلر اونا پرهنر کیشی .

گۇر نىجە سىنار

آي آغالار گلین تعريف ائيله ييم ،
يار - يارا چاتاندا گۇر نىجە سىنار .
سن سئوھسن يارين سنى سئوھمە يە ،
اورگە باخكىنان گۇر نىجە سىنار .

يار ايله آتیشما آتدیغى ششدير^۱ ،
دونیايا گۇونمە آخیری بوشدور ،
كۇنول بیر شیشه دیر ، طعنه سۇز داشدیر ،
شیشه نى وور داشا گۇر نىجە سىنار .

« قاسیم » دئیر : مجلسیمیز بول اول ،
دوستلاریم ییغیلا قال ما قال اول ،
آغاجلار بار وئره كهنسال اول ،
موعدی^۲ چاتاندا گۇر نىجە سىنار .

۱ - شش : نرد اویونوندا غالب گلیمک اوچون ان اوستون سای شش سای دیر

۲ - موعد : واخت ، وعدہ

ياخشىدى

دلى كۈنول مندن سنە امانت .
 دئمه بو دونيادا قاليم ياكشيدى .
 بيرگون اولار قوهوم قارداش ياد اولار ،
 دئمه اولوسوم وار ائليم ياكشيدى .

بير يئره گندنده اۈزونو اۈيمه ،
 شيطاننا باج وئريب ، كيمسه يە سۈيمه ،
 قوتلى اولساندا ، يوخسولو دۈيمه ،
 دئمه كى زورلويام قولوم ياكشيدى .

قوچاقدان اولوبسان قوچاق اولگينان ،
 قادادان بالادان قاقاق اولگينان ،
 ال آچىق اول ، مرد اول ، آلچاق اولگينان ،
 دئمه واريم چوخدور ، پولوم ياكشيدى .

« خسته قاسيم » كيمه قىلسين دادىنى ،
 جاني چىخسين اۈزو چكسين اودونو ،
 ياكشى ايگيت يامان ائتمز آدىنى ،
 چون كى يامان آددان اولوم ياكشيدى .

يامان آت

كۆرۈم ھىچ ايگىدە قىسمت اولماسىن ،
يامان قونشو ، يامان آرواد ، يامان آت .
سەن اىستىرسەن قورتاراسان اونلاردان ،
يىرىن بوشلا ، يىرىن بوشا ، يىرىن سات .

رتىگىنە باخارسان رتگى سارى دىر ،
دئىيەسەن يۈز ايلەن دىدە جارى دىر ،
اۋزۈنۈ قوجالدىر ، غۇمرون چورودور ،
ھەر اىگىتدە اولسا نانجىب آرواد .

كۈچەن اولماز پىمانەسى دولماسىن ،
ھىچ اىگىدى آلاھ گۈزدەن سالماسىن ،
كور قالسىن او ، اوجاق ھەرگىز يانماسىن ،
ھەر كىشى دە اولسا ناخلف اولاد .

مالىنى قىيمايان ھىمىشە خوار دىر ،
ائىلەن آنلامايان اىگىت بى عار دىر ،
گۈۋە نەمە كى ، قوھوم - قارداشىم وار دىر ،
بى نصىب قوھومدان ياخشى اولار ياد .

« خستە قاسىم » بو سۆزلەرنى كارى دىر ،
كىمىن بىللە طبعى روان وار دىر ،
ناخلف ايتامىن روزگار دىر ،
يوم البشر اولور ساعات با ساعات .

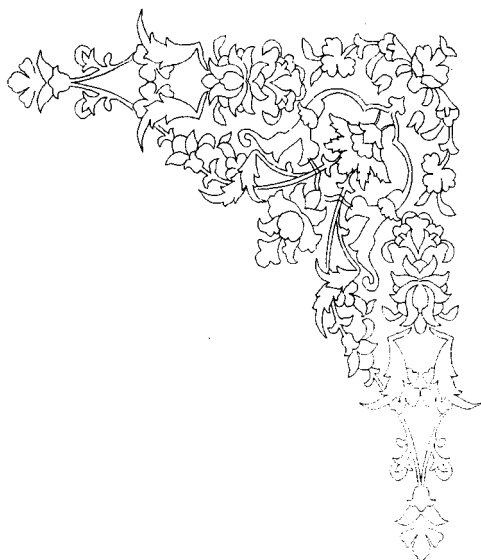
يامان اولار

دلی کۆنلوم هاوالانما سنده چوخ ،
يانديرار داغ - داشی دیل يامان اولار .
اينجيتمه قونشونو آجی دیل ايله ،
يئنديرر آشاغی ائل يامان اولار .

دئمه ميش سۆزلری دئده گی اولما ،
چاغر يلما ميش يئره گئده گی اولما ،
أسریمیش^۱ چايلارا گیر گی اولما ،
دالی قاييداندا سئل يامان اولار .

« خسته قاسیم » دئیر : سۆزونو کسمه ،
دوشمان ال آلتیندا باشینی کسمه ،
يئل هر يانا أسسه اونونلا أسمه ،
دوز تانی آلاهی یول يامان اولار .

۱ - اسریمیش : جوشموش ، طغیان ائله ميش

قوشمالار

ب - شىكايت نامەلەر (دۇنيا ۋە زامان ھاقدا)

آغلادی

زمانی حضرتی آدم (ع) دن بری ،
 نئچه مین سلطان لار ، خان لار آغلادی .
 هئچ بیر کسه دونیا قیلمادی وایا ،
 تخت اوستونده سلیمان (ع) لار آغلادی .

کنچمیش زمانه دن قالمیش عصیره ،
 خدام کؤمک اولسون بؤیله مسیره ،
 بیر شخص ایدی قوناق اولدو میصیره ،
 یوسف (ع) کیمی نوجوان لار آغلادی .

عرش اوزوندن بیر نور اولدو نمایان ،
 مین کلمه یازیلدی شأئینه بیان ،
 چکدی ذوالفقاری آلدی انتقام ،
 علی (ع) کیمی شیر آصلان لار آغلادی .

حاتم سخاوتلی او ، نوشیروان ،
 دنولر مکانینا گئتدی قهرمان ،
 رخشه سوار اولدو رستم پهلوان ،
 رستم کیمی پهلوان لار آغلادی .

« خسته قاسیم » یئنه قالدین سن غمده ،
 تمام حسرت لریم قالدی سینه مده ،
 دولانیب چار فصلی هر محرمده ،
 گریان دئییب مسلمان لار آغلادی .

ایمده

اوج گوندور چیخمیشام او تیکمه داشدان ،
قاینا گلیمشیم جانیم ایمده .
آیاغین تورباغی قووما قاپندان ،
سز یلدارام گریبانیم ایمده .

شیدا بولبول کیمی یامان آغلارام ،
سینه م باشین دویونلرم ، داغلارام ،
لزگی کیمی یوز عاشیغی باغلارام ،
اگر اولسا سخندانیم ایمده .

« خسته قاسیم » کسلیبیدی خطاییم ،
قیزیل گول تک چکیلبیدی گولاییم ،
بولور قاشلی قیزیل اوزولو کیتاییم ،
یوخدور زرلی قلمدانیم ایمده .

اڭدر دونيا

غەرەلەنىپ^۱ چوخ دۇشونە دۇيەنن ،
 آخىردا قامتىن خىم اڭدر دونيا .
 عارسىز - عارسىز گولوب اۋزون اۋيەنن ،
 بىر گوندە گۆزلىرىن نىم اڭدر دونيا .

سايماز اصلاً نە بى نەدە خان خاۋان ،
 نە مىجتەد عاليىم نەدە پهلۋان ،
 بىر گوندە اۋلسەدە نىچە مىن جاۋان ،
 نە ۋايسىنار^۲ نەدە غىم اڭدر دونيا .

رحمى يوخدور اوخوموشام گۆزوندىن ،
 سۆزۈ بىردىر دۇنن دىيىل سۆزوندىن ،
 تقيدىر دۇنر آخىر يىرىن اوزوندىن ،
 بىر گوندە « قاسىمى » كىم اڭدر دونيا .

۱ - غەرە لىمىك : مغرور اولماق

۲ - ۋايسىنماق : ناراحت اولماق

دالينجا

داد آغالار بىر جئىرانى ايتىردىم ،
بىر جوت قوزو بالاسى وار دالينجا .
اونو توتان خئىر و بهرىن گۇرمەسىن ،
من فاغيرىن نالاسى وار دالينجا .

من اوخورام « اليف » اوچون ، « ب » اوچون ،
« لام اليف لام » يازىلىدۇر « ى » اوچون ،
دىلى كۇنلوم غەم يئىيرىن نە اوچون ،
غەملى گونون صفاسى وار دالينجا .

من اوخورام قل هو الله ، اۇلنلر ،
گۇزل سئومك آسان اولماز يىلنلر ،
خنجىر آلىب ، باغرىم باشىن دىلنلر ،
يوزمىن - يوزمىن بالاسى وار دالينجا .

من اوخورام سى جزء كلام اللهى ،
« خستە قاسىم » ھا چاغىرىر آلاھى ،
اودو چىخدى گۇزللرىن گومراھى ،
درد وئىرىدۇر داواسى وار دالينجا .

دونياسان

نە قدر زىھىت چىكىپ خۇرمەت ئىلەيم ،
 آخىردا گۇرۇرم يالان دونياسان .
 يارانمىشلار اولماز سىندىن ايراضى ،
 قانانا بىر كىلمە تالان دونياسان .

كىمىنىن آلىرىسان ناموسون عارىن ،
 گولۇستان اولاندا گۇرمەدەيم بارىن ،
 مىن ايل عۇمر اندەنىن دۇولتىن وارىن ،
 گۇز يۇمۇب آچىنجا آلان دونياسان .

گىلن گىندىر سىن كى ھىلە قالىرىسان ،
 گۈندە يىزە مىن بىر ھاوا چالىرىسان ،
 « خىستە قاسىم » دئىر : دائىم دولۇرىسان ،
 اول نوحى نىيەن قالان دونياسان .

دونيائين

چرخى فلک منله يامان باشلادی ،
نه چوخوموش آهي زارى دونيائين .
باغبان اولدوم گيرديم دونيا باغينا ،
حنيف كي يوخوموش باري دونيائين .

ازلدن دوست اتدی منی قانديردي ،
بالان ساتدی اورگيمي يانديردي ،
درد منی چولقادى ^۱ بوش دولانديردي ،
هنچ يوخويموش اعتباری دونيائين .

« خسته قاسيم » دئير : اوزوم گولمهدي ،
حکيم لقمان درده درمان بيلمهدي ،
گؤزومون ياشيني کيمسه سيلمهدي ،
تؤکولدو باشيما ناري ^۲ دونيائين .

۱ - چولقادى : بورودو

۲ - نار : اود ، آتش

قالدى

كۈچ - كۈچ اولدو دلى كۈنلۈم بولاندى ،
اتلارلىن مەسكىنى داغلاردا قالدى .
يازىق مەجنۇن لىلى دىنى دولاندى ،
او يازىغىن گۈنۈ آغلاردا قالدى .

بولۇت اوينار شىمشەك^۱ چاخار ھاۋادا ،
دلى كۈنلۈم نەقسىم ايله داۋادا ،
ئەندىلىپ^۲ قان آغلار قالار يۈۋادا ،
بولبولۇن نەمەسى باغلاردا قالدى .

« خستە قاسىم » گۈنۈن كەچىدى نە چارا ،
گۈلشەنەندەن بولبول اوچدو نە چارا ،
غەربت ائله يولۇن دوشدو نە چارا ،
ئەينىمىن گۈلەمەسى چاغلاردا قالدى .

۱- شىمشەك : ايلدىرىم

۲- ئەندىلىپ : بولبول

قالىيدى

كۆھنە شاماخى نىن سىيرىن ائىلەدېم ،
ال دېمەمىش تۈرە باغلار قالىيدى .
ائىلە كۆچۈپ گىندىب اولوسو ، ائلى ،
ايشلنمەمىش آغ اوتاقلار قالىيدى .

فلەك شاد كۆنلۈمدىن آلمانا ھوسى ،
آيىرما يارىمدان توتارام ياسى ،
ننجه اولور بو سئودانين يىيەسى ،
دردى غمى واردى آغلار قالىيدى .

« خستە قاسىم » ايدىم شاھا دىيىلى ،
چىرخى فلەك سىندن منىم گىلىيلى ،
ائىلە كۆچۈپ - گىندىب بى وفا لىلى ،
بىر جە مەجنون ، بىردە داغلار قالىيدى .

گلیب - گندیب

قوجا دونیا سنی گزیب دولانان ،
ننچه - ننچه رستم زال گلیب - گندیب .
ایلانین آغزیندا زهری مار اولوب ،
آری نین آغزیندا بال گلیب - گندیب .

قوجالدیب ایللری قوجالدیب آیی ،
قوجالدیب باهاری قوجالدیب یایی ،
هم عمی قوجالدیب همده کی دایی ،
کیمی ده دونیا یا لال گلیب - گندیب .

« قاسیم » دئیر کیم کی سنه وورولدو ،
سنه باخیب داهی عؤمرو یورولدو ،
عؤمور گردیشیمین ایپی قیریلدی ،
کیمینن اینینده آل گلیب - گندیب .

نه ییلسین

بو دونیادا شریعتی ییلمه یین ،
حق اللهی ، حق الناسی ^۱ نه ییلسن !
حققی ییلب حسایینا چاتمایان ،
بو دونیادا رب الناسی نه ییلسن !

دوغرو یولدا سولو ساغی ییلمه یین ،
رقیبی اؤزونه یاغی ییلمه یین ،
نامردین شربتین آغی ^۲ ییلمه یین ،
ماهوت ^۳ ایله او اطلسی ^۴ نه ییلسین .

« خسته قاسیم » دئیر : درسین آلمایان ،
ادب ییلب کمالاتا دولمایان ،
اؤل اوبادا آدی سانی اولمایان ،
تجنیس ایله مخمسی نه ییلسین .

۱- حق الناس : جاماعاتین حاققی

۲- آغی : زهر ، سم

۳- ماهوت : کنجه تکین یون پارچا

۴- اطلس : ایپک پارچا

وارمولا

دریای محنت ده غرق اولدو گیمیم ،
یا رب بو سئودانی قانان وار مولا ؟
سارالدى گول رنگیم ،بوخدور همدیم ،
آشنادان آدیمی آنان وار مولا ؟

ایراهی باغلادی خدای عظیم ،
ایوب (ع) کیمی درده دوشدوم من اؤزوم ،
هر هانسی مجلسده دوشنده سؤزوم ،
ال ووروب دیزینه یانان وار مولا ؟

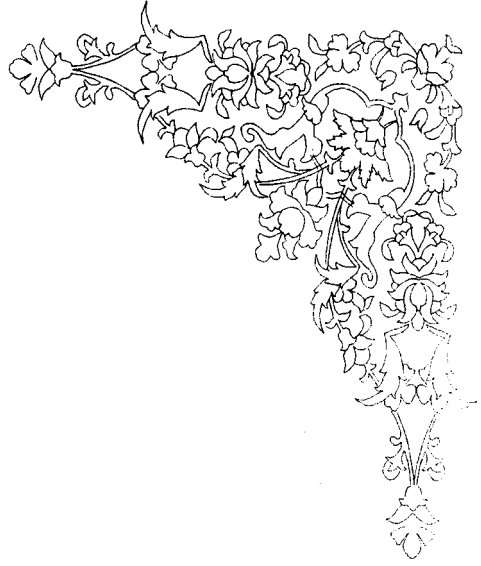
طیفیل ایکن منده دوشدوم سئودایا ،
« خسته قاسیم » سیغینیبدی مولایا ،
بو فانی دن یتیشرمی عقبا یا ،
یارب من تک بختی دؤنن وار مولا ؟

يازىلدى

اينسانين تقدىرى ، بختى ، اقبالى ،
آلىنا يازىلدى ، باشا يازىلدى .
حقيقت معرفت حقدىر قانيرام ،
طريقت شريعت قوشا يازىلدى .

چرخى فلک شنلىک سازىن چالمادى ،
اۋلدىو آتام آنام كامىن آلمادى ،
من يازىغى ھىچ كس يادا سالمادى ،
يايىم بوران اولدىو قىشا يازىلدى .

« قاسىم » مورادىنا چاتا بىلمەدى ،
كۆنۈل آختاردىغىن تاپا بىلمەدى ،
غملىرى باشىندان آتا بىلمەدى ،
چوخ غزل لىر گۈزە قاشا يازىلدى .

قوشمالار

ج - مذهبی شعرلار

آلالە

عاشورا گنجەسى بىر شەرە باردىم ،
گۆردوم يازىلىدى ھەر ياندا آلالە ،
ازل درسى آلدىم اول بىم اللەدان ،
اوخودوم قرآنى الحمداللہ .

اوگون كى اوخودوم مندە قرآنى ،
تانىدىم عتترە ضربە وورانى ،
دول دول اوستدە گۆردوم شاھى مردانى ،
بىر آيە اۋىرتدى منە ىداللہ .

مرحب اۋلجك لرزە دوشدو خبىرە ،
ركايىنى وئردى قولو قنبرە ،
ھمى داماد اولدو اول پىغمبرە (ص) ،
اسمىنە يازىلدى يا اسداللہ .

« خستە قاسىم » سىلر اللہ اكبر ،
وصى مصطفى (ص) عالمە سرور ،
شاھىددىر بو ايشە يئرلرلە گۆيلر ،
مولاي تاي اولماز واللہ و باللہ .

او دریندی بو

عالیمی عادل سن قادیری مختار ،
 جمیع سی بسیندی او دریندی بو ؟
 حی^۱ دیریلیگه چوخ معنا ونریر ،
 مورده^۲ کاروانی وار او دریندی بو ؟

عشقه دوشن عشق اودوندا آلیشار ،
 شاعر اولان سؤز بحریندن^۳ دانیشار ،
 اصلی اولان حقیقت دن چالیشار ،
 سؤزون دوغرو اولسا او دریندی بو ؟

مقدمات ، مقارنات بیلوم ،
 اوحجّ ، جهاددان خبر ونررم ،
 « نهی عن منکری » گونده گوررم ،
 « خسته قاسیم » یازدی او دریندی بو ؟

۱- حی: دیریلیک

۲- مورده: اولو، مئیت

۳- بحر: دئیز، دریا

اولا

معریفته بحرینده ادب ارکاندا ،
بیر ایگیت ایسترم لام لنگ اولا .
آتی دولدول اولا قیلینجی دوسر ^۱ ،
دایانماز قاباقدایوز پلنگ اولا .

سرینده گورموشم جیغالی چنگر ،
اوزونده دویموشام موشک ایله عنبر ،
کنعان شهرینده یعقوب پیغمبر ،
یوسف تک جمالی چوخ قشنگ اولا .

فرهاد قایا چاپار سنگینه یتتمز ،
کیمسه ارنلرین دتگینه ^۲ یتتمز ،
هئچ جنگ او مولانین جنگینه یتتمز ،
یا روم ، قیصر ^۳ ، یا فرنگ ^۴ اولا .

« خسته قاسیم » ال گؤتورمز دامندن ،
صدیقینی باغلایب صاحب زاماندان (عج) ،
اوگون چوخ قورخورام شاهی مرداندان ،
چکه ذوالفقارین خولقو تنک اولا .

۱- دو سر قیلینج : ایکی باشلی قیلینج منظور حضرت علی (ع) نین قیلینجی ذوالفقار دیر

۲- دتک : جزئی بیر حیصه

۳- قیصر : قدیم روم پادشاهلارینین عنوانی

۴- فرنگ : ایندی کی اوروپا مملکت لری

ایندی

آلاهیښ بنده سی ، امتی رسول ،
دور کندک مسجدیده واخت کنچر ایندی .
انسانی ییغارلار روزی محشرده ،
مؤمنو کافردن کیم سنچر ایندی ؟

آغام حضرت امیر (ع) آياغا دوردو ،
ننجه مین کافرین بوینونو ووردو ،
جنتی رضوان دا دیوانین قوردو ،
او پلی صراطدان کیم کنچرایندی ؟

قرآن اوخومایش کتابا کنچمه ،
قرآن اوتوز جزء دور هوس دن دوشمه ،
جنتی رضوان دا بیر نجه چشمه ،
چشمه نین سویوندان کیم ایچر ایندی ؟

محمّد (ص) پیغمبر یتندی خدایا ،
اونا نازل اولدو نجه مین آیا ؟
اول ده کیم گتندی بهشت اعلا یا ؟
بهشتین قاپی سین کیم آچار ایندی ؟

ای آغالار سیر سبحانا جومانام ،
اوجا داغ باشیندا بیر منه دومانام ،
« قاسیم » دئییر : من دریای عمانام ،
عاریف اولان اوستاد تنز سنچر ایندی .

پیغمبر (ص)

اون سککیزمین عالم خلق اندن آلاہ ،
گلدی یئر اوزونہ تمام پیغمبر (ص) .
ناطق قرآن سان ، کلامی بیان ،
اندن مصطفائی (ص) عالمہ رہبر .

خیبردن سس گلدی دئدی یا علی (ع) ،
اودم طی ائیلہدی دؤرد گونلوک یولو ،
گؤردو کی امتین یاماندی حالی ،
بیرجه ضربه چالدی داغیلدی خیبر .

شق ائندی عتیری چکدی ذوالفقار ،
اودم جبرائیلہ دئدی کردگار ،
کسدی گاو و ماہی ائدی تارومار ،
گؤیلردن سس گلدی آفرین حیدر (ع) .

حیدر کرآردی شاہی ولایت ،
محشر قورولاندا تختی عدالت ،
« قاسیم » دئیر : بیزدن اندر حمایت ،
اوردا دادا چاتار قاضی المحشر .

حبیب خدانی

بوتون یارانمیشدان افضل یاراتدی ،
 قادیر آلاہ اول حبیب خدانی ،
 معراج گنجہ سیندہ دولانان زامان ،
 قیر خالارین جمعینہ وئردی صفانی .

لوط شہرینی گؤتدو او میری کامیل^۱ ،
 دمیدہ^۲ ائیلہدی صورو اصرافیل ،
 حؤکم اولوندو خدادان گتدی جبرائیل ،
 محمد المصطفی (ص) یا قرآنی .

داردا قالسان چاغیر یا رب جلیل ،
 کافره دوشمان دیر بیزلره دلیل ،
 ایلاہی « قاسیمی » گل ائتمہ ذلیل ،
 شفیع^۳ گتیریرم شیر یزدانی^۴ ،

۱- میری کامیل : کامیل آغا

۲- دمیدن : اوفورمک ، پوفله مک

۳- شفیع : باغیشلاتماق اوچون واسیطہ اولان شخص

۴- شیر یزدان : آلاہین شیری منظور حضرت علی (ع) دیر .

حوسنو مولايا

ارنلر سرورى شاهى قل كفا ،
ياراشير شجاعت حوسنو مولايا .
قدر گنجەسى نماز اوستده خاتمين ،
ائيله دى كرامت حوسنو مولايا .

منكر اوستده آلان آياغى سن سن ،
يوز اون دۇرد سوره نين بولاغى سن سن ،
يىلديم يترين گۇيون داياغى سن سن ،
باش اير مخلوقات حوسنو مولايا .

ابراهيم (ع) دين بسلر تا ، بوت ايچينده ،
عنبرى زولفلرى تابوت ايچينده ،
عرب صورتينده تابوت ايچينده ،
گۇندردى صلوات حوسنو مولايا .

« خسته قاسيم » نيه ائيلر قلم داد ،
خان دئيىلم غرور اندم قلمداد ،
گور ايچينده اونو سلسله : « گل امداد »
ائيله سين شفاعت حوسنو مولايا .

دالدا لانییدی

شمس و قمر چیخیب صادر اولوبدو ،
گۆیده ستاره لر دالدا لانییدی .
باش وئریدیر مولامیزین جمالی ،
عرش اوزونده قمر دالدا لانییدی .

بیر آدین علی (ع) دیر بیر آدین ولی ،
بیر آدین ایلقاردیر بیر آدین بلی ،
فرستی وئریسن دوشمانا علی (ع) ،
اؤز قینیندا دوسر دالدا لانییدی .

ذوالفقار رحمان دیر قالخدی هاوایا ،
گاوی ماهی اوز دؤندردی خدایا ،
توخوندو ذوالفقار سری قوبایا ،
عزرائیل چوخ مضطر دالدا لانییدی .

ارنلر سروری ختمی انبیاء ،
صدا گلدی بو شصتینه مزحبا ،
دولدولو قنبری وئریدیر خدا ،
حامی پیغمبر دالدا لانییدی .

« قاسیم » اولدو نقشی آدمه (ع) قائل ،
قوللارینان مؤحکم توتوب میکائیل (ع) ،
شهرلرین سالدی یئره جبرائیل (ع) ،
حیس اندیدیر خطر دالدا لانییدی .

دئیر سیز

سیز ای کربلایا گندن زوارلار ،
منیم عرضیم او دیارا دئیر سیز .
اوزوزو سورترسیز مرمر داشلارا ،
اوردا اولار منه چارا دئیر سیز .

امام حسن (ع) دیر قاسیما (ع) یاور ،
چشم امام حسین (ع) شاهزاده اکبر (ع) ،
مشکل گشا اولان نائب حیدر (ع) ،
عباس (ع) کیمی علمدارا دئیر سیز .

انبیاءلار اولیالار نام به نام ،
سیزه کؤمک اولسون قرآنی کلام ،
قیقیلدان یاپیشیب وئرسیز سلام ،
اونودمازسیز وار بنچارا دئیر سیز .

منیم التماسیم وار او مولایا ،
اوندا امداد اولار شاهی گدایا ،
حسینی (ع) مظلوما او کربلایا ،
منیم گونوم اولوب قارا دئیر سیز .

گؤزوم یاشی دؤنوب جیحون بحرینه ،
بولبول چاتانمادی گولون قهرینه ،
« قاسیم » دئیر: چاتساز نجف شهرینه ،
منیم دردیم اول حیدارا (ع) دئیر سیز .

دور « الیف بی »

« الیف » آلاھی بیل حاضر و ناظر ،
 قلب مالیندان ائیلہ مه سین دور ^۱ .
 باخیب اعمالینا ائیلہ مه غرور ،
 خفادان ^۲ ایشلرین تنز اندر ظهور .

« ب » بلند اولوبان ائیلہ مه پرواز ،
 غیضی ^۳ نی اودگونان حرصین ^۴ ائیلہ آز ،
 زمانہ یه طرف اولگونان دمساز ^۵ ،
 آلاھی همیشه توتگینان منظور .

« ت » ترک اندیب قایت بد عملیندن ،
 خلقی اینجیتمه چوخ یامان دیلیندن ،
 توبه اندیب قایت یامان بولوندان ،
 عفو اندر گوناھین او حی غفور ^۶ .

« ث » ثبت اولور سنه گوناھ و ثواب ،
 عقبادا اولاجاق حساب و کتاب ،
 نه دئیرسن اوردا سؤالا جواب ،
 او دم کی چالینار هم نفخه صور ^۷ .

۱ - دور: اوزاق

۲ - خفا: گیزلینده

۳ - غیض: آجیق

۴ - حرص: طاماح

۵ - دمساز: اویغون ، موافق

۶ - حی غفور: باغیشلا یان تاتری

۷ - نفخه صور: شیپورا بنزر اولان صورون چالینماغی

« ج » جهد اندیب دولان دینی ارکانا ،
اختیارین وئرمه گیلن شیطانا ،
اومیدینی باغلا حی سبجانا ،
بیلگیلن حسابین سنین و شهور.^۱

« ح » حددینی بیلیب دوشمه دامه^۲ سن ،
مذمت ائيله مه خلقی عامه^۳ سن ،
خود پرست اولوبان تازه جامه^۴ سن ،
کنییین دولانیب اولما چوخ مغرور .

« خ » خوفي جزانی چیخارتما یاددان ،
احتیاط ائنگیلن بیر یامان آددان ،
زحمت قبول اندیب چیخ اعتماددان ،
جزاده اولارسان حافظ مستور.^۵

« د » دولان تاپگیلان بیر صاحب کمال ،
لذت دیر ائشیدن حرف خوش مقال^۶ ،
بد صحبت یتتیرر دینینه زوال ،
اولکی غمگین دیر آخیری مسرور.^۷

« ذ » ذکر خدانی اوخو دیلینده ،
اوسنه مونس^۸ دیر، سن اونا بنده ،
ابلیسی رد قیل یاتیب کمین ده ،
سالما یا باشینا سنین شر و شور .

۱ - سنین و شهور: ایلار و آیلا

۲ - دام: تله

۳ - عامه: عادی جاماعات

۴ - جامه: پالتار

۵ - حافظ مستور: قورونموش و گیزلین

۶ - خوش مقال: سؤز و صحبت

۷ - مسرور: شاد

۸ - مونس: دوست

« ر » راغب^۱ او علمہ تاہگیلان تحصیل ،
 خمس و زکاتینی انتگیلن وصول ،
 اور و جونو توتوب نمازینی قیل ،
 دیزینہ قوت دیر گوزلرینہ نور .

« ز » زمین گیر اولوب دوش بو هوس دن ،
 قافیلہ یوللانیب گؤر پیش و پس دن^۲ ،
 قولاغینا یتتیر زنگ و جرس دن^۳ ،
 آخیر کی اولاجاق منزیلین قبور .

« س » سرینده واردیر ننجہ مین بلا ،
 جمع اندیب ییغیرسان سیم ایله طلا ،
 الی بر عقبہ ہم بیت علا ،
 طبل قیامت دیر بیل یوم النشور^۴ .

« ش » شمرده انیله هر شام و صباح ،
 نه قدر ائتمیسن ثواب و گوناہ ،
 اوؤزون اقرار ائتسن عفو اندر آلاہ ،
 یاویق^۵ یوللارینی انیله مه چوخ دور .

« ص » صله دن کنچمه صله ارحام^۶ .
 بهاسی جنت دیر سنین چون مدام ،
 باشین اوستده اولور حشرده^۷ غمام^۸ .
 آخرت انوینی انتگیلن معمور^۹ .

۱ - راغب: علاقلی

۲ - پیش و پس: قابق و گتری

۳ - جرس: زینقروو

۴ - یوم النشور: قیامت گونو

۵ - یاویق: یاخین

۶ - صله ارحام: قوهوملارا و یاخینلارا باش چکمک

۷ - حشر: قیامت گونو

۸ - غمام: بولوت

۹ - معمور: تیکیب دوزلتمک

« ض » ضروری دنییل حج و زیارت ،
رحیم و منصف^۱ دیر اہل مروّت ،
خدائین حوٰ کمونہ ائیلہ اطاعت ،
حجّ و زیارتین نور علی نور .

« ط » طالیم پنج آل عبایا ،
زینت عابدان زین العبایا (ع) ،
باقر (ع) و جعفر (ع) و موسی (ع) الرّضا یا (ع) ،
تقی (ع) دن ایسترم شراب طہور^۲

« ظ » ظولم ایلہ اولان کشتی طوفان ،
نقی (ع) ، عسکری (ع) دیر دردیمہ درمان ،
محمّد (ع) آخر یا صاحب الزّمان (عج) ،
معجزہ اتگیلن بیزلرہ ظہور .

« ع » عملین اولور سنین لہ ہمدوش ،
رفیقین دیر سنین ناخوش یادا خوش ،
گوزلہ اولما گینان بد عملہ توش ،
تلخ اولور دہانین اول شب دیجور^۳ .

« غ » غفلت دہ سن یا تما بی خبر ،
ہمسایہ لر کؤچوب دؤرد یاندان گندر ،
بو دونیا محل دیر بیزدہ رھگذر ،
گرک سن اندہ سن چوخ حنیران عبور .

« ف » فالی بد وورما اتشیدیر ملک ،
اؤزگہ طرحہ دؤنر بو چرخی فلک ،

۱ - منصف: انصافی

۲ - شراب طہور: پاک ایچکی

۳ - شب دیجور: قاراللیق گنجہ

بیغیلدی خرمینن آسیلدی الک ،
وعده تمام اولدو عؤمر اولدو قصور^۱ .

«ق» قراریم کسب چرخ زمانا ،
حس ائیله ییب منی سالیب زندانا ،
سنیر انلرم هر دم بویان اویانا ،
دونیا دا اؤزوم تک یوخدور بی شعور^۲ .

«ک» کلبی^۳ صفتیم کنچم نمکدن ،
اله نمیشم یوز مین - یوز مین الکن ،
گیلنی لیگیم یوخدور چرخ فلکدن
اؤزوم - اؤز نفسیمه ائیله میشم زور .

«ل» لعاب^۴ ایچن باده غمدن ،
نه باکیم^۵ وار بئله ظولم و ألم دن ،
عدو^۶ طعنه سیندن جور و ستم دن ،
نادان مجلسینه ائیله مه عبور .

«م» منی الستدن اولمارام سیراب ،
هنج کس ایله یوخوم سؤال و جواب ،
نور تجلایا گتیرمه دی تاب ،
اود توتوبان یاندی جمله کوهی طور .

«ن» نه باکی وار اونون خوف جزایا ،
مین سلامی واردیر آل عبا یا ،

۱ - قصور: گؤدک، قیسا

۲ - بی شعور: عاغیل سیز

۳ - کلب: ایت

۴ - لعاب: شراب

۵ - باک: قورخو

۶ - عدو: دوشمان

اومیدین باغلابیب اول مصطفیٰ (ص) یا ،
گر کمز قلبینہ دولانسین خطور^۱ .

« و » ولای^۲ مرتضایی قیل قبول ،
گوردوگون معجزہ ائیلہمہ نکول^۳ ،
سیناتین^۴ حسناہ^۵ قیل عدول^۶ ،
ارکان بودور ، عمل بودور ، یول بودور .

« ہ » ہارایا چاغیر حی داوری ،
قسیم جنات^۷ و حوضی کوثری ،
گنجه گوندوز بو دلیمین ازبری ،
صاحب قرآن و انجیل و زبور .

« لام الیف لام » دئسم گر اولام کافر ،
الا الہی دالیسینجا مکرر^۸ ،
یارادیب سماء و شمس ایلہ قمر ،
بیزی ائیلہمہ سین رحمتیندن دور .

« ی » یا رب باغیشلا من گوناہکاری ،
مؤمن کیمسہ لرہ رحم ائیلہ باری ،
« قاسیمام » دونیانین یوخ اعتباری ،
سالما نظریندن ای حی و غفور .

۱ - خطور: خطور

۲ - ولای: دوستلوق

۳ - نکول: رد ائله مک

۴ - سینات: پیس عمل لر

۵ - حسنا: یاخش عمل لر

۶ - عدول: بیرایشدن قایتماق

۷ - قسیم جنات: بهشتی بولن

۸ - مکرر: دالبادال

سئوميشم

از ليندن حقيقتە باغلييام ،
 محمد المصطفى (ص) نى سئوميشم .
 شاهی لافتی دان درسیم آلمیشام ،
 من علی مرتضی (ع) نى سئوميشم .

کربلا چؤلونده تۆکولدو قانلار ،
 شهيد اولدو بؤيوک - بؤيوک اينسانلار ،
 قوووشدو آلاها او عزيز جانلار ،
 منده شاهی شهدانی سئوميشم .

اول شیرى یزدان دان درسیمی آلدیم ،
 « تیکمه داش » مکانیم « قاسیم » دیر آدیم ،
 خاتونی محشره قوربان هر زادیم ،
 اول حسنی مجتبانى (ع) سئوميشم .

سیف الالهینی

شاه مردان غضب اوستده گلنده ،
کافره چالاردی سیف الالهینی.
آچماسایدی جبرائیل (ع) شهپرینی،
ذوالفقار دوغراردی گاوی ماهینی.

باغلاب برهنی اوستونده دوردو ،
آیی نیم شق ائتدی گونه قیشقیردی،
شهادت بارماغی لا ووردو سیندیردی،
یتیردی خیبره یداللاهینی.

سنه قوربان اولوم یا شاهی چیراق ،
علی(ع) دولدول میندی ، محمد(ص) بوراق،
ابوذر علی(ع)نی چاغیردی قوناق،
قیرخ ینرده توتدولار مهمانگاهینی.

بیغیلدی اونلاردا ائتدیلر زاری ،
فاطمه(س) اونلاری چوخ گوردو کاری ،
آند ایچدی کی علی(ع) آند اولو تاری ،
اٹشیکه قویما ییب قدمگاهینی.

قبول اولدو «خسته قاسیم» دوعاسی ،
سیلیندی کؤنلونون قالمادی پاسی ،
جبرائیل(ع) وحی گندی ائتمه بین بحثی ،
علی(ع) عرشدہ آجیب سجده گاهینی.

سىنايە سىن سىن

واخت اولار عزرائيل آلار جانینی ،
جان چىخار جسدن سىنايە سىن سىن .
وعدە باشا گلر عۇمور قورتارار ،
دوشرسن نفسدن سىنايە سىن سىن .

اودمدە مىللتين اولماز نفسى ،
سس گلر كيم منله ائىلردى بحثى ،
بوتون كائناتين منم يىپەسى ،
رېئىز بىل منم سىنايە سىن سىن .

«خستە قاسىم» سۇيلر عارفلر قانار ،
مخنثلر ائتديگىندن اوتانار ،
خاتونى قيامت گلر دايانار ،
شفاعت اوندادى سىنايە سىن سىن .

طنف

گرفتار اولموشوم شاہین الینده ،
بو یوردو جلا دلاز گتیردی طنف ،
غواص اولوب گیردیم عشقین بحرینه ،
عثمان دریاسیندان گتیردیم صدف.

آلاهی بیل تانی سنه جان وئریب ،
ایلیگیمده داماریمدا قان وئریب ،
صبحده آجیلماغا بیر واخت دان وئریب ،
آدیم یداله دیر خدایا طرف.

صدقی باغلا گینان اول پیغمبره (ص) ،
حق لشکر وئریبدی مالک اشتره ،
دؤندو ذوالفقاری ووردو عتیره ،
لشکری اؤلدوردو ائیلهدی تلف.

جبرائیل عرشدن بئره گلنده ،
طاقتی قالمادی گؤرنده بنده ،
محمد (ص) معراجا مهمان گنده نده ،
اورادا ملکلر اولدولار صف - صف.

«خسته قاسیم» دئیر: ای حبیب الله (ص) ،
جبرائیل (ع) سس وئردی یا اسدالله (ع) ،
علی (ع) فتح ائیله ییب اولدو فتح الله ،
پیغمبر (ص) سؤیله دیر ییزده دیر شرف.

على (ع)

كعبەنىن ايچىندە دوناييا گىلىب ،
 آناسىن ماقاما يىتىرن على (ع) .
 چكىب ذوالفقارى كافرىن نىلىن ،
 بىر - بىر يىر اوزوندن ايتىرن على (ع).

ابن عبدوودى آرادان ياران ،
 بىر گۆز قىر پىمىندا ختم اندىب قرآن ،
 گونو - گون اورتادان دالى قايتاران ،
 اۋزو - اۋز تابوتون گۆتورن على (ع).

اي «قاسىم» مرشد بىل شاھى مردانى ،
 آغ علم دىيىندە حققىن مىزانى ،
 يىددىمىنجى گۆبدە بۆلوب آلمانى ،
 يىر اوزونە تحفە گىتىرن على (ع).

قىرمىزى

حۇكەم اولدۇ ياراندى كلى كائانات ،
نىيە گنىدى زمين آسمان قىرمىزى .
قىيى چكدى زر ساخلادى امانت ،
لب سارالدى اولدۇ الوان قىرمىزى.

هفت آسمان يىر- يىرىنە داياقدى ،
يىر دروازه گۇردوم قىرخ قول اويماقدى ،
يىر دورر گۇردوم مثل الوان ساياقدى ،
باخسان اونا انلە يىل قان قىرمىزى.

هم شاهىم دىر بادشاه اخلاصىم دىر ،
من اوندان آلدىغىم يىلدىن درسىم دىر ،
اۋزوم تىكمە داشلى آدىم « قاسىم » دىر ،
خىرد اتتىمىش لعل و مرجان قىرمىزى.

کنچمیشم

عاریف مجلسیندہ امتحان وئردیم ،
شاعیر جرگہ سیندہ سانا کنچمیشم .
ارنلر اؤیردیب منه ابجدی ،
مولانین الیندن باده ایچمیشم.

آللاھین شیر ی دیر اول ولی الله ،
داماد پیغمبر (ص) ہمدہ یدالله ،
عالمین گونشی یا اسدالله ،
دؤرد کتابدان من قرآنی سنچمیشم.

ساخلاماین خمس ی وئرن ذکاتی ،
«قاسیم» بیر گون گلر اجل بازاتی ،
انشاءالله کنچریک پلی صراطی ،
حیلہ ایشدن من کنار اقاچمیشام.

كۆلگەسىز «اماملار شەرى»

ازل باشدان كلى عالم ياراندى ،
صدا گلدى بو جهاننا كۆلگەسىز .
فتح انتدى خىبرى اول شاھى مردان (ع)،
احسن گلدى او مكانا كۆلگەسىز.

امام حسن (ع) ندىن اولدو لامكان ؟
امام حسين (ع) وئردى بىر نىچە قوربان.
زين العابدینه (ع) اولموشوق حىيران ،
اودا دوشدو بيايانا كۆلگەسىز.

محمد الباقر (ع) باغلار يارانى ،
امام جعفر صادق (ع) مذهبىن كانى ،
امام موسى كاظم (ع) اوغلو رضانى (ع)،
غريب دوشدو خوراسانا كۆلگەسىز.

تقى (ع) قاپسىندا «قاسىم» اول درويش ،
على النقى (ع) نىن كلامى تفتيش ،
حسن العسكرى (ع) گل دادە يىتتيش ،
صاحب زامان (عج) گل بويانا كۆلگەسىز.

كۆلگەسىز

حقيقتىن ياراتدىغى خەلقە بللى دىر ،
 گەلى محمد (ص) دە آيە كۆلگەسىز .
 يوز اون دۇردو كىملىر ونردى اسلاما ؟
 قىلدى ناماز سالىدى سايە كۆلگەسىز .

بىرە باخدىم ھوشوم داغىلدى باشدان ،
 بو باشدان يارانان گەندىر او باشدان ،
 محمد مصطفى (ص) ائندى معراج دان ،
 اليندە گىردى آيە كۆلگەسىز .

خدادان حۇكم اولدو ائندىن عبادت ،
 انسانلاردا گر ك اولسون سخاوت ،
 من «خستە قاسىم» دا يوخدور عداوت ،
 صدقى قىلدىم من مولايە كۆلگەسىز .

لیلة المبیة

جمالین شعله‌سی قوس آفتاب^۱،
سیاه زولفون لیلة المبیتمدی^۲.
شأنینه لافتی گلیب خطایی،
هر اوزون گۆرمگیم زیارتیمدی.

«ألم تَرَ كَيْفَ قَتَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ^۳»
شأنینه اولوندو «أرسل أبائیل^۴»
دونیادا غم چکمه دیوانه کؤنول،
امام هشتیمده حمایتیمدی.

«تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَ تَبَّ^۵»
چهره ماه اولدو «حَمَالُ الْخَطَبِ^۶»
شجر^۷ قلم اولسون دریا مرکب،
مطلبیم یازلسا قیامتیمدی،

«وَاِنْ يَكَاذُ الَّذِينَ كَفَرُوا^۸»
دندیم لاشریک سن لا اله الا هو^۹،
من «خسته قاسیمام» چکرم قیی قو^{۱۰}،
دو میم، حنی، دال^{۱۱}، منیم شفاعتیمدی.

۱- قوس آفتاب: گونشین ایشیقینین شعاعی
۲- لیلة المبیة: هجرت گنجه‌سی، حضرت علی (ع)، حضرت محمد (ص) ین ینرینده یاتدیغی گنجه
۳- فیل سورہ‌سی آیه ۱- «مَكَرَ رَبِّيَ فِيلَ اصْحَابِنَا نَارَ اتِّدِيكُنِي گۆرمه‌دنمی؟»
۴- فیل سورہ‌سینده گلدیگی کیمی تازی طرفیندن ابابیل قوشلارینین گۆندریلمه‌سینه اشاره‌دیر.
۵- مسد سورہ‌سی آیه ۱- «أَبُولَهَبِینَ اللّٰرِ قُورُوسُون، شِلَ اُولُسُون»
۶- مسد سورہ‌سینده گلدیگی کیمی ابولهبین آروادینا اشاره‌دیر، او جهنمده اودون داشییان‌دیر.
۷- شجر: آغاج
۸- قلم سورہ‌سی آیه ۵۱- کافر اولانلار قرآنی ایشیتدیکده...
۹- اوندان (اللاه‌دان) سونرا هنج زاد یوخ‌دور
۱۰- قیی قو: هارای، قیشقیرماق
۱۱- حضرت محمده (ص) اشاره‌دیر.

محمد(ص)

«معراج نامه»

معراج اندیب عرش اوزونه واراندا ،
هامی دوردو آیاغینا محمد(ص).
ملک لر شاد اولوب گولدو دانیشدی ،
معطل قالدیم نوراغینا محمد(ص).

او عرش اعلاده احترامین وار ،
سنی عزیز سایدی تک پروردگار ،
کیم سنی سسله سه رحمتین یاغار ،
رف رف گلدی سوراغینا محمد(ص).

جبرائیل (ع) آپاردی سنی گؤیلره ،
عرش اوزونده نظر سالدین یئرلره ،
سن نیشانه وئردین شاهی حیدره ،
احسن گلدی بوراغینا محمد(ص).

حقیقی حقیقتی ییزلره دندین ،
معراج دا علی (ع) له شیر برنج یندین ،
امته بویوردون دوز یولا گئدین ،
«قاسیم» قوربان دوداغینا محمد(ص).

مربوط

بوگون اوستادىمدان بير سۆز ائىتتدیم ،
دوشوبدور عالمه سخن مربوط .
اصرافيلين صورو برقرار اولدو ،
اؤلور قالخاجاق اولاجاق شهود.

يئددى داغدى ، يئددى دريا يئددیدی ،
سجده قیلان يئددى اعضا يئددیدی .
يئددى افضل اول انبياء يئددیدی ،
بوتون نبي لره هزاران دورود .

نوح (ع) قومونا نيفرين اتتدی متّصيل ،
قبول ائتمه ديلر نه برهان دليل ،
بير کشتی باغلادی چکدی نچه ایل ،
مسلمانلار اونا اتتديلر وورود .

ابراهيم (ع) اوغلونو کسندە قوربان ،
چکدی امتحانا خاليقي رحمان ،
داشدان بير قوچ چيخدی او زامان ،
حقيين معجزيندن واجب الوجود.

تورات نازل اولدو باری خدادان ،
قوتاردی بشری ظولمو بلادان .
موسی (ع) اؤز قومویلا کئچدی دریادان ،
فرعونون لشکری اولدولار نابود .

معجزه گۇرستىدى او كانى كرم ،
حضرتى مريمە (ع) اولمادى ستم ،
عيسى نى (ع) چارمىخا چكندە او دم ،
چكىلدى گۇيلره ائيلهدى صعود .

جبرائيل (ع) حراءدا نمايان اولدو ،
محمد پيغمبر (ص) قرآن خوان اولدو ،
خديجه (س) اولده مسلمان اولدو ،
تانيدى قبله نى ائيلهدى سجود .

منه

بازات گنجه سینده اوستومه گلدی ،
گؤستردی اوزونو ماھتاب منه .
ایکی ملاکه دن نور دیر کلندی ،
نمایان گؤروندو آفتاب منه .

بیر صدا گلدی کی داھا یاتما دور ،
گؤزومه گؤرسندی او سبزه نور ،
صلوات چکیلدی ائیلهدی ظهور ،
اوندا بی هوش اولدوم گلدی خواب منه .

آغلار آغاسی دادا یتیشدی ،
یاتدیم قولاغیما صدا یتیشدی ،
او عرشی اعلا دان ندا یتیشدی ،
دئدی : قالخ آیاغا وئر جواب منه .

ازلدن اوخودوم ذکری خدامی ،
دیلیمده ازبردیر حقیقین کلامی ،
مبارک دستینده بولوردان جامی ،
آغام وئردی ایکی جورعه^۱ آب منه .

باشی بلالی یام ، گؤزو باشلی یام ،
قولاق آسساز من دردیمی باشلایام ،
آتام ابراهیم دیر تیکمه داشلی یام ،
اوردا سالینبیدیر رختخواب منه .

«خسته قاسیم» دئیر : دست رست اولدوم ،
شاه الیندن باده ایچیب مست اولدوم ،
سانلی قیرخ گون شیخ صفی ده بست اولدوم ،
اوندا بیان اولدو دؤرد کتاب منه .

وار «اوصول دین»

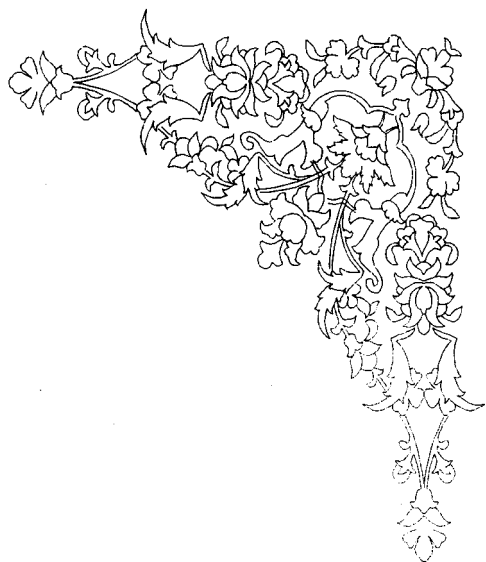
آی آغالار سیزه تعریف ائیله ییم ،
 اوصول دین بشدیر ، بیر مکانی وار .
 اوکی «توحید» دیر ، تکدیر کردگار ،
 مبارک آدی نین مین بیر سانی وار .

دۆمو «عدل» دیر ، حقدیر دیوانی ،
 او سبیدن عدل ائیلهدی دونیانی ،
 عالم ذرعه ، قرار وئردی شیطانی ،
 آدم و حوآدان بیر نشانی وار .

سۆم «نبوت» دیر ، امر اولدو کاغاذ ،
 حضرت محمد (ص) آلدی دستماز ،
 بیت المقدس ده اولدو پیشناماز ،
 یوز اییرمی دؤرد مین قرآن خوانی وار .

چهارم «امامت» یا شاه مردان ،
 سیرری یدالله دیر آیه قرآن ،
 واجب اولوب امام سنه مسلمان ،
 اون بیر اوغلو ایلن بیر مکانی وار .

«قاسیم» دئیر : پنجم «معاد» قیامت ،
 قیامت ده گلر ائیلر شفاعت ،
 حضرتی محمد (ص) ختمی مرتبت ،
 زیر جددن تخت نور افشانی وار .

قوشمالار

د - گۆز للملر

الحمد لله

آیلار - ایللر حسرتینی چکدیگیم ،
گۆردوم جمالینی الحمد لله .
او خط خالینا ، مه جمالینا ،
گولو روخسارینا^۱ تبارک الله^۲ .

من گلمیشم دریالارین تکیندن ،
اوخوموشام الیفیندن ، بییندن ،
قاراقوش تک قیناق چالینما مندن ،
هئج ائتمرم استغفرالله^۳ .

«قاسیم» دئیر : شعریم اولمادی اویغون ،
جمالین گونش دیر لبلرین گولگون ،
گۆتور نیقایینی باغیریم اولدو خون ،
الین وئر الیمه سنی الا الله^۴ .

۱- روخسار: اوز، صورت

۲- تبارک الله: احسن ، بارک الله

۳- استغفرالله : آلاهدان باغیشلاماق ایسته یین

۴- سنی الا الله : سنی تانری یا آند وئریرم .

انیلر

آی آقالار گلنه باخ گلنه ،
انیلهسه دردیمه بو درمان انیلر .
بیر درده دوشموشم یوخدور علاجی ،
نه افلاطون درمان ، نه لقمان انیلر .

من تانیرام جانیم اودا یاخانی ،
قیزیل هنیکل^۱ دال گردنه تاخانی ،
قایداسی دیر بو گؤزله باخانی ،
نه چین لی ، نه خوی لو ، نه یمن انیلر .

قیرخلار مجلسینده ساقی اولدوغوم ،
دوشمان میدانیندا یاغی اولدوغوم ،
یار قاپیندا من دوستاغی اولدوغوم ،
نه قانون باغیشلار نه فرمان انیلر ،

«خسته قاسیم» دئییر : بنله یارلارین ،
ظولم و ستم اندیر غمگسارلارین^۲ ،
من اولرم خوریاد^۳ درسه نارلارین ،
اوندا بو کؤنلومو پریشان انیلر .

۱- هنیکل: حمایل ، گردنبند

۲- غمگسار : غمخوار ، وفالی دوست

۳- خوریاد: آچاق و پیس آدام

اوخوردو

بیر نازنین سنودیم مکتبخانادا ،
حق کلامین دیل ازبردن اوخوردو .
الینه آلمیشدی عشقین کیتابین ،
منیم درسیم ییل ازبردن اوخوردو .

من تانیرام اؤز یاریمی نفسدن ،
اول سبیدن کؤنول دوشمز هوسدن ،
طاووس کیمی صدا وئرر قفسدن ،
بولبول کیمی خوش دفتردن اوخوردو .

«خسته قاسیم» کؤمک دیلر خدادان ،
ناز ، غمزەسی عاشیقلاری آلدادان ،
حیا ایله ، حجاب ایله ملّادان ،
گاه یاواشدان ، گاه بتردن اوخوردو .

اولا

بىر گۈزىل سىنۋەسن بويۇ تاماشا^۱،
گۈزىل كىمى كۈنۈل اونا بىند اولا.
گۈزىللىكى، گۈل جىمالى بىر يانا،
دىل دوداغى شىكر اولا، قىند اولا.

بىر گۈزىل سىنۋەسن قامى بىستە^۲،
گۈزىلدە عاشىغى ائىلە يە خىستە،
چو خىدان آخىر بىر بىر ائىلە كىسدە،
اشارە آنايا، دىردىند اولا.

من «قاسىمام» ال گۈتۈرمىم جاناندىن،
جانان قارشى كىلسە كىچىرم جاندىن،
رىنگى آرتىق اولا گۈلدىن - رىحاندىن،
زولفىلىرى بويىنوما بىر كىمىند اولا.

۱- تاماشا : اوجا بويۇلۇ آغاج آدىدىر

۲- بىستە : بىر قىدر آنجاق

ایندی

غم الیندن شیکسته یم ، اوراغام ،
 دلیلم ایلر ناله ایندی ، زار ایندی.
 خیلی واختدیر جمالینا موشتاغام ،
 سوروش ایندی ، دانیش ایندی ، یار ایندی.

بیزیم یترده ناز چکمه یه تاب اولماز ،
 واللاه حوسنون کیمی ماھتاب اولماز ،
 شوخلوق ایله مەمەلرە باب اولماز ،
 نارینج اینا ی ، تورونج^۱ ایندی ، نار ایندی.

منیم یاریم ایللرە جک ساغ اول ،
 دۇرد دۇورەسی بهشت اول ، باغ اول ،
 نه حدی وار صدرین^۲ کیمی آغ اول ،
 کاغید ایندی ، بیاض^۳ ایندی ، قار ایندی.

بولبول اولان هرگز دۇنمز گولوندن ،
 دیندرەسن بال تۆکولر دلیلندن ،
 یئددی یتردن سارماشییدی بئلیندن ،
 خبردار اول سنی چالار مار ایندی.

من «قاسیم» میسکین - میسکین^۴ باخارام ،
 عتمان اولوب دریالارا آخارام ،
 آه چکنده یاندرارام ، یاخارام ،
 دولانماسین گول یانینا خار ایندی.

۱- نارنج و تورنج : پورتاغلا اوخشار میوه آدلاری

۲- صدر : سینه

۳- بیاض : سود

۴- میسکین - میسکین : یازیق - یازیق

ایندی

نه مدتدیر حسرتینی چکیردیم ،
زنخدانی^۱ ائتدین منه آل^۲ ایندی .
تالان سالمیش هنده ، بلخه ، حبشه ،
او قاش ایندی ، او گؤز ایندی ، خال ایندی .

مجلسینده آل^۳ شرابلار ایچیلیر ،
بوخاغیندان گوللر عطری ساچیلیر ،
دیندیرنده دهانیندان آچیلیر ،
شکر ایندی ، نبات ایندی ، بال ایندی .

قوربان اولوم اولوسونا ائلینه ،
زر نیشانلی شلته چالمیش بنلینه ،
پای اندازدی نازلی یارین یولونا ،
بو باش ایندی ، بو جان ایندی ، مال ایندی .

یار گنیدگی اطلس^۴ ایله خارادی^۵ ،
منی قویوب اؤز گه لره وارادی ،
آی آغالار منیم باختیم قارادی ،
کیتاب آچدیم بئله گلدی فال ایندی .

«خسته قاسیم» دوست کویونا وارانلار ،
ناموس آنلار ، غیرت آنلار ، عار آنلار ،
حرف ایچینده الیف ایدیم یارانلار^۶ ،
فلک ایدی قدیم اولدو دال ایندی

۱- زنخدان : چنده و یا یاناقدا اولان چوخور

۲- آل : حيله ، کلک

۳- آل : قیرمیزی

۴- اطلس : اییک پارچا

۵- خارا : ناخیشلی اییک پارچا

۶- یارانلار : یولداشلار

برابر اولماز

طوطی،یه، قومرویا، خوشخوان دئیرلر،
 او شیرین دیلینه برابر اولماز.
 موشک ایله عنبره خوشبو دئیرلر،
 او خطّی خالینا برابر اولماز.

آغ سینهن یانیندا قارادیر مرمر،
 عطریندن مست اولور موشک ایله عنبر،
 بهشتین باغیندا سرو و صنوبر،
 او قدّی دالینا برابر اولماز.

نه گونده تنلله شانه دوشوبدور،
 تئلین هر بیر ییر یانه دوشوبدور،
 جمعی حلقه سینه دانه دوشوبدور،
 او هیندو خالینا برابر اولماز.

خدام گؤزلیکده ونرییدی بیر پای،
 گؤزلیکده بخش انله ییب حقّی سای،
 گوندوزلرده گونش، گنجهلرده آی،
 او مه جمالینا برابر اولماز.

تر گولر صنم

تر چینله ، تر یارین ، تر یاخاسینا ،
 تر پولو ، تر دوزر ، تر گولر صنم .
 تر خویدور ، تر خوشدور ، تر نازنین دیر ،
 تر ائیلر ، تر نظر ، تر گولر صنم .

تر زولفلر ، تر بورموش ، تر بوخاغیندا ،
 تر احمر^۱ ، تر بیاض^۲ ، تر یاناغیندا ،
 تر شکر ، تر دامار ، تر دوداغیندا ،
 تر اوزدن ، تر سوزر ، تر گولر صنم .

تر باتمیش ، تر خدنگ^۳ ، تر سینه سینده ،
 تر آتمیش ، تر پیکان^۴ ، تر سینه سینده ،
 تر یاتمیش ، تر نارین ، تر سینه سینده ،
 تر صدرین^۵ ، تر بزر ، تر گولر صنم .

تر اوزو ، تر لاله ، تر خینالیدیر ،
 تر گوژو ، تر جادو ، تر فیتنه لیدیر ،
 تر اوزو ، تر گردن ، تر سونالیدیر ،
 تر دوروب ، تر گزر ، تر گولر صنم .

تر اؤتر ، تر بولبول ، تر بوداغیندا ،
 تر ایتر ، تر مجنون ، تر بوداغیندا ،
 تر بیتر ، تر لاله ، تر بوداغیندا ،
 تر «قاسیم» ، تر اوزر ، تر گولر صنم .

۱- احمر : قیرمیزی

۲- بیاض : آغ

۳- خدنگ : اوخ

۴- پیکان : اوخ

۵- صدر : سینه

سوسن ، سونبول ، خندان ، بنۇوشە ، پرى

سحر - سحر بىش گۈزلە اوغرا دىم^۱ ،
 سوسن ، سونبول ، خندان ، بنۇوشە ، پرى .
 خنجر آلىب قارا باغرىم دوغرا دىم ،
 سوسن ، سونبول ، خندان ، بنۇوشە ، پرى .

سوسنىن قاشلارى بنزر كامانا ،
 بنۇوشە سىررىنى وئرمز خنداننا ،
 اوزوگوم پرى دە قالسىن نىشاننا ،
 سوسن ، سونبول ، خندان ، بنۇوشە ، پرى .

من «قاسىمام» دريا تكىن دولموشام ،
 سارالمىشام يار عشقىندىن سولموشام ،
 ايندى داغىستانا گندىر اولموشام ،
 سوسن ، سونبول ، خندان ، بنۇوشە ، پرى .

۱- اوغرا دىم : راست گىدىم ، قاباق قارشى گىدىم

صنم گل

تەرىڧلى گۈزەللەر گل ھا گل اولدو ،
ياشىللى ، زىياڧلى ، آلىلى صنم گل .
اووچونو گۈزەندە مارال باخىشلى ،
آي اوزو يىرچكىلى خالىلى صنم گل .

عاشىق اودور ، يىر سۇز دىنىن اۋزوندن ،
عالم بادا گىندر آلا گۈزوندن ،
دانىشاندا شىر دامار سۇزوندن ،
قايماق دوداقلارى باللىلى صنم گل .

جانىم يار يولوندا پاينداز ائىلە ،
سىنەم اوستىدە صحبت ائىلە ، ساز ائىلە ،
عاشىقىنە عشوہ ائىلە ، ناز ائىلە ،
اينىچە بىللىلى سىياھ تىللىلى صنم گل .

«خستە قاسىم» دئىر : حىنك حىنكىلى^۱ ،
آغ اوزوندە قوشا خاللار بىنكىلى^۲ ،
اطلس نىم تىلەلى ، ائىپىك كۈيىنكىلى ،
اوستو - باشى تىرمە شالىلى صنم گل .

۱- حىنك: شوخلىق، ظارافات

۲- بىنك: نىقشە شىكلىندە كىچىك خال

صنمين

اوزاق يىردىن كۈچۈب گىلىپ يىتىشىدى،
دوشىدو يىزىم يىردىن يولو صنمين .
اننىپ كىچاۋەدىن ساللاندى دوشىدو ،
قىز گىلىن دى ساغى سولو صنمين .

اوبالارى اوبامىزا قارىشار ،
گۆيدە اولدوز يىر - يىرىلە بارىشار ،
دانىشاندا فارسى زبان دانىشار ،
حنىيف تور كە دۇنمىز دىلى صنمين .

دولانىپ بوينونا بوتون ساجلارى ،
چوخ قارادىر گۆزۈم گۆرمۈر قاشلارى ،
آلبىدى دۈۋرەسىن قاراۋاشلارى ،
چاتايىدى اليمە ، الى صنمين .

اوبالارى - اوبامىزىن ايچىنە ،
راست گىلمىشىك يىزدە ترسا كۈچۈنە ،
اينچى دن مرجان دان دوزوب ساجىنا ،
اقا سىرك دوشوب تىلى صنمين .

يىغىشىيدىر قورو گۈلون باشىنا ،
تۈزە يىتتىپ اون دۇرد ، اون بىش ياشىنا ،
من قوربانام خان صنمين قاشىنا ،
كىنچىپ ايرىمچەدىن بىلى صنمين .

«قاسىم» دىئىر : باھار اولاياز اولاي ،
گۈللەر دولو اۋردىك اولاي ، قاز اولاي ،
صنم كىمى نىچە اينچە قىز اولاي ،
دولانا بوينوما قولو صنمين .

قوربانى

غربلىكده منە ھەمد اولان يار ،
يىر برى گل ، آياقلارين قوربانى .
شىكىستە كۈنلۈمە ملھم اولان يار ،
دانىش ، دىلىن ، دوداقلارين قوربانى .

او نە مودور؟ او نە خالدير؟ نر بردير؟
زولفلرين ابريشم تنلرين زردير .
نوغل دئىل ، نابات دئىل شكردير ،
سال آغزىما دوداقلارين قوربانى .

كۈنلۈم ايستر يارا قوربان اولماغا ،
دولانيب باشينا حنيران اولماغا ،
آلا گۈزلۈ يارا مھمان اولماغا ،
فرش دۈشمىش اوتاكلارين قوربانى .

مجلس لرين زيباسى سان زئىي^۱ سن ،
صحبتي سن مزەسى سن مئىي سن ،
اوخويوسان اليف بئىي تنىي سن ،
چنۈير درسىن واراقلارين قوربانى .

«خستە قاسىم» سن يولوندا آزارسان ،
مجنون كىمى صحرالارى گزرسن ،
آلا گۈزلۈ يارا نامە يازارسن ،
قلمدانىن بارماقلارين قوربانى .

۱- بر: سینه

۲- زئى: ظاهير، گۈركم

گلدین سئو گیلیم

قدم باس دین دیدہ لریم اوستونه ،
سن خوش گلدین ، صفا گلدین سئو گیلیم .
قوربان اولوم سیاه چشمن مستینه ،
نه عجب انصافا گلدین سئو گیلیم .

صباحادک دیدہ لریم اویمازدی ،
سئر اغیبلار قانیمیزدان دویمازدی ،
او ظالیملر سنی منه قییمازدی ،
سن ائیلہ دین وفا گلدین سئو گیلیم .

عندلیب تک آیر دیلار گولومدن ،
آه چکیرم اور گیمدن دیلیمدن ،
اغیار طعنه سیندن منیم ائلیمدن ،
چکدین جو رو جفا گلدین سئو گیلیم .

یار یانیندا یاسلانا رام من یوز ایل ،
سن تزه غنچه سن من شیدا بولبول ،
بو درد منی اولدور ردی یقین بیل ،
سن دردیمه شفا گلدین سئو گیلیم .

من «قاسیمام» سینہ م حاققین کلامی ،
شو کور حاققا یار انشیدی ب نالامی ،
جمالین شعلہ سی باسمیش عالمی ،
دوشوب قافدان - قافا گلدین سئو گیلیم .

گۈزىل سىن

گۈزىل دولان، گۈزىل اوتور، گۈزىل دور،
گۈزىل دانىش، گۈزىل ىردە، گۈزىل سىن .
گۈزىل اينان، گۈزىل دىشىن، گۈزىل دور،
گۈزىل ايچرە، گۈزىل يىردە، گۈزىل سىن .

گۈزىل شانە، گۈزىل كىسو، گۈزىل تىل،
گۈزىل قامت، گۈزىل اينجە، گۈزىل بىل،
گۈزىل جىلاد، گۈزىل سالىدىن، گۈزىل بىل،
گۈزىل مىنى، گۈزىل دردە، گۈزىل سىن .

گۈزىل ناموس، گۈزىل غىرت، گۈزىل عار،
گۈزىل ايلقار، گۈزىل وفا، گۈزىل يار،
گۈزىل «قاسىم»، گۈزىل عجب، گۈزىل وار،
گۈزىل وورول، گۈزىل مردە، گۈزىل سىن .

گۈزە

گۈزە - گۈزە بىر ھېكمەتە توش اولدوم ،
عجب قارشى كەلدى گۈزەل - گۈزەل .
آتەدى كىرپىكلەرنى ياخىدى جانىمى ،
يىلەم نە سۈيەلەدى گۈزەل - گۈزەل .

تەقەير^۱ اولموشام آزايلە چوخلا ،
ساخلا نەزەرىندە سەن مەنى يوخلا ،
لەطف ائىلە بىر كەنجە قوينوندا ساخلا ،
بۇ سەينىق كۈنلۈمۈ گۈزەل - گۈزەل .

بەتلە جەبرلەر مەن چوخ دۈزمۈشەم ،
گۈزەل جەمالەينىن ۋەسفىن يازمىشام ،
يەچارە « قاسىمام » دۇنيا گەزمىشەم ،
گۈرمەدەيم سەين تەك گۈزەل گۈزەل .

كۆزلىر

ظاليم اووچو كزير اوو برەسىندە^۱ ،
اوخ كامانى الدە مارالى كۆزلىر .
سندە بو كۆزلىك ، عالمى ياخار^۲ ،
اووسونسوز كميندن^۳ مار، آلى كۆزلىر .

سینهن مسكن نه ياراشير بو داغا ،
كاميل باغبان نىجه گلدى بو باغا ،
مجنون دئدى لىلى گلر بولاغا ،
انتظار چكمكن وارالى كۆزلىر .

من «قاسىمام» تىكمە داشدير مكانيم ،
يارادانا گلير تىكجه گومانيم ،
نازلى يارا قوربان منيم بو جانيم ،
يولونا باخماقدان سارالى كۆزلىر .

۱- برە: اوو كۆزلەنيلن يىر

۲- ياخار: يانديرار

۳- گم: بورادا آغيز معناسيندادير

منى

جمالين لوحوندا ايكي خط گۇردوم ،
نە گۇزل ائىلە يىب مستانە منى .
ابرو^۱ گيسولرين^۲ جنگە دوشندە ،
ائەلە بىل سالاجاق دستانا منى .

قارشى دوردوم ئىلى داغى گۇرۇندۇ ،
بويون تەك صوراحى^۳ ساقى گۇرۇندۇ ،
قوينۇندا شاماما تاغى گۇرۇندۇ ،
سەن نىيە قويۇمۇرسان بوستانا منى .

«خستە قاسىم» ئىنە اولدۇ دىوانە ،
آخدى دىدەم ياشى دۇندۇ عىمانە ،
كلىين^۴ اولام باشىم قويۇم بىر يانە ،
اگر قبول ائتسە آستانە منى .

۱- ابرو: قاش

۲- گيسو: ساج، زولف

۳- صوراحى: شراب شوشەسى

۴- كلىب: ايت

«م» و «ى»

«دۇشلەمە»

دوشوبدور گودارىم خوبىلار يىرىنە ،
ونردى ساقى لىدىن مە «م» و «ى» .
«مى» دن مست اولوبدور بو سىنىق كۇنلوم ،
كۇتور نىقايىنى كۇستر «ر» و «خ» .

«رخ» ون شەلە سالىب جەملە جەھانا ،
عشقىندىن اولموشام دلى ، دىوانا ،
كافرلەدە كۇرسە ، گلير ايمانا ،
كۇر دردىم سىنىن تەك «م» و «الف» «ھ»

«ماە» منۆرىن^۱ خورشىد خاور^۲ ،
قدىن عرعدى^۳ يا سرو ، صنوبر ،
مرادىنى وئرسىن ساقى كوئر ،
آلىرام لىلردىن «ش» و «ك» و «ر»

«شكر» خجىل^۴ اولور پوستە دەھاندا ،
گۇزوم آغلاماقدا ، كۇنلوم فغاندا ،
نە قدر پىشت پا ووردوم جەھاندا ،
گۇرمەدىم سىنىن تەك «ب» و «و» و «ت»

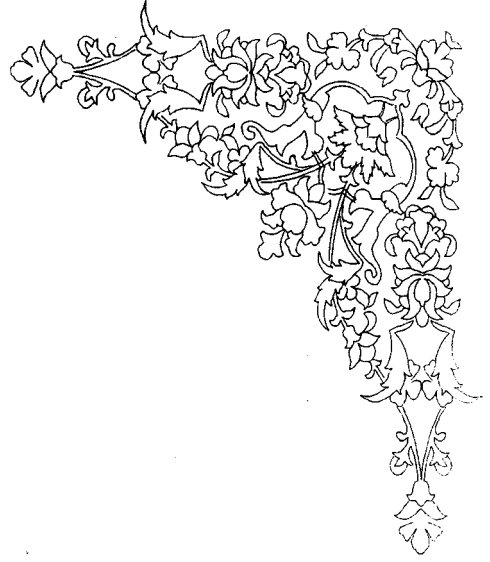
«بوت» دلبازسان ، گۇزلىرىن جادو ،
شادلى يام آرادا ، قالمايا بدگو ،
«دلخستە قاسىم» دىر سەنە دوغا گو ،
ویرد زبانیمدیر «م» و «ل» و «ى» .

۱- منۆر: ایشقىلى

۲- خورشىد خاور: گون چىخانین گونشی

۳- عرعر: اوجا بویلو آغاچ آدی دیر

۴- خجیل: شرمندە

قوشمالار

ھ۔ شیکايت نامہلر (سئوگی ماقددا)

آیریلیر

کؤنلوم خیالیمدا مصلحت ائیلر ،
اورک تلاش ائیلر جانندان آیریلیر .
عشقین دلی سی یم قیناها منی ،
جانانندان آیریلان جانندان آیریلیر .

ائندیم گلدیم نازلی یارین کندیندن ،
آممہ میشم لبلرینین قندیندن ،
اوچ یوز دامارینندان بندی - بندیندن ،
ایلیکدن سومو کدن قانندان آیریلیر .

درمه میشم نازلی یارین گولونندن ،
آممہ میشم دوداغینندان دیلیندن ،
من آیریلدیم اولوسومدان ائلیمدن ،
ائلدن کنچن دین ایمانندان آیریلیر .

بو گلن سس نازلی یارین اونودور ،
اوره یمہ چکن داغ دویونودور ،
بس دئیہ سن قیامتین گونودور ،
«خسته قاسیم» خانیمانندان آیریلیر .

آيرىلام

باشىنا دۇندوبوم آي سلبى خانىم ،
فرمان گلىب منده سندن آيرىلام .
سنه قوربان اولسون بو شيرين جانىم ،
فرمان گلىب بو وطندىن آيرىلام .

بار ايلاهى اۋزون ائىله بير ديوان ،
نادردن حۇكم اولدو يازىلدى فرمان ،
اوستومه مأموردور صفرعلى خان ،
فرمان گلىب سن جاناندان آيرىلام .

بار ايلاهى منى قويما درمانده ،
«قاسىم» عاشىق اولوب زولفو كمنده ،
باغلانىب قيرخ عاشىق قالىب زيندا ندا ،
فرمان گلىب باشى جاندىن آيرىلام .

دیوانه سیدی

کنجه کوندوز حسرتینی چکدیکیم ،
خیالیم ، خیالین دیوانه سیدی .
منی سندن اوزاق سالان سئیراغیب ،
هم چرخى گردیشین زمانه سیدی .

مینا بویلو سیاه تنللی سنودیکیم ،
اوزاق دوروب ، یاخین سۆزوم دندیکیم ،
آجی سۆزو شکر کیمی یندیکیم ،
یارین سۆزو زهر پیمانہ سیدی .

او شمعی حوسنونه اولدوم پروانه ،
دردلی یم درینه گلدیم درمانا ،
یوسف کیمی منی سالدین زیندانا ،
بو دنیا «قاسیمین» غمخانه سیدی .

قاداغاسىدى

منى آبرى سالان گول اوزلو ياردان ،
 او ظاليم فلکين قاداغاسىدى .
 باشيندا قىرخ کنيز چىخمىشدى باغا ،
 سئوگىلیم قىزلارين يىل آغاسىدى .

قاشلارى خنجردى ، گۆزلرى جلاَد ،
 ياندىرىب عۆمرومو ائىلهدى برباد ،
 منى گۆرن کىمى يار چکدى فرياد ،
 دندىلر گۆرهسن نه غوغاسىدى .

انصاف ائىله ، آبى مروت ، آظاليم ،
 دولانيب باشينا ، قادانى آليم ،
 آلا گۆزلو ، شوخ باخىشلى ماراليم ،
 بو «قاسيم» گۆزلرين صاداغاسىدى .

كهلیك لړ

من گندیرم سیزی کیمه تاپشیریم ،
دام اوستونده دوران سونا كهلیك لړ .
آل - یاشیل گنینهیب ، تیرمه باغلارسیز ،
نه گیریسیز دوندان - دونا كهلیك لړ .

فره كهلیك داغ باشیندا سس انیلر ،
قاققیلداشیب بیر - بیرله بحث انیلر ،
بیلیمیرم توی انیلر ، یوخسا یاس انیلر ،
قابناغین باتیرمیش قانا كهلیك لړ .

كهلیگین اویلاغی قایالار باشی ،
قاققیلداشیب تابار یولداش - یولداشی ،
بره سی برک اولسا اووچوسو ناشی ،
اوچوب گندر آسیمانا كهلیك لړ .

گۈزل كهلیك داش اوستونده دوروبدور ،
گردن چکیب ، نجه بوینون بوروبدور ،
هنج بیلیمیرم اوچوسونمو گۈروبدور ،
اوز توتدولار بیابانا كهلیك لړ .

نه دردینیز وارسا منه سؤیله یین ،
من گلینجه یوللار اوسته ایله یین ،
كهلیك لړ سیز منی حلال انیله یین ،
من گندیرم اوزاق یانا كهلیك لړ .

هر اکیکنیز یاشیل باشلی سوناسیز ،
منیم گیزلی دردیم پنهان قاناسیز ،
آیریلیریق ساغلیغینان قالاسیز ،
«قاسیم» گندیر داغیستانا كهلیك لړ .

منی

غریبلیکده غمخواریمسان عزیزیم ،
 یتتیریسن بیرده دوستا نامه‌نی .
 ایکی دیللی یاردان حذر ائیلرم ،
 سالیبر دیلدن - دیله داستانا منی .

آغزینی اوخشاتدیم زنبورا ، شانا ،
 ناشی بولبول اوچوب قونار گولشانا ،
 آت اوخلارین سینهم قویدون نیشانا ،
 بس نییه وورموسان قصدن ، آ منی ؟

من «قاسیمام» اوزاق آتدیم داشیمی ،
 دیده‌مدن آختیدیم قانلی یاشیمی ،
 دوست یولوندا من قویارام باشیمی ،
 دوغرو قبول ائتسه آستانا منی .

منىم

جفا چكىب اوزاق يوللار گلمىش ،
اينجىد بىدېر ، آياغىمى يول منىم .
هر دم - هر دم سن يادىما دوشنده ،
گنذر گۆزلرىمدن قانلى سئل منىم .

داغ باشىنى دومان آلدى قار توتدو ،
بولبول اۆلدو ، اونون يئرىن سار توتدو ،
يازدى حارامزادا ، يارىن يار توتدو ،
باشا چالير ، قوهوم قارداش ائل منىم .

يوز جۇر ايله بير باغ سالدېم اۆزومه ،
قوهوم - قارداش تىكان اولدو گۆزومه ،
هر نه اندم بير باخمازساڭ اوزومه ،
اڭوى يانمىش بير اوزومه گول منىم .

«خسته قاسىم» دالداردان باخان يار ،
قىزىل گوللر دال گردنه تاخان يار ،
منى گۆروب قاش قاباغىن يىخان يار ،
اوزو دۈنموش بير يانېما گل منىم .

نئجه اولسون

سلىبى خانىم ناكام كىتتى دۇنيادان ،
يارب منىم دودمانىم نئجه اولسون؟
شېرىن گىفتارلاريم خوش يىانلاريم ،
سرو بويلو خورامانىم نئجه اولسون؟

بوگىن دۇنيا باشىمىزدا دار اولار ،
يىز كۇچرىك يوردوموزدا كىم قالار ،
احمىدىمىن لاله رىتگى سارالار ،
شېرىن دىللى خوش يىانىم نئجه اولسون؟

خورامانىم يىننە منى دىندىرير ،
كۇنلوم آلىر ھردن منى گولدىرور ،
سلىبى نىن فراقى منى اۋلدىرور ،
بوندان بىللە خستە جانىم نئجه اولسون ؟

«خستە قاسىم» دىئىر : قالمادى تايىم ،
قىزىل گول تىك چكىلىيدىر گولايىم ،
جدول كىش قرآنىم قىرخ جىلد كىتايىم ،
اوستو زىلى قلمدانىم نئجه اولسون ؟

نتجه اولور

آی آغلار ناکام اولدوم دونیادان ،
کۆرن منیم آغلایانیم نتجه اولور؟
کۆهر تک سۆز لیریم بایاتیلاریم ،
قارا باغیریم داغلایانیم نتجه اولور؟

قارداشیم یوخ قبرییم اوسته داش تۆکه ،
باجیم یوخدور ، زولفون آچا ساچ تۆکه ،
آنام یوخدور گۆزلریندن یاش تۆکه ،
باشا قارا باغلایانیم نتجه اولور؟

حنئیف اول آغ ییلکلر ، بازولار^۱ ،
آهوم اوتلار جنیران ایله یازیلار^۲ ،
قوهوموم یوخ ، قارداشیم یوخ قاضی لار ،
کلیب منی یوخلایانیم نتجه اولور؟

«خسته قاسیم» اجل شربتین ایچدی ،
بو اندک حیاتی جور ایله کنچدی ،
دئیرلر دونیادان آدامسیر کۆچدو ،
بس منه یاس ساخلایانیم نتجه اولور؟

۱- بازو: ییلک

۲- یازیلار: اوتلایار

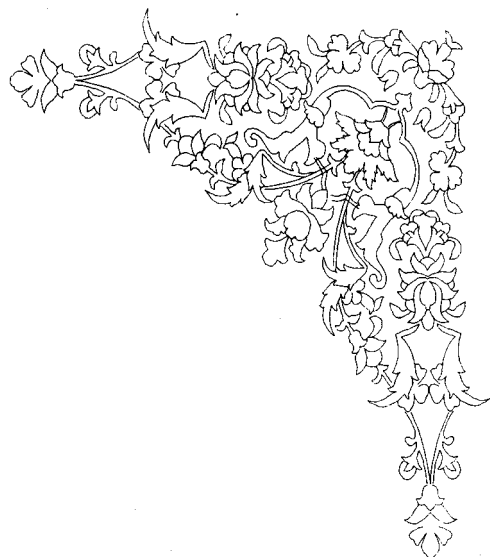
يار

آي آغلار ، من گوناھكار اولموشام ،
 بير دئميشم ، هر جايي دير گلن يار .
 ديليم ، آغزيم ، دوداقلاريم يانايدي ،
 هاچان دئديم ، قوللوغوندا يالان يار ؟

نه ايسته سن گنديم آليم بازاردان ،
 سئراغىيلار قوتارماسين آزاردان ،
 ندن اولدو مني سالدن نظر دن ؟
 يادلار ايله اوينايران الان يار .

انودن چىخار ، آل - قوماشين بورونر ،
 بى كس جانيم يار دالينجا سورونر ،
 ياردان بيزه بى وفاليق گؤرونر ،
 يادلار ايله اوينايبان گولن يار .

«خسته قاسيم» نه ياتييسان اوتاقدان ،
 قوشا خاللار چين - چين اولور بوخاقدان ،
 من گورن گول قالمايبيدير بوداقدان ،
 مگر گليب باغينيزا تالان يار ؟

قوشمالار

۹ - قارغاملار

اولسون

يئرى گۈزل ، يئرى سنە قارغارام ،
 دونيا ايچرە ، ايشين آه و زار اولسون .
 قارا عقرب آسلائييان ديليندن ،
 سياه زولفون دال گردنده مار اولسون .

من قوربانام يارين گۈزل خويونا ،
 هوندور قامتينه ، اوجا بويونا ،
 سنين سويون ، دۇنسون سونسوز سويونا ،
 گول آچماسين ، باغچانيزدا خار اولسون .

گۈزلر ايچينده گيربان اولاسان ،
 ياناسان اودلارا بيربان اولاسان ،
 وقالي يارلارا قوربان اولاسان ،
 اونلارا باخاندا سنە عار اولسون .

يادلارينان بير ائيله دين سيري ني ،
 قيامت ده يانديرارلار دريني ،
 ياتان واختدا شاهمار وورسون آريني ،
 ناله سيندن قولقلارين كار اولسون .

گۈزل گۇروم سنين اوزون گولمه سين ،
 تيغي غمزە باغرين باشين دلمه سين ،
 قولاغينا اوشاق سسى گلمه سين ،
 آلاهيمدان ايكي ديدەن كور اولسون .

«خستە قاسيم» دوست يولوندا قالاندا ،
 ال اوزالديپ قول بويونو سالاندا ،
 كتفين دورولاندا ، كۇنلون اولاندا ،
 بيزە گلن آياقلارين وار اولسون .

یاری مندن ، منی یاردان آیران .

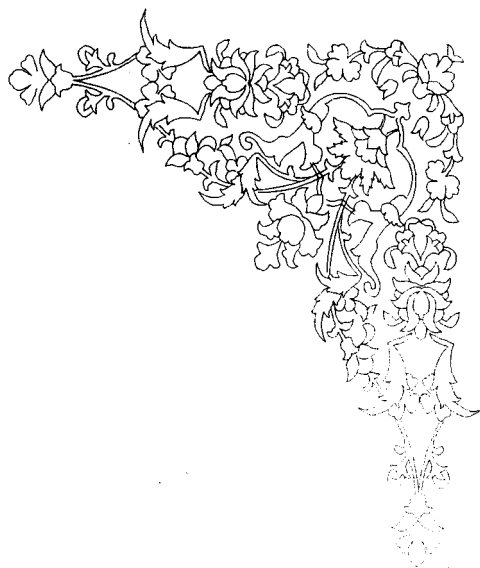
آلاهیمدان سنودا گلکین سرینه ،
یاری مندن ، منی یاردان آیران .
علی (ع) ذوالفقاری دسین بئلینه ،
یاری مندن ، منی یاردان آیران .

یارالارین ایلیم - ایلیم ایله نسین ،
قبرین اوسته سرین سولار چیله نسین ،
بالالارین قایی - قایی دیله نسین ،
یاری مندن ، منی یاردان آیران .

یارالارین اویوم - اویوم اویولسون ،
ایلان عقرب مرحم اولسون ، قویولسون ،
«نسیمی» تک درین ترسه سویولسون ،
یاری مندن ، منی یاردان آیران .

گئدن گنتمه منده گلیم یتیشیم ،
من سینله عشق اودوندان دانیشیم ،
«قاسیم» دئیر : مافاسیندان^۱ یاپیشیم ،
یاری مندن ، منی یاردان آیران .

قوشمالار

ز - مختلف موضوعلاردا

آفتاب

کلدی باهار ، اولدو سلطان نوروز ،
حملین بورجوناً^۱ دوشدو آفتاب^۲ .
ساعتده برابر اولدو شب و روز ،
کوکب^۳ گردیشینه دوشدو انقلاب .

ساعتده مشتری پاینده بایرام ،
چیخدی تخت اوستونه شیر لاینام^۴ ،
ووردو هفت انجمن^۵ سینۀ بهرام^۶ ،
مجمع اولوب زرین گتیرمه‌دی قاب .

زهره ، قمر ، مریخ اتندی التفات ،
عطارد زحل‌ده گتیردی برات ،
باش گوئدو قُفرادن^۷ جمله نباتات^۸ ،
وضع حمل ائيله ییب^۹ زوجۀ تراب^{۱۰} .

جمله نباتاتا ییتیشدی بیر قوت^{۱۱} ،
اونلار ذکر ائيله بیر اسم لایموت^{۱۲} ،
اولدو پرستاری دائماً بولوت ،
سود وئردی هر طفیله ائيله‌دی سیراب .

۱- حمل بورجو: گوئیده اولان اون ایکی بورجون اولتی کی یازین اول آیی فروردین له برابر دیر

۲- آفتاب: گونش

۳- کوکب: اولدوز

۴- لاینام: یاتمایان

۵- هفت انجمن: ینددی اولدوز

۶- بهرام: سیاره آدی دیر

۷- قُفرا: ییتی دن خالی یئر، اوت - علف سیز یئر

۸- نباتات: اوت علفلر، ییتی لر

۹- وضع حمل ائيله مک: دوغاناق

۱۰- زوجۀ تراب: بورادا تورباغی قادینا اوخشادیب

۱۱- قوت: یشمک ، غذا

۱۲- لایموت: اولمه یین ، منظور آلاهدیر

رعد و برق ووردو قوبه افلاک^۱،
اضطرابه دوشوب اولا زهره چاک^۲،
بر^۳ و بحر^۴ و جبل^۵ اولوب خوفناک^۶،
آچیلدی سماده^۷ اول تیر شهاب^۸.

سحر - سحر داغلارینا غیرینه ،
وارمایانین شری ندیر ، خنیری نه ؟
«خسته قاسیم» اوجا داغلار سنیرینه ،
اگر مثیل ائیلهسه شیخ^۹ اولار شهاب^{۱۰}.

-
- ۱- قوبه افلاک: گوی ، آسمان
 - ۲- زهره چاک: زهری یاریلمیش، قورخموش
 - ۳- بر: قورولوق، یتر
 - ۴- بحر: دریا، دنیز
 - ۵- جبل: داغ
 - ۶- خوفناک: قورخولو
 - ۷- سماء: گوی، آسمان
 - ۸- تیر شهاب: آخار اولدوزون آخماسین اوخون سوزمه سینه اوخشادیب
 - ۹- شیخ: قوجا
 - ۱۰- شهاب: جاوان

اولا

اوستا منی گۆز لرینه فدا قیل ،
سندن ساز ایسترم ، آما ساز اولا .
دیندیرنده عمران دیلده دانیشا ،
شیدا بولبوللر تک خوش آواز اولا .

یامانی - یامانا ، یاخشینی مرده ،
تعریفینی اندیم هر دوشن ینرده ،
دولاشمایا سیملر ، وورمایا پرده ،
گۆزلرر تک اونداهشوه - ناز اولا .

«خسته قاسیم» سۆزوم سۆیلرم عیان ،
ائلله جار انیلرم بیان به بیان ،
قیمتین سوروشسان تمام اون تومان ،
نه اوندان چوخ اولا نده آزار اولا .

تانیسین

اۋز لرینی عَمّان دریا بیلنلر ،
ییزی ده مستحکم چون قاف^۱ تانیسین .
آغیر مجلس لره واریب گندهنده ،
تعریف انیله ینده وصاف^۲ تانیسین .

اور گیم دریادی ر سینه م عَمّان دیر ،
اونون ایچی زعفران دیر توکان دیر ،
منیم یو کوم لعلی گوهر مر جان دیر ،
آرپا - سامان دنییل عَلاف^۳ تانیسین .

سۈزلریم دوغرو دور دنمرم یالان ،
گفتاریم شایق^۴ ایران و توران ،
ما تاحیم آلماسدیر لعلی بدخشان ،
یو کوم پامبیق دنییل نداف^۵ تانیسین .

حقده بیلیر من شیطان لا دوشمانام ،
سیر سۈزومو هر نادانا دشمنم ،
من یو کومو هر مکان دا آشمانام ،
بیر ینرده آچارام صراف تانیسین .

«قاسیم» دنییر : عاشیقلارین باشی یام ،
اوستادلار یانیندا هله ناشی یام ،
دوررو گوهر کانی ، قیزیل داشی یام ،
آپار زر یانینا زرباف تانیسین .

۱- قاف: اساطیری داغ آدی دیر

۲- وصاف: تعریف آندن

۳- عَلاف: سامان ساتان

۴- شایق: ماراقلی، علاقه لی

۵- نداف: حلاج ، پامبیق آتان

گلی

قورو گؤل ازلدن آدی بللی سن ،
هر یاندان اوستونه جاده لر گلی .
نه چار حووض ایچمک اولمور سویوندان ،
ایجه نین باغرینا زده لر گلی .

ای قورو گؤل سنین سویون گولابدی ،
ایمانلی سددیندن گلن سنلابدی ،
گون چیخان طرفین اریشتنابدی ،
هر یاندان اوستونه آده لر گلی .

اوجا داغلاری وار دومانلی مئلی ،
آلچاق چمنلری چیسگین لی شنه لی ،
آدی نرگیز خانیم شیروانا ده لی ،
سئوگی سئوگیسینی یاد انلر گلی .

قیزلار چیخار دؤوره نده گول درمه یه ،
دریب اونو پنهان یرمه یه ،
قسمتی اولمایان یارین گؤرمه یه ،
«قاسیم» تکیین او دلداده لر گلی .

۱- آده: آده؛ اصلینده جزیره معنا سیندادر، آنجاق عاشیق ادبیاتیندا بعضاً آرخ و یا همان کیچیک چای
معناسیندا ایشله نیبدیر

گیزلہ نیر

بیر بولبول ، بیر یارباق ، بیرده خار ،
 بو اوچو بیر اولسا ، گولده گیزلہ نیر .
 بیر آتش ، بیر آلاو ، بیرده کؤز ،
 بو اوچو بیر اولسا ، گولده گیزلہ نیر .

او ننجہ قوشدور کی ، یاز گلر باغا ،
 سینہ می چکیلر دویونه داغا ،
 بیر شانا ، بیر بافتا^۱ ، بیرده بیر جیغا^۲ ،
 بو اوچو بیر اولسا ، تئلده گیزلہ نیر .

او ننجہ قوشدور کی ، قایادا سکر ،
 جایناغی نئشتردیر^۳ ، قانیمی تؤکر ،
 بیر نوغول ، بیر نابات بیرده بیر شکر ،
 بو اوچو بیر اولسا ، دیلده گیزلہ نیر .

او ننجہ قوشدور کی ، آناسین آمر ،
 هاوادا دؤور اندر شمس ایله قمر ،
 بیر قیلینج ، بیر خنجر ، بیرده بیر کمر ،
 بو اوچو بیر اولسا ، بئلده گیزلہ نیر .

۱- بافتا: ساچی و یا هر زادی باغلاماق اوچون ایپکدن توخونموش قایتان

۲- جیغا: تئل

۳- نئشتر: جراح بیجاغی

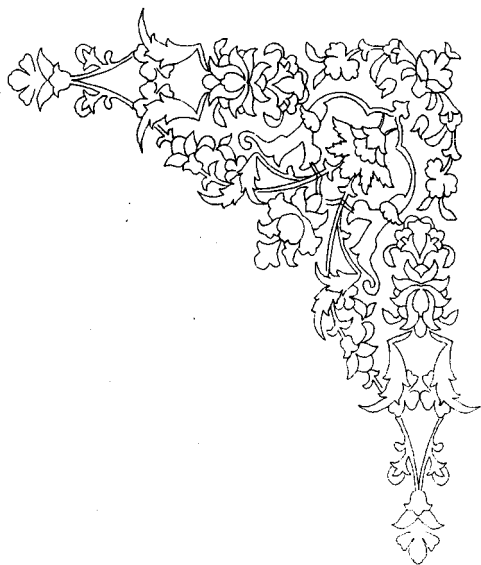
آلادىر گۈزلىرى شەلەي نرگىز ،
سنىن تەك يىر گۈزىل بولونماز^۱ ھەرگىز ،
يىر بولاق ، يىر ھوۋۇ ، يىردە كى كھرىز^۲ ،
بو اوچو يىر اولسا ، گۈلدە كىزلەنەر .

ياركى يازا شىرىن وئىرر سالامى ،
طىيىم سىن اۋزون باغلا يارامى ،
يىر اوغرو ، يىر ايرى ، يىردە خارامى ،
بو اوچو يىر اولسا چۈلدە كىزلەنەر .

«خستە قاسىم» دئىر : لىي باللى قىز ،
يىر شىرىن كفتارلى ، اوزو خاللى قىز ،
يىر قلم ، يىر دوات ، يىردە يىر كاغىد ،
بو اوچو يىر اولسا ، الدە كىزلەنەر .

۱- بولونماز: الە كلمز
۲- كھرىز: يىر آلتى سو يولو

گرایلی لار

الف - مختلف موضوعلاردا

ائىللەر

بو زاماندا، ايلقار هاندا^۱!

آشنالارى ياد ائىللەر.

يئىرلر نانى نمكى،

بش كونده برباد ائىللەر.

يارام سىزلار طيب ناشى،

ديدهمدن آخيدير ياشى،

يار يولوندا وئورم ياشى،

يىلسم كى امداد ائىللەر.^۲

منيم ياريم فيتته قاشلى،

جگريم طغيان آتاشلى،

دوستو قويوب كؤزو ياشلى،

دوشمان لارى شاد ائىللەر.

مجنون كيمى ديوانه نى،

شمع يانديرير پروانه نى،

«خسته قاسيم» بيچاره نى،

اؤلدوروين آد ائىللەر.

۱ - هاندا: هارادا، تنجه اولوب

۲ - بو بند عاشيق قوربانى نين عىنى ردقلى گرايلى سيندادا گنديدير.

اولماز

آي آغالار، اهلى دۇوران،
يىر سۇزوم وار دىمىك اولماز.
هر نىمىك ناشىناسىنان،
نان و نىمىك نىمىك اولماز.

كۈنۈل گل يولا، گل يولا،
دوشمە يىر اۋزىگە خيالا،
هر خرسىنن اير چووالا،
مدار اولماز، گيرىمىك اولماز.

كۈنۈل ائتمە منى عاصى،^۱
ذير رقيبين طعنەسى،
يالقيز الين چىخماز سسى،
بى مایە داش دىيىك اولماز.

ايكى سونا گۈل باشىندا،
تىللىرى ياشىل باشىندا،
رقيب انوى يول باشىندا،
دوستلوق اندىب گىتىمىك اولماز.

گل سىنە سۈيلەيىم دوستوم،
سىنە واردىر چوخ اخلاصىم،
سۇزو دىيىپ «خستە قاسىم»،
داهى سۇز بوندان يىك اولماز.

۱- خرس: آيى

۲- مدار: مدار، يوللاشقاق

۳- عاصى: گوناھكار، سوچلو

يىلسىنلار

اۋزلىرىن دريا يىلنلار،
منى يىر آده يىلسىنلار.
سياستىدىن دالى قالسام،
منى افتاده يىلسىنلار.

درين دريالارا داللام،
سلام وئردىم عليك آلام،
لۇكى دىن گر دالى قاللام،
يىچ حرامزاده يىلسىنلار.

ننجه بولبول دوشىر كوله،
غنچه ناز ائىلر بولبوله،
بو كۈنۈل دىن او كۈنۈل،
يىر دوغرو جاده يىلسىنلار.

اوخويوب قرآن آياتىن،
يىلمىشىم هر حساباتىن.
يىلرم يىر كۈيۈن قاتىن،
يىلمەسم سادە يىلسىنلار.

«خستە قاسىم» بند ايچىندە،
فند ائىلە يىر فند ايچىندە،
ننجه دانشمىد ايچىندە،
حددىن زيادە يىلسىنلار.

چیخاردیر

واردیم باسمینج حمامینا،
دلکک گوردوم زول^۱ چیخاردیر.
ال آتدی قولاقلاریم،
ائله ییلدیم کول چیخاردیر.

آیاقلارین قویور قوشا،
اولکوجونو چکیر داشا،
ضربی ائله گلیر باشا،
تیکمه داشا یول چیخاردیر.

بیر فیطه سی^۲ واردی بئزدن،
دوروب گلیر سحر تنزدن،
یاری حاققین آلیب بیزدن،
یننه آجی دیل چیخاردیر.

اولکوجونو چاپشدیریر،
سویو طاسدان^۳ قاپشدیریر،
کسیر پامبیق یاپشدیریر،
درسینی بول چیخاردیر.

بو اوستا نئجه اوستادی؟
همیشه گؤزو طاسدادی.
«خسته قاسیم» جان اوسته دی،
ائله ییلیر بول چیخاردیر.

۱ - زول: اوزون شکیلده کیلمیش دری، گون و...

۲ - فیطه: حمامدا چیمر کن بنله باغلانان پارچا

۳ - طاس: له یین، کاسا

داغلار

بهار کنچدی زمستان دیر،
غرق اولارسان قارا داغلار.
ایگیدلرین مکانیسان،
مهلت وئرمه سارا داغلار.

مودلر ایله دیلشرسن،
نامردایله اللشرسن،
بهار گلر گوللشرسن،
بَلَنَرسن بارا داغلار.

لاله نرگیز گوللرین وار،
آچار اولارسان لاله زار،
«قاسیم» دا چکیر انتظار،
فرصت وئرمه خارا داغلار.

داغلار

باشدان باشا آل الوانسان،
تاج اولویسان باشا داغلار.
عۇمور بویو سنده گزدیم.
یاشا داغلار، یاشا داغلار.

لاله نرگیز سوسن سونبول،
سن مجنونون قدرینی بیل،
یاسمن یاس او قرنقیل،
چالما داشدان داشا داغلار.

«خسته قاسیم» یولا باخار،
جانینی اودلارا یاخار،
قیش سوووشار سولار آخار،
گول دوزرسن قاشا داغلار.

دونیا

حیله گردی هر کله‌نی،
اول عزیز توتار دونیا.
سونرا قویار کامانینا،
غربت ائله آتار دونیا

هر گندنه ال ائيله‌یر،
یاندیر بیان کول ائيله‌یر،
بیر دامغالی^۱ قول ائيله‌یر،
بازارلاردا ساتار دونیا.

«قاسیم» ساخلا ایمانینی،
ایمان سیز گئندن تائینی،
بیر گونده آلاز جانینی،
توریاقلارا قاتار دونیا.

۱ دامغا: نشان قویماق اوچون انسان و یا حیوانین بدنینه چکلمیش داغ

دوئیا

گل بیر سندن خبر آلیم،
 سلیمان دان قالان دوئیا.
 ازلی گول کیمی آجیب،
 آخیریندا سولان دوئیا.

دیءگوروم نه یه طالیشان؟
 درسینی کیمدن آلیسان؟
 نئچه مین یول بوشالیشان؟
 نئچه مین یول دولان دوئیا.

بو دوئیا فانی دیر، فانی،
 بو دوئیادا قالان هانی؟
 داوود اوغلو سلیمانی،
 تخت اوستوندن سالان دوئیا.

«خسته قاسیم» قالیب ناچار،
 بو سیرری بس کیملر آچار،
 گلن قونار، قونان کؤچر،
 هئی سالیرسان تالان دوئیا.

صفالردن

دلی کۆنلوم اوتانمادین،
بنله سیر و صفالردن.
پشت پا ووردون جهانلی،
نه کۆردون بی و فالردن؟

سنه دئییم طیب ناشی،
سز یلدار باغریمین باشی،
یاندریب حوسنون گونشی،
چیخا ییلمم سایه لردن.

«الیف» اوخودوم «دال» آلدیم،
زنبور بسله دیم بال آلدیم،
هشت جنتدن احوال آلدیم،
آدم ایله حوالردن.

شاه الیندن باده ایچدیم،
آتشی سوزانه دوشدوم،
یار یولوندا جاندا کئچدیم،
جور کۆردوم جفالردن.

باد صرصر تک اسرسن،
صبر و قراریم کسرسن،
غم هیجران نه ایسترسن،
«قاسیم» تک یینوالردن

هرزاد

«اول آخیر» دال، حرفی له»

دوئیا منه ایشله دی فند،
 داهی الدن گنتدی هرزاد.
 درد الیندن قالدیم لاید^۱،
 دیندیرمه کی چکرم داد.

دوست - تانیشیم ائیلله دی طرد^۲،
 دیلمده دیر دائم او مرد،
 دوئیا بویدا ییغمیشام درد،
 دردیم اولوب حددن زیاده.

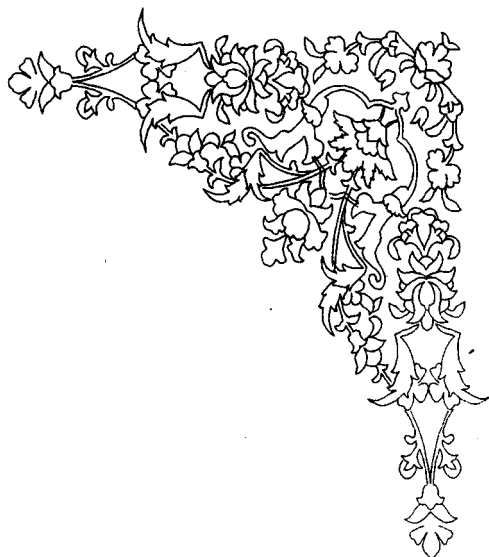
دائم کنچیر احوالیم بد،
 دئدیم: مولا سندن مدد،
 دردیم «قاسیم» اولوب بی حد،
 درمان ائندی او مین بیر آد^۳.

۱ - لاید: چاره سیز

۲ - طرد: قوماق، اوزاقلادیرماق

۳ - مین بیر آد: تاتری، آلاله

گرایلی لار

ب- مذهبی گرایلی لار

اللہ

دندیم: کونول دوستون کیمدیر؟

دندی: علی (ع) ولی اللہ.

دندیم: اوندان غیر دوستون،

دندی: یوخ، واللہ و باللہ.

منیم آغام چیخار گشته،

کندر - کلر، اوچده - بنشده،

- کیم کنار اولدو بهشته؟

دندی: آدم صفی اللہ

پل صراطدا ندیر چارا؟

کافرلرین اوزو قارا،

دندیم: کیم یانمادی نارا؟

دندی: البت خلیل اللہ.

قرآن دا وار عزیز سوره،

سلام اولسون گؤزل نوره،

دندیم: کیم گنتمیشدی طوره؟

دندی: موسی کلیم اللہ.

عرش اوزوندن نور تۆکولدو،

بس او نورا کیم بوکولدو؟

دندیم: گؤیه کیم چکیلدی؟

دندی: عیسی اوروح اللہ.

آند اولایت الله حاجا،
علی (ع) نین سرینده تاجا،
دندیم: کیم گتتدی معراجا؟
دندی: ختم رسول الله.

«خسته قاسیم» باده ایچدی،
حاققا سالام وئردی کنچدی،
دندیم: کیم سالدی بهشتی؟
دندی: خلق ائيله ییب الله.

سرور

ياتمىشىدىم خوايىن ايچىنىدە،
گۆردوم «ياھو»^۱ دىئىر سرور.
سوروشدوم - شاھاسن كىمسن؟
- يىل منم شىرى غىنىفر^۲.

غىنىفر قىلىنچ گۆتورن،
اۋزون خىبىرە يىتتىن،
جىرائىل (ع) قرآن كىتىن،
منم اونا وئرن شەپەر^۳.

دستىندىن ايچمىشىم بادا،
جەھان سالىشىام صدا،
«قاسىمام» يوم الجزادا^۴،
ال منىم دامن^۵ حىدر.

۱- ياھو: آي قانرى، آي يارادان

۲- غىنىفر: آصلان، شىر

۳- شەپەر: قاتاد

۴- يوم الجزا: قىامت گونو

۵- دامن: اتك

ئالى (ع)

يىرىن كۆيۈن لىگىرى دىر،
ھىم امام، ھىم يىردى ئالى (ع).
يىغمىر (ص) بويوردو اۆزۈ،
باش تاپىلماز سىردى ئالى (ع).

ئالى (ع) يە بىر ابر ھانى؟
غافىل اونو ياخشى تانى.
مىراج يولونون آصلانى،
اسداللى شىردى ئالى (ع).

بو «قىسىمىن» امدادى دىر،
يىغمىرىن (ص) دامادى دىر،
جىرائىلىن (ع) اوستادى دىر،
يىردە كۆيدە يىردى ئالى (ع).

كۆردۈم

ايكى قاشىن آراسىندا،
 آلتى «قاف» يىددى «لام» كۆردۈم.
 «قافى» «لامىن» مەركىزىندە،
 بىر جەز قەران تەمام كۆردۈم.

كۆيدە بولۇدلار كىشەندى،
 اوچدو الدن بو قوش ندى؟
 جەرخى فلەك بو ايش ندى؟
 اول حەققى لاينام^۱ كۆردۈم.

يوزمىن آغا، يوزمىن سەور،
 مەنتەزەم آچىلمىر دەر،
 يوز ايرىمى دۇردە مەن پەنمەر،
 اون ايكى دە امام كۆردۈم.

چاغىرەم شاھى مەردانى،
 خەبەر كەنجىرىم بو دورانى،
 سەنوبىدى يوسەف كەنەنى،
 زولەيخا تەك ناكەم كۆردۈم.

جەبراىل (ع) ائەندى يەنەرە،
 خەبەر كەتەردى سەورە،
 ەلى (ع) يەنەردى خەبەرە،
 فەتەح ائەلەدى آغام كۆردۈم.

بلندیم غم ایله آھا،
سیز یلدارام او درگاھا،
سیغینمیشام گۈزل شاھا،
شاھی صاحب کلام گۈردوم.

ساقی منی وئردی خلق ایچدی،
او یئرلره یولوم دوشدو،
گونده یوز مین کاروان کنچدی،
او یولدا صبح و شام گۈردوم.

ایسترم چارده معصومی (ع)،
اونلار بیلر اخلاصیمی،
علی (ع) یه «خسته قاسیمی»،
قنبر کیمی غلام گۈردوم.

من دوشدوم آستاناسینا

آی آغالار، مسلمانلار،

من دوشدوم آستاناسینا.

دولانندیم سر کویینه،

من دوشدوم آستاناسینا.

آھولار اوتلار چمنده،

کۆنلومدور عرشی زمینده،

درویشین قیرخلار جمعینده،

من دوشدوم آستاناسینا.

«خسته قاسیم» ائتمه فغان،

اورگین اولماسین آل قان،

منیم مولام شاهی مردان.

من دوشدوم آستاناسینا.

ناس

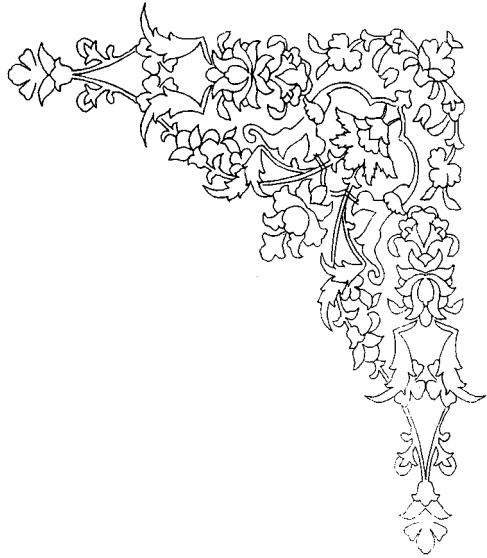
آلاھا سن آبار پناه،
«قل اعوذ و بربّ الناس».
اون سکیز مین عالم لری،
یارادیدی «ملك الناس»

بو ایش اوزاقدیر ادراکدان،
شو کروم وار دیر ذاتی پاکدان،
آبی آتش بادی خاکدان،
خلق ائيله ییب «اله الناس»

قولام علی (ع) کیمی شاه،
تکجه دوستوم اودور داه،
پناه آبار بیر آلاھا
«من شرّ الوسواس الخناس»

شیعه لرین اولماز خوفی،
کیمی زاهید کیمی صوفی،
«الذی یوسوس فی»،
سؤیله همی «صدور الناس».

«خسته قاسیم» بئله سؤیله،
قیزیل گولون عطرین اییله،
ایلاهی اوزون حیفظ ائيله،
هم «من الجنة والناس».

گرایلی لار

ج) گۆزالمه لر و شیکایت نامه لر (سئوگی ماقدرا)

آيرىسى

يىننە وطن يادا دوشىدۇ،
يىز اولدۇق ائللار آيرىسى.
يارىم يىر گونە دۇزمزدى،
ايندى قال ايللار آيرىسى.

اليف قىددىم بو كە - بو كە،
قانلى ياشىم تۇ كە - تۇ كە،
كەلىك كىمى سىكە - سىكە،
بولبولم گوللار آيرىسى.

«قاسىم» دوشوب غرىت ائلە،
داستان اولوب دىلدىن - دىلە،
گاھدان باخىر ساغا - سولا،
اوچ اينجە بىللار آيرىسى.

ائىلرسن

گۈزىل سىندە نە قايدادى،
گىندىنى يولدىن ئايلرسن!
سالارسان عشقىن اودونا،
اولوسدان اقلدىن ئايلرسن.

من ھا بىلىم سن عطارسان،
قىند ايله نوغول ساتارسان،
درىالارا تور آتارسان،
سونانى گۈلدىن ئايلرسن.

«قاسىم» گىتسىن بس ھاراي؟
الى چاتماز بىر چاراي.
آيرىلىق سالىب آراي،
شانەنى تىلدىن ئايلرسن.

اولماز

ای نازنین سنین کیمی،
شوخ گؤزلدن دویماق اولماز.
آغزین شکر، دیلین بالدی،
لبین کیمی قایماق اولماز.

ننچه ماحالدا وار آدین،
دیشدین آغزیمین دادین،
دوروب یانیندا جلا دین،
دیزینه باش قویماق اولماز.

مینا گردن، بویو بسته،
یر سایه سال باشیم اوسته،
یازیق «قاسیم» دوشدو خسته،
دردی غمین سایماق اولماز.

اۋستە

من گلیر دیم داغیستان دان،
 بیر قیز گۆردوم بولاق اۋستە.
 منی گۆرجک حىجاب ائتدی،
 روان دوردو آياق اۋستە.

داغیستانین گولو گول دور،
 سوسن سونبول مقابیل دیر،
 دستمال داکی قیزیل گول دور،
 گول دوزولوب بوخاق اۋستە.

داغیستان دا من بیر آدام،
 جمالین گۆردو کجه شادام،
 الینده نوغول ناباتام،
 قند از یلیب دوداق اۋستە.

سگ رقیب لر توتسون آزار،
 یاری ییزدن ائتدی بئزار،
 خئیری قویوب شری یازار،
 مین قارانی بیر آغ اۋستە.

«قاسیم» دئیر: سن ای تاری،
 گۆتور کۆنلومدن قوباری،
 بیرده گۆروم نازلی یاری،
 دوداق قویوم دوداق اۋستە.

باخ - باخ

جدا دوشموش مارال تكى،
آلا گۈزلۈ قىزا باخ - باخ.
سىنەمە تۈتمۈشام سىپىر،
كۈنچىدى بىر نىزە باخ - باخ.

ھىلال ابرون^۱ تۈكر قانىم،
قوشا خالداڭ ياندى جانىم،
گۈنىپ آل قوماش جانانىم،
تامما تپ - تىزە باخ - باخ.

«قاسىم» دىيىر: مەمر سىنە،
بوللور قوللار اللر خىنا،
اينجە^۲ بىللى گردن مينا^۳،
بو شاھى شاھباز^۴ باخ - باخ.

۱ - ابرو: قاش

۲ - اينجە: نازىك

۳ - مينا: اوزون بوغاز شراب شوشەسى - بورادا شاعىر سئوگىلىسىنىڭ بۈيۈن مينا يا اوخشايدىر

۴ - شاھباز: تىرلان، قوش آدىدىر

باشینا دولاندیغیم

یاخشی اولار قوھوم - قارداش،
ائل، باشینا دولاندیغیم.
ھاردا گۆرسن یارا یالوار،
دیل باشینا دولاندیغیم.

یارا یالوار اولما ناشی،
عاشیق لر گزر یاناشی،
یار گۆزوندن آخان یاشی،
سیل، باشینا دولاندیغیم.

بودور گلدی باھار واختی،
سینه اولوب یارین تاختی،
سوئولدو بولبولون رختی،
گول، باشینا دولاندیغیم.

قاشلارین قورار دیوانی،
تختدن سالار سلیمانی،
«خسته قاسیمین» جانانی،
گل، باشینا دولاندیغیم.

دوشدو

آی آغلار، آی جاماعات،
داغا قار دوشدو، قار دوشدو.
اۋزوم قالدىم غربت ائلده،
يادا يار دوشدو، يار دوشدو.

آختارماز تانىشىم يادىم،
گۈيلره قالخدى فر يادىم،
مجنون كىمى منىم آدىم،
ائله جار دوشدو، جار دوشدو.

چرخى فلک يولون آزدى،
اقبالىمى قارا يازدى،
قبرىمى اۋزگه لر قازدى،
يئرىم دار دوشدو، دار دوشدو.

گندىن دىيىن آناسىنا،
صيغال وئرسىن سوناسىنا،
يار سىنەنىن آراسىنا،
يىر جوت نار دوشدو، نار دوشدو.

«خستە قاسىمى» غم باسدى،
يار يىزى زولفوندىن آسدى،
شىدا بولبول گولدىن كوسدو،
گوله خار دوشدو، خار دوشدو.

دوغرو

آغامدیر شاہلارین شاہی،
یولوم دۇندو یارا دوغرو.
عاشیق‌لارین قبیله گاهی،
گۆزلری خونبارا دوغرو.

موزون^۱ دور ییلک اللری،
شکردن شیرین دیل‌لری،
کسیلسین خوریاد^۲ اللری،
اوزانماسین نارا دوغرو.

فلک منی هنج ائیلهدی،
جاوان عۇمروم بوچ ائیلهدی،
ئیلی اوردان کۆچ ائیلهدی،
مجنون سیتیمکارا دوغرو.

سنسن منیم روحی پاکیم،
آپاردی عقل و ادراکیم،
سنسن بیر قهرلی حاکیم،
باخار گوناھکارا دوغرو.

آغامدان اولونوب بارات^۳،
کۇنلوم ائوین ائتمه غارات،
«قاسیم» گئت ائیله زیارات،
او شاہی ابرار^۴ دوغرو.

۱ - موزون: اوغون، یاراشیقی
۲ - خوریاد: آتچاق آدم، بیس آدم
۳ - بارات: حواله، تحویل سندى
۴ - شاہی ابرار: مردلرین آغاسی

کیمی

بیخیسان کۆنلوم انوینی،
توپ دیمیش قالالار کیمی.
آل منی قوینون ایچینه،
ایستکلی بالالار کیمی.

دوست قاپیسیندا دوستاغام،
تئلرینه چوخ موشتاغام،
یار الیندن دویون - داغام،
داغداکی لالالار کیمی.

باغبانلار بسلر آلماسین،
«قاسیمین» پای قالماسین،
من اوخورام یار ناماسین،
کۆهنه قباله لر کیمی.

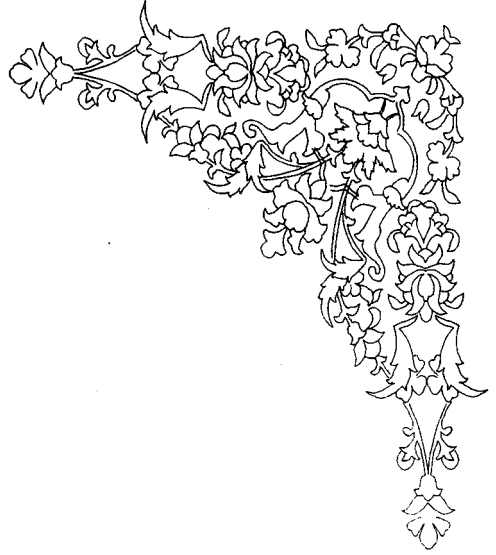
کیمی

نه باخیرسان دالداردان،
منه ییگانه لر کیمی؟
دوروم دولانیم باشینا،
شاما پروانه لر کیمی.

بولبوللر اوچدو گوللره،
سونالار دوشدو گوللره،
منی سالیسان چوللره،
دلی - دیوانه لر کیمی.

سروری قامت چشمی خومار،
بو گنن دونیام اولوبدور دار،
بو سینهمده خزینه وار،
کؤهنه ویرانه لر کیمی.

«خسته قاسیم» تیکمه داشلی،
کؤنلو غملی، گؤزو باشلی،
کؤلدن چیخدی یاشیل باشلی،
سیلکیندی سونالار کیمی.

تجنیس لر

الف) ساده تجنیس لر

آ ھولار منی

گنجه گوندوز آغلارام من درینده،
 قوجالتدی ناله لر، آھی لار منی.
 یاریم بو آه ایله ناله م ائشیدی،
 کلیدی قایمدا آ ھولار منی.

حکاک آیستر حکک ائتمه یه قایم دی،
 حقیقتین قایسیندا قائم دی،
 چوخ یاخشیدی اؤز دینینده قایم دی،
 جاهل مسلمانلار آ، ھولار منی.

خرقه ندیر؟ پوست ندیر؟ دری نه؟
 حقدن دؤنمک سالار سنی درینہ،
 بلکه گوذاریمی سالا درینہ،
 هر زامان دندیگیم آ «هو» لار منی.

«خسته قاسیم»، اولاییلمز عاق یارا،
 بایقونو^۱ گؤر، مسکن سالیب آغ یارا^۲،
 ییلمیرم کی نئیله میشم اغیارا،
 یاتار، دورار، هر دم آ ھولار منی.

۶

-
- ۱ - ھولار: سسله یز، چاغیرار
 ۲ - حکاک: قازیچی، داش و سایره اشیاعنی او یان
 ۳ - قایم: گیزلین، پنهان
 ۴ - قائم: آباق اوستده دورموش
 ۵ - قایم: مؤحکم، ثابت
 ۶ - ھولار: ھویلا ییب گولونجه قویار
 ۷ - خرقه: درویش لر گئین پالتار
 ۸ - هو: او، تانری
 ۹ - بایقو: بایقوش
 ۱۰ - آغ یار: توریاغی آغ رتکده اولان داغین دوشونده بیر تالا یئر
 ۱۱ - ھولار: قارغیش ائیلر

آي آغا ھاراي

اللىرىم دوعادا، خالىقى رحمان،
رحمتىن اوستومه آ، ياغا^۱ ھاراي.
بىرگون جانىم چىخار، غىل ائىلە يىرلر،
آپارىب بوكرلر آي آغا^۲ ھاراي.

خستە اولدوم دخیل دوشدوم ھنى درە^۳،
يولوم اولدو يوخوش، انئىش، ھنى درە،
ال آچمىشام ايندى شاھى حیدرە،
قووما اۆز قاپىندان آي آغا ھاراي.

دۇندوم شاھ درىندە بىر قولاً «قاسىم»،
غلام اولدوم سالدیم بىر قولاً غاسیم^۴،
گرک سۆزلرىنە بىر قولاًق آسىم،
يوخساكى دوشرم آياغا ھاراي.

۱ - ياغا: ياغىش تكىن ياغا

۲ - آغا: آغ پارچايا، كفتە

۳ - درە: قايى يا

۴ - قديم قوللارین قولاغىنا فلزدن حلقە سالارمىشلار

او سارى گۈزلىر

عشقىن سرحددىيم، ميدانين نرى،
يانيندا دوروبدور اووسارى گۈزلىر^۱.
هردن ياشىل گنير، آلا چولقانا^۲،
يا گولگىز^۳ كنيىنر، او سارى گۈزلىر^۴

دندىم كۈنۈل دولانگىنان بوداقد،
قازان قاينار جوشا گلر بو داغدا^۵،
هنچ اووچولار اوو آلمادى بو داغدا،
برەسىن^۶ بركىدىب اوو، سارى گۈزلىر^۷.

قارشىندا دورموشام او لاجىن^۸ كىمىن؟
قوللوغوندا فغفور^۹! اول، چىن كىمىن؟
كۈنلۈمون شىبازى^{۱۰} او لاجىن كىمىن،
هاوادا دۈۈر ائىلر او، سارى گۈزلىر^{۱۱}.

-
- ۱- اووسارى گۈزلىر: دۈەنن باشىنا وورولان اووسارى گۈزلىر
 - ۲- آلا چولقانا: قىزمىزى بورون
 - ۳- گولگىز: قىرمىزى
 - ۴- او سارى گۈزلىر: رنگى سارى اولان گۈزلىر
 - ۵- داغدا: ايستى دە، اوددا
 - ۶- برە: اوو گۈزلىرىنى يىر
 - ۷- اوو، سارى گۈزلىر: اوو! گۈرە مەنظر اولار
 - ۸- لاجىن: قوش آدىدىر
 - ۹- فغفور: چىن مەملىكىتىن شاھى
 - ۱۰- شىباز: قوش آدىدىر
 - ۱۱- او، سارى گۈزلىر: سار قوش آدىدىر مەنظر سارى گۈزلىر

آغ اوزدە زولقلرە شانه^{۱۲} نىبىتدى،
اوشانى شوكتىن شانه^{۱۳} نىبىتدى،
اوزون گونش باغرىن شانه^{۱۴} نىبىتدى،
چىخار پۇھرە وئىر او، سارى^{۱۵} گۈزلىر.

مجنونون دىيىلىر داغدا آدى گۈزلى،
بايقونون^{۱۶} مىسكىنى داغدادى گۈزلى،
«خستە قاسىم» دادىب داغ دادى^{۱۷} گۈزلى،
قويماز رقىب گلسىن او، سارى^{۱۸} گۈزلىر.

۱۲ - شانه: داراق

۱۳ - شانه: شانا، شوكتە

۱۴ - شانه: بال شانىنا، پىتە

۱۵ - او، سارى گۈزلىر: اونا طرف گۈزلىر

۱۶ - بايقو: باشقوش

۱۷ - داغ دادى: آغرى، آجى تامىن دادىيدى

۱۸ - او، سارى گۈزلىر: اونا گۈرە، اونا خاطر، احتياط انىلر

بوداغا بیر باخ

سحر گونش دوغدو آی آیدین اولدو،
عجب شعله سالیر بو، داغا^۱ بیر باخ.
سئیر اغیب طعنه سی منی اینجیدیر،
سینه مه چکدیگی بو، داغا بیر باخ.

گؤیدن تورات ائندی موسی (ع) یا گلدی؟
دریالار یول وئردی موسی (ع) یا گلدی،
حق وعده وئرمیشدی موسی یا گلدی،
نورو بلند اولدو بودو آغا بیر باخ.

«قاسیمام» دردیمی آچارام بوگون،
سورسالار ابجدی آج آرام بوگون،
نورسته قونچا تک آچارام بوگون،
نه گؤزل الواندیر بوداغا^۲ بیر باخ.

۱ - داغ: داغ - داش

۲ - بوداغا: آغاچ بوداخی، شاخه یه

بىر اينجه

اى سىنوگىلىم نامحرمة كۆرونمە،
چك نىقايىن، گىر لاكىنا،^۱ بىر اينجه.^۲
گنجه گوندوز حسرتىنى چكىمكىدن،
دردىم اولدو او داغلار بىر اينجه.

آبى دوندو، ياشىل كوفا،^۳ قارا باغ،
سئير ائيله سن چىخ داغلار قارا باغ،
اوچ جۇلگە^۴ دە مسكن سالىب «قارا باغ»،
بىرى «لاچىن» بىرى «ترتر» بىر «اينجه»^۵.

«خستە قاسىم» قوللوق ائىلر داماغ،^۶
قوللوق ائىلە تا يتتە سن داماغ،^۷
لىبن شەدى لذت وئرر داماغ،^۸
ننجه روغن^۹ لذت وئرر بىر اينجه.^{۱۰}

۱ - لاک: قىن

۲ - اينجه: گىزلىن، بردهلى

۳ - كوفا: قاديىنلار بىنە اوستدن بىنە قدر اولان اوست پالتارى

۴ - جۇلگە: بۇلگە، منطقه

۵ - لاچىن، ترتر، اينجه: بۇلگە آدلارى دىر

۶ - داماق: آغىز

۷ - داماق: كىف، هوس

۸ - داماق: آغىز بىن ايچرىدن اوست طرفى

۹ - روغن: ياغ

۱۰ - بىر اينچ: برنج، دويو

چاپ ھا چاپ

بو کون ایکی سلطان بیر تخته چیخمیش،
 اوخ آتارلار بیر- بیرنه چاپ ھا چاپ^۱.
 نازلی دلیر منه ستم ائیلهدی،
 کؤنلومون شهرینه سالدی چاپ ھا چاپ^۲.

آغلارام دیدهمدن یاش ایرین گلر،
 امرم لیبندن یا شیرین گلر.
 دئیرلر قصریندن یا شیرین گلر،
 فرهاد کیمی وور داغلارا چاپ ھا چاپ^۳.

«خسته قاسیم» دئیر: یار دادا^۴ گلسین،
 عشقین آتشیندن یار دادا^۵ گلسین.
 بیر نامه گؤندیریم یار دادا^۶ گلسین،
 قوربان اولوم سنه قاصد چاپ ھا چاپ^۷

۱ - چاپ ھا چاپ: چپ حالتده اوخ آتماق

۲ - چاپ ھا چاپ: غارت اتمک

۳ - چاپ ھا چاپ: قازماق، یارماق

۴ - دادا: لذت، تاما

۵ - دادا: فریادا، ناله به

۶ - دادا: کؤمگه، یاردیما

۷ - چاپ ھا چاپ: آت چاپماغا اشاره دیر

حمایل اولدو

ياتمیشدیم اوستومه گلدی ارنلر^۱،
منیم قدیم اونا ها مایل اولدو^۲.
نازلی یاری گوردوم گوللو باغچادا،
قوللاری بونوما حمایل^۳ اولدو.

طیب گؤرسون یارالاریم سینم آج،
اؤز الینله بو دویونوم صنم آج،
سؤیله میشدین هر گون وئریم سنه ماچ،
گونوم آیا دؤندو هم آی ایل اولدو.

واردیم دوست کویونا، سک سانا دوردو،
دردیم تک بیر ایکن سکسانا دوردو،
دوست ییزی گؤرجکین سکسنه^۴ دوردو،
گؤزلر غفلتدن هم آییل اولدو^۵.

سئیرانا دوروبان آغلادا گلدی،
گولدورمگه گلمز آغلادا گلدی،
خنیرین - شیرین بیلیم باغلادا گلدی،
یاریم جاهیل ایکن هم آییل اولدو.

قره باغیریم او کؤز، اللر ایچینده،
الین سؤدی بو گؤز، اللر ایچینده،
«خسته قاسیم» او گؤزلر ایچینده،
منیم کؤنلوم اونا ها مایل^۶ اولدو.

۱ - ارنلر: اولیالار
۲ - مایل اولدو: آییلدی، منظور تعظیم الله دی
۳ - حمایل: بونودان آسیلان کیچک دوعا و سایه
۴ - سکسنمک: دسکینمک
۵ - آییل اولدو: آییلدی
۶ - مایل: موشاق

صنم آل

لال اولور بولبولر سووولاندا گول،
 لاله لباس گئینميسن صنم، آل^۱.
 بلریندن منه آبی سلسیل^۲،
 «لا»^۳ دئمرم بیر جانیم وار، صنم، آل.

لازیم اولور یوخسول اوچون بیرجه مال،
 لیلی ایسن گؤستر منه بیر جمال،
 لاف^۴ ائيله مه، وار، ساقی دن بیر جام آل،
 لئيسان^۵ چشمیم منی ائیلر سنه مال.

آج سوفره نی، هر مجلس ده سینی سال^۶،
 اوخو درسی، لام، میم دن، سینی^۷ سال،
 بیر او گونو وار، یادینا سینی^۸ سال،
 لاشریکه^۹ یولداش اولماز، صنم^{۱۰} آل^{۱۱}.

۱ - آل: قیرمیزی

۲ - آبی سلسیل: بهشت ده آخان بیر بولاغین آدی

۳ - لا: یوخ

۴ - لاف: اؤزونو اؤیمه، بیهوده سؤز

۵ - لئيسان: تنيسان یاغیشی

۶ - سینی سال: احسان ائله

۷ - سینی: س حرفی

۸ - سین: گور، قبری

۹ - لاشریک: شریکی اولمایان قانری

۱۰ - صنم: بت

۱۱ - آل: حيله، کلک

نه دانام ایندی

بادی صرصر ائله اسدی زمیمه،
نه سونبولوم قالدی نه دانه ایندی.
درد آنلاماز، بی وفا یار یولوندا،
آدیم رسوای اولدو نه دانام ایندی.

پروانه تک منده یاندیم آ، یاغدا،
یار گلدی اوزومه، اولدو آی عاقدا،
درده دوشدوم کؤمگه بو آیاقدا،
نه نادانیم گلر نه دانام ایندی.

«خسته قاسیم» یار قابیسی بو درد،
اورگیمین آجان گولون بو درد،
غمخوار اولوب چکمک اوچون بو درد،
نه آتام وار منیم نده آتام ایندی.

واراڭى چىن - چىن

سىياد اولدوم بىر ترلانىن يولوندا،
گۆتوردوم اليمە واراڭى^۱ چىن - چىن.
گۆزلەدەيم يارىمى چىخا قارشىما،
لباسى ابريشم وار، آڭى چىن - چىن.

انسان اولان چكر آڭرى يارادان،
گىزلىن سىررى يادا دئمه يار، آ، دان،
سن يىلىرسن يئرى گۆيو يارادان،
اوخودوم كىتابى واراڭى چىن - چىن.

«خستە قاسىم» يىتتىدى سۇزون تر، سىنە.
عاڭىل معرفت سۇز گۆتورمز ترسىنە،
بدن بولور، قاشلار قارا، تر سىنە،
توتوبدور دستىنىدە وار، آڭى^۲ چىن - چىن

۱ - واراڭى: همان عربى «ورق» سۆزودور كى هر دىرى حيوانا دىيىلىر بورادا منظور شىكارى قوشدور

۲ - آڭى: زهر، سم

یایلان منی

بایز دردیم، قیش محتیم، یاز غمیم،
هیجران نه اوزورسن یایلان^۱ منی؟
قلم گۆتور سر دفتره یاز غمیم،
قویما درگاهیندان یایلان^۲ منی.

علم حوسنون ایچره یار عالیهم سن، یار عالیهم،
سوروشمادین: حالین ندیر یارالیم؟
کنجین^۳ اوستدن گۆتورمرم یارالیم،
یا عقرب دیشله به، یا ییلان^۴ منی.

محروم اولماز شجر^۵ قوجوب نار امن،
تعجب قالدیم قوینونداکی نار امن،
سنسبز گنتمه بهشته من، نار^۶ امن،
گۆرگونن قاپیندا یایلان^۷ منی.

سینین عشقین بو سینه مده باقی دیر،
سیاه زولفون دال گردنن باغیدیر.
قوینون ایچی سککیز جنت باغی دیر،
ساخلا سن هفته یله یا آیلان منی.

«خسته قاسیم» گۆردو، اما نه گلدی؟
غواصلار دورر اوچون عمانا گلدی.
سینه م اوخ ضریبندن آمانا گلدی،
داهی نه تاپدیرسان یایلان^۸ منی.

۱ - یایلان: یای فصلی ایله
۲ - یایلان: یاینان، گیزلیندن گئدن
۳ - کنج: سینه
۴ - ییلان: ییلان
۵ - شجر: آغاج
۶ - نار: اود، جهنم
۷ - یایلان: اوتراق سالان
۸ - یایلان: کمان ایله

يایی نور

بیر گۈزلىن جمالینا موشتاغام،
نە مدت دیر گۈزل مندن یایینیر.
من قوربانام آغ اوزونده او خالا،
زنخدانین^۱ شعله گاهی یایی^۲ نور.

خسته کۈنلوم بار بسلەمیش هم دردی،
درد ییلمزه دئمک اولماز هم دردی،
بیر ایگیدین یاخشی اولسا همدردی،
قیشی نوردور، یازی نوردور، یایی نور.

«خسته قاسیم» بو لزگی نی یاراتار^۳،
چتین گونده چتین سنی یار آتار،
اوز چنویرسە مۇگان^۴، اوخون یار آتار،
الی نوردور، اوخو نوردور، یایی^۵ نور.

۱- زنخدان: چنەدە کی چوخور

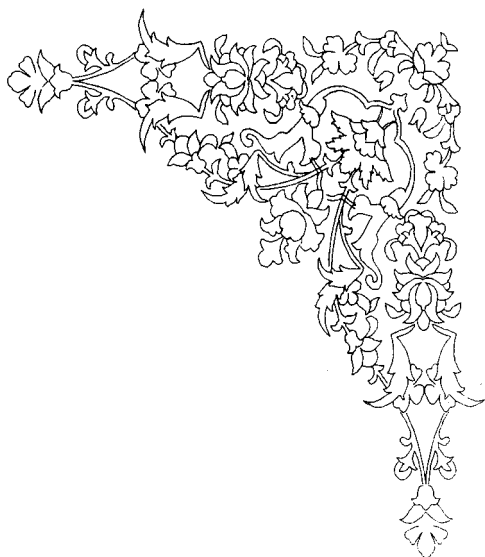
۲- یایی: یایار

۳- یاراتار: یارادار

۴- مۇگان: کیرییکلر

۵- یایی: کمانی

تجنیس لر

(ب) میخالی تجنیس لر

آدالا غرض

«دوداق دیمز جینالی تجنيس»

حقیقت نهرینده^۱ گردیش ائیلهین،

اللشر درینه آدالا^۲ غرض.

عاشیق دئیر: آدالا،

آجالکینان آ، دالا^۳،

أیری چتین جهاندا،

آد قازانا آد آلا.

اذنی ایلاهی دن یتیشسه خاکا،

آی لار ایللر گلر آ، دالا^۴ غرض.

هیلال ننجه گلدی آیا یاخیندی؟

یار سارایی هاردا؟ آیا یاخیندی؟

عاشیق آیا یاخیندی،

ساعات آیا یاخیندی،

عشق الیندن جانینی،

آشلره یاخ ایندی.

سین^۵ ایچینده سنه آیه یاخیندی،

تکرین^۶ سینه نی آ، دالا غرض.

۱- نهر: آخر جای

۲- دالا: سویون تکیه جوما

۳- دالا: ساج

۴- دالا: گتری به

۵- سین: گور، قبیبر

۶- تکرین: قبیبرده اولونو سورغو سؤالا چکن قاری مامورلاری

غیضه گلدی یننه قالخدی شاه آتا،
سن عرض ائله عرضین چاتسین شاها، تا،
عاشیق دئیر: شاه آتا،
شاهی اکر شاه آتا،
چتین ایشدیر جان دئین،
چاکرینی شاه آتا.
«خسته قاسیم» اکر اندسه شاه عطا،
علی (ع) نین عشقینده آد، آلا عرض.

آی حایف - حایف

سحر تۆزدن عزم گولشان ائيله دیم،
 غم منی چولقادى^۱ آی حایف - حایف.
 عاشیق دئیر: آی حایف!
 کیملر اولدو آی حایف!
 سنینله من سئویشدیم،
 آیری دوشدوم آی حایف.
 باغبان اولدوم باغ بسله دیم، نه فایدا،
 درمه دیم گولونو، آی حایف - حایف.

صرآفین دستینده نه دانه گۆردوم،
 مرغون دهانیندا نه دانه گۆردوم.
 عاشیق نه دانه گۆردوم.
 خالین، نه دانه گۆردوم.
 تولک تزلان توش اولدو،
 آخیر نادانا گۆردوم.
 گۆهری ونردیلر نادانا گۆردوم،
 قدرینی بیلمه دی آی حایف - حایف.

اوخودوم قرآنی، چیخدیم یاسینه^۲،
 ایگید اولان اخلاص باغلار یاسینه^۳،
 عاشیق دئیر: یاسینا،
 نامرد بوینو یا، سینا،
 نانجیبه سۆز دئمه،
 یا اینجیبه، یا سینا.
 «قاسیم» اؤلر ائلر گلر یاسینا،
 ائشیدنلر دئیر: آی حایف - حایف.

۱ - چولقادى: بورودو

۲ - یاسین: قرآن دا ديس «سوره سى

۳ - یاسین: منظور سید حضرت محمد (ص)

اوز ها اوز

حقیقت بحرینده^۱ غواصام دئین،
غواصی سانس، گیر دریایا اوز ها اوز.
عاشیق دئیر: اوز ها اوز،
سونام گۆلده اوز ها اوز،
قاری^۲ دوشمان دوست اولماز،
یالوارساندا اوز ها اوز.
بیر مرد ایله ایلقارینی وور باشا،
نامرد ایله کس الفتی اوز ها اوز.

دوست باغیندان سنه وئره نه کۆنول؟
جان قوربان دوستا جان وئره نه کۆنول.
عاشیق اویانا کۆنول،
باخماز او، یانا کۆنول.
اویوب خوابی غفلت ده،
دورمور اویانا کۆنول.
بایقولار^۳ مسکنی وئرانا کۆنول،
هردن غم کاروانین ساخلا اوز ها اوز.

پارچالاندی گمیم قالدی درینده،
غرق اولدو عمتانا قالدی درینده،
عاشیق دئیر: درینده،
دایازیندا، درینده.
صیدقی قلبی دوز اولسا،
هرگز قالماز درینده.
قیسمت اولسا او مولاتین درینده،
اوز دۆشه یک سجده قیلاق اوز ها اوز.

۱ - بحر: دئیز، دریا
۲ - قاری: چاپقینچی، غارنگر
۳ - بایقو: بایقوش

زنبور گزیر حسرت قالب کولشانہ،
 شانہ ووروب گول زولفونہ گول شانہ،
 عاشیق دئیر: گول شانہ،
 گول زولفونہ گول شانہ،
 البت اؤلوبدور بولبول،
 داهی کلمیر گولشانہ.
 چوخ قورخورام خار دولانا گولشانہ،
 تنز رقیبین الین گولدن اوز ها اوز.

«خسته قاسیم» جانانینا جان دئیہ،
 جان دانیشا، جان انشیده، جان دئیہ.
 عاشیق دئیر: جان دئیہ،
 وفالی یا جان دئیہ.
 گورمه دیم هر جاییلار،
 جانانینا جان دئیہ.
 یوخ وفالی جان دئیہ نه جان دئیہ،
 بی وفاسان، چک الینی اوز ها اوز.

گۈرونجه

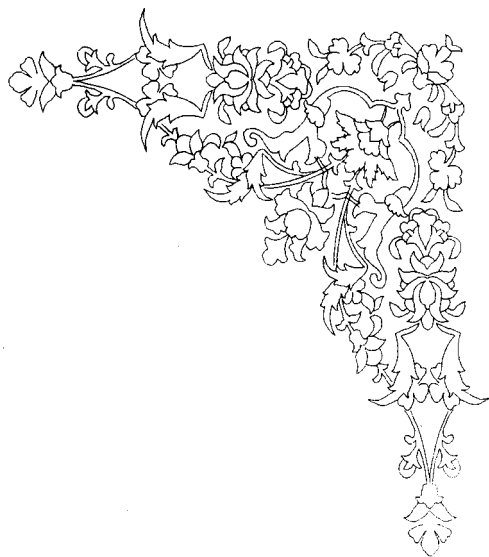
كۈزلەر كۈزلى، ماه كول بدن،
كۈزوم آغلار، ماه جمالين كۈرونجه.
عاشيق دئير: كۈرونجه،
سياه تئلين كۈرونجه،
گنت بير مرده قول اول سن.
نامرد اوزون كۈرونجه.
مينا كردن^۱، بوللور بوخاق^۲، ديش اينجى^۳،
چكىليبدى هلال قاشلار كۈر اينجه.

كىم يئتكىدى حقيقتين انوينه^۴،
حقيقتين معريقتين انوى نه؟
عاشيق دئير: انوينه،
خانه سينه، انوينه،
ياغيب غملر ياغيشى.
وئران كۈنلوم انوينه.
دولانماين هنج نامردين انوينه.
گۈزو چيخار بير قوناغى كۈرونجه.

كىم جهاندا عاشيق اولدو آ، وارا،
دولاندى دونيانى قالدى آوارا.
عاشيق دئير: آوارا،
مجنون گزر آوارا،
اويما نامرد فعلينه،
سنى قوبار آوارا.
«خسته قاسيم» نه گزيرسن آوارا،
اۋلوم يئيدى بو گونلرى گۈرونجه.

۱ - مينا كردن: بورادا بويونون اوزونلۇغو شراب شيشەسى اولان مينا يا بنزه دىيىپ.
۲ - بوللور بوخاق: چنه سينين آلتى بوللور شوشه كيمي شفاف و صاف اولان شخىص
۳ - اينجى: دورر، جواهير
۴ - انوينه: اصلينه، ايچريسينه

ديوان لار

السلام

مطیع اول ارجمندم اهلی عرفان السلام.
مجلس ایچینده آیلشنلر میری سلطان السلام.
همی درویش، همی زیرپوش^۱، هم سخندان السلام.
همی وارلی، همی یوخسول شیر یزدان السلام.

اگر منله داوان واردی گیر میدانا بسم الله،
وار یوخونو گتیر گیلن دیء مردانا بسم الله،
آت اوخلارین پیکان اولسون شیرین جانا بسم الله،
هفت و دو دان، هشت و سه دن حؤکمو روان السلام.

اگر حقدن اذنی اولسا «قاسیم» اوخور هر دلی،
گئدر پاییز، گلر باهار، اوخور شیدا بولبولو،
دلی کؤنول غافیل اولما چاغیر صاحب دولدولو^۲،
گۆیدن ائنیب محمده (ص) پیکی رحمان^۳ السلام.

۱ - زیرپوش: درویش لرین پالتارینین آتیندان یون کۆینک گنیمک لرینه اشاره دیر.

۲ - دولدول: حضرت علی نین آتینین آدیدیر.

۳ - پیکی رحمان: حضرت جبرائیل (ع)

السلام «الیف - بنی»

«الیف» آلاسه یاراداندی، «ب» ده بیان السلام.
«ت» قانری نین بیر آدی، «ث» اتدیم ثنان^۱ السلام.
«جیم» جمالین موشتاغی یام، «ح» اولدوم حیران السلام.
آهولارا ضامن اولان، «خ» شاه خواراسان السلام.

«دال» دلیل دنمکدن ظالیم لر گلدی یولا،
«ذال» ذوالفقار دوشمانلارا گلییدی گویدن بلا،
«ر» روزی دیر انسانلارا گویدن یوللار حق تعالی،
«ز» زمزم دیر اول مکده آبی روان السلام.

«سین» سبحان دی، «شین» شیطان دی، «صاد» صبردی، «ضاد» ضحاک،
«ط» طوبی دیر، «ظ» ظالیم دیر، گوژلرینه اونون خاک،
«عین» علی (ع) دیر، اصلی - نسلی پاک وجودو پاکدی پاک،
«غین» غلامی قنبر اولان شیر یزدان السلام.

«ف» فرعون دور آتشیندن گلدی مظلوم لار جانا،
«قاف» قرآن دیر اوتوز جزءو قائل اوللوق بیز اونا،
«کاف» کتاب دیر سایسان اگر کلمه سی گلمز سانا،
یوز اییرمی دؤرد مین نبی گلیب آخیر زامان السلام.

«لام» لا اله الا الله دلیل گلدی جهانا،
«میم» محمد (ص) «نون» نامازدی واجب اولوب انسانا،
«واو» ولایت گویدن گلدی آغام شاهی مردانا،
«ه» هدايت ائيله يه جک صاحب زامان (عج) السلام.

«خسته قاسیم تیکمه داشلی» قیلگینان ناماز بوگون،
«لام الیف لا» مولام اونو ائيله دی ابراز^۲ بوگون،
«ی» یعقوب (ع) دور آغلامقدان کور اولویدور گوژ بوگون،
اول رسول مصطفی (ص) یا واردی گومان السلام.

۱ - ثنا: تعریف، مدح

۲ - ابراز: فاش، سیرری آچماق

ایلمده واردیر قلمیم ایسترم ناله یازیم،
غنی مولام اوژو بیلیر حاققا واردی نیازیم،
ینددیمینجی امامیمیز امام موسی کاظم (ع)،
سککیزینجین بیان اندیم شیر اندک دورانی ییز.

کیم کی حاققی داندی بیلن قاباق روزی جزادی،
ناکس لرین وای حالینا اوردای ماتم عزادی،
سککیزینجی امامیمیز یازدیم امام رضا (ع) دی،
دوققوزونجو امامی دا دوست توتاق یازانی ییز.

حاققین مین بیر آدی واردی اون سککیز مینده باغی،
نادان لارین اورگینه گل سن ووراق ییز داغی،
دوققوزونجو امام آدی امام محمد تاغی (ع)،
اونونجو امامی ساییم چاغیراق یزدانی ییز.

جنتی ماوادا دئییم گؤزل گولو بوداغی،
خدام اوژو بزه بییدیر نه گؤزل دیر نوراغی،
اونونجو امامین آدی امام علی الناغی (ع)،
اون بیرینجین گل سؤیله ییم دولاناق دونیانی ییز.

مؤمن لرین پناهی دیر عالم لرین سروری،
باباسی اتندی اشاره گؤیدن گون دؤندو گئری،
اون بیرینجی امامیمیز امام حسن عسکری (ع)،
اون ایکینجین بیان اندک چکمه یک جفانی ییز.

«خسته قاسیم» دوز دولانسان گندر باشین دومانای،
دوز اولانلار گشت ائیلهر گزر عرشی اعلانی،
داردا قالسان امدادینا چاغیر صاحب زمانی (عج)،
بولاجاغیق قیامت ده انشاالله درمانی ییز.

بیزیم

ابتدادان روز ازل ایلقاری ایمان بیزیم.
دین بیزیمدیر، مذهب بیزیم، یول بیزیم، ارکان بیزیم.
اسلامدا شرط اولونموش، نازل قرآن بیزیم.
رهنمادی راهی حقّه، رسولی یزدان بیزیم.

آبی آتش خاکی باددان یاراتدی سبحان بیزی،
آلتی مین آلتی بوزه اثبات قیلدی اوج یوزو،
یئتمیشین من بیریم، آلتیمیشین قیرخ سککیزی،
بئش ایچینده آلتی ملک، سککیز یوز فرمان بیزیم.

عالم معنایی بیلیمک، ایسته مز معناسی وار.
دین یولویلا انت ذخیره آخرت میرائی وار.
خئیر ایلله شرین آرا، قاباقدا وسواسی وار.
طالب ایمان اولان هر گیتی 'ده دوران بیزیم.

بیست و هشتیم دؤرد ایچینده، لفظ ایلله اثبات ائدن،
هر بیرینده یئددی سنت اوتوز دؤردو ذات ائدن،
آلتی مین آلتی یوز آلتیمیش آلتی جمع آیاتیدن،
نور انور شمس و قمر ناطق قرآن بیزیم.

صاحب علم علومه، اول قادر قهاریدی.
یوم شمارین گونده عدل ایلله عشاریدی.
اول صراط مستقیمده رهنما و یاریدی،
وار اومیدیم نا امید یوخ او گونده سبحان بیزیم.

یئددی ائیوان، سککیز سیوان، قیرخ سوتونون لنگری،
یئددی اولدوز، یئددی توپیوز، هفت کشیش یئددی دری،
سککیز یوز قیرخ دان قاباق، دوققوز یوز قیرخ دان بری،
اوستادیم پیریم اولوبدور، اول شاهی مردان ییزیم.

«خسته قاسیم تیکمه داشلی» صاحب جرم و خطا.
گل ای شاهیم تاجداریم مهری ماهیم قیل عطا،
یوم محشره گله جک بیر شہسوار لافتی،
وزن قاف اولسا گوناھیم عوف اندر رحمان ییزیم.

دورما گل

هر دقيقه م بير ايل كنجير نازلى يارىم دورما گل.
كۈچۈب گلشن يىزىم انلە وفادارىم دورما گل.
مريض اولدوم قوهوم - قارداش آشينلار ياد اولدو،
داغىليدير خانيمانيم كلى وارىم دورما گل.

مجنون كيمى ديوانه يىم من دوشموشم چۇلرە،
بولبول كيمى قفسده يىم، تامارزىيام گوللرە،
آغلاماقدان گۇزوم ياشى دۇنوب جيحون^۱ سنلرە،
قويما حسرت باخيم اونا گولعدارىم دورما گل.

زمانەدن گيلنييم وار، گنتدى جاھى جالاييم،
بيرگون مندن سوروشسالار تيكمه داش دير ماحاليم،
اۋز آديم دير «خسته قاسيم» پريشان دير احواليم،
آمان وئرر منه بۇيوك كردگاريم دورما گل.

دوغروسو

بیرگون اولدو شیخ خطایی قیزیلا چیخدی سنیره،
آجدی او حرون قبیرین گوناھکارام دوغروسو.
اوج الیف بیر دال یازمیشدیلار دقت ائیلہ خطہ باخ،
سؤیله سؤزون آچما سیررین توبہ کارام دوغروسو.

صیدقی دیلله نجف شاهی او مولایا یالواردیم،
اوزوم توتدوم بو دونیادا مصطفیٰ یالواردیم،
اوز چئویردیم کربلایا شهدایا یالواردیم،
ایندی منی خطا توتوب خطاکارام دوغروسو.

یتیمیش ایکی جانا قوربان بیر بیریندن معتبر،
سقای کربلایا باخ شہدایا وئر خبر،
«خسته قاسیم» حرون قبرین گورن کیمی برک اسر،
گنجه گوندوز آغلایارام گوناھکارام دوغروسو.

دۇنوب

دم ایچینده غرق اولموشام سینهم نیشانه دۇنوب.
آل یاناغین زولفی نرکیز گۆزلر ریحانه دۇنوب.
سینهم اوستده قوشا نازلار سلطان لیقدان دانیشیر،
ییلیمیرم تقصیریم ندیر، مندن دوردانه دۇنوب.

گیردیم دوستون باغچاسینا هنج ییلمه دیم نارا باخ،
یار توکانی باغلاماسا نیلر منی زارا باخ،
لیلی - مجنون، شیرین - فرهاد اونلار تک بئچارا باخ،
آلا گۆز لیلی دن اؤترو مجنون دیوانه دۇنوب.

یوز اییرمی دؤرد مین نبی نی چکدی کامینا تراب،
اویما شیطانین فعلینه اول یئرینده سر حساب،
«خسته قاسیم» دئیر: منه گۆزل بسدیر بو عذاب،
یتن بوردا مسکن سالا کؤنول ویرانه دۇنوب.

منم

ازل آدمدن خاتمه صاحب ایمان منم،
آلتی مین آلتی یوز آیه قاری قرآن منم.
الیف آلاہ، ب بسم الله، جیم جلیل دیر، دال دلیل،
ابجد هوّز اوخوموشام دریای عمان منم.

عرش دن بیر قونداق گلدی کیملر اونو بله دی،
من بیر شاها قول اولموشام سلمان اونا له له دی،
توت اوروجون، قیل نامازین، شریعت ده بنله دی،
حققا کی ایمان کتیردیم بنده سبحان منم.

یتمیش ایکی ملت واردی ییز توتموشوق قرآنی،
اوروج، ناماز، خسمی، زکات، پیغمبری، ایمانی،
حضرت علی (ع) سنیر ائيله ییب دولاناردی دونیانی،
«قاسیم» توتموش دامنن دن اول شاها قوریان منم.

وار

عرشی، کورسو اینانمیشام ییزی یارادان دا وار.
حقیقته آیه اولان اول نوری یزدان دا وار.
عالیم سن سه اثبات ائيله بنش ايله اون یئددینی،
وحی اولونوب محمد (ص) ده آیه قرآن دا وار.

آج یو کونو آلان منم ماتاحینی سنچرم،
نصرت ونزیرب آغام منه بوگون میدان آچارام،
آلان اولسا صراف منم دورری گوهر ساچارام،
دوخسان مینده اوچ مین کلمه قادری سبحان دا وار.

چوخ بیلسن ده گل سن آچما بوگون سینه دفتری،
عرشی کورسون لنگری دیر آغام یئر - گوی سروری،
«خسته قاسیم» یازدی مولام اؤلدوروبدور عتتری،
بو دونیانی خلق ائيله یین مین بیر آدی سان دا وار.

یا علی (ع)

سندن سونرا پناهیم یوخ یتیش دادا یا علی (ع).
مرد ایگیدی قویما قالا، سن پیادا یا علی (ع).
جبرائیل (ع) دریادا قالدی سن یتیشدین دادینا،
صدا گلدی جواب وئردین او فریادا یا علی (ع).

رحمین گلین نظر ائیله آلوووما اودوما،
دار گونومده سنی آندیم سن یتیشدین دادیما،
لیلی نهار^۱ فریاد ائتدیم سنی سالدیم یادیما،
عرشه کورسه سن صاحب سن بو معنادا یا علی (ع).

«قاسیم» دئیر یاشایارسان مؤمن لرین دلیینده،
کعبه ده آنادان اولدون خوش گونلرین بیرینده،
هجرت گنجه سینده یاتدین محمد (ص) ین یئرینده،
احسن گلدی ساواش گونو عرش اعلادا یا علی (ع).

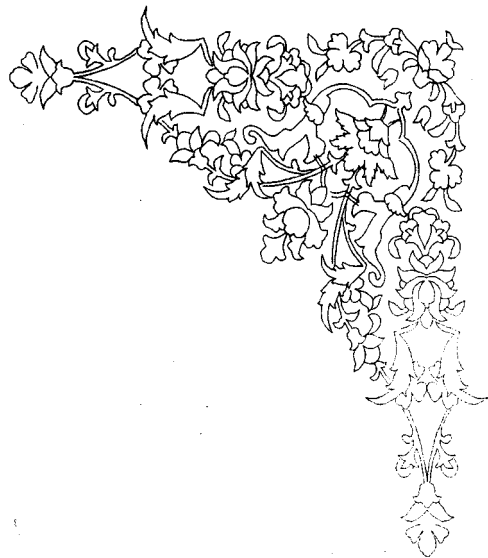
يوكوم

حق باغىندان ميوە دردېم سايماكى كالدېر يوكوم.
لذتېندن دويماق اولماز آيى زولالدېر يوكوم.
مشتري يم ساتان اولسا مатаحيني آلام،
چونكى اوزوم دور ساتارام لعل ميثالدېر يوكوم.

بنش بوداقداء، اون ينددى گول گنجه گوندوز دررم،
جان ايسته سن من يولوندا بو جانىمى وئررم،
سيندېر مارام بير كۇنولو باجاردىقجا هۇررم،
ايشله ييب چون قازانميشام پاكدير حاللدېر يوكوم.

نامحرمين مجلسينده بير آن قاجماز دوداغيم،
ايلاهى دن گوج آلميشام يانار دائم چيراغيم،
«تيكمه داشلى خسته قاسيم» گنتمه ليدېر آياغيم،
گنجه گوندوز آه چكرم دردى خيالدېر يوكوم.

دیوان مخمّس لَر

آغلادى

داد سىنن اليندن فلەك كۆزلرېم قان آغلادى.
 مەن كى اۆزۈم آغلمازدېم جىسىمىمدە جان آغلادى.
 مەھمان كەلدىم وېرانە يە كۈلمە دېم غەمخانىدەن،
 آشكار ائتمە دېم سىرېمى قىلىپ پەنھان آغلادى.
 كەتتېم آچدېم غەم دىقترىن يار اوچون نامە يازام،
 اود توتوب ياندى كاغىزدېم قەلىم قان آغلادى.

مىسېح كى كەلدى جەھاننا كىلىمى لىر يىلدېلر،
 اونا يىعت ائتمە دىلر اوندىن دوشمان اولدولار،
 انشىتىدى مىسلمانلار چۈخ پرىشان اولدولار،
 عىسى (ع) چكىلدى چارمىخا كافىرلر شان اولدولار،
 اون سەككىز مىللەت خاچ پىرست^۱ ارمنستان آغلادى.

نەمروود انىلە خۇكەم انىلەدى ابراهيم (ع) دوشدو نارا،
 ايوبا (ع) ونردىن يارالار كىمەسە بىلمەدى چارا،
 يىحىي (ع) كەنچدى سىرىندىن زەكرىيا (ع) دوشدو موشارا^۲،
 آخىرالزمان نىي (ص) سى چۈنكى كەنىمىشىدى قارا،
 كەسىلدى حەسەنەن (ع) باشى عرش آسمان آغلادى.

نەبوتە قائل اولدوم بىر كەيتدېم اخلاصىمى،
 الەف بىنەدىن دىرسىم آلدېم ازىر ائتدېم ياسىنى،
 عاشىق اولمايان كىمەسە توتما عاشىق بىخىنى،
 دىن اوستىدە اوخلادىلار آلتى آيلىق بالاسىنى،
 ملائكەلر شەيھە چەكەپ كەلدى جەھان آغلادى.

۱ - خاچ پىرست: مىسېح

۲ - موشار: بېچكى، ازە

حق تعالی دان امر اولوندو عرشى دن ائندی قرآن،
 ها زامان چاغیرساق اوردا نازل دیر شاهی مردان (ع)،
 عرشین اوستده، کورسون اوستده، دوران قادیری سبحان،
 یزه شفاعت چی دیر پیغمبر آخرالزمان،
 یوز اییرمی دؤرد مین پیغمبر آخرالزمان آغلادی.

ملعون یزید حؤکم انیله دی چار طرفی توتدولار،
 اوچ شعبه لی اوخلار ایله باغیریم باشین دیددیلر،
 علی اکبر (ع) جاوان ایدی اونو شهید ائتدیلر،
 آیاغا سالدیلار قرآنی دینی پولا ساتدیلار،
 غره له نیب^۳ شیهه چکیب چشم گریان آغلادی.

یوز اییرمی دؤردمین نبی نین دؤردو شافع میلّت دیر،+
 اسلام ایچینده دئییلن سککیز باغی جنت دیر،
 ایوبا (ع) وئردین یارالار چکدیگی چوخ زحمت دیر،
 قیامت دوشدو یادیما یانان عاصی^۴ امت دیر.
 بو بیچاره «خسته قاسیم» ائندی داستان آغلادی.

۳ - غره له نمک: مغرور اولماق

۴ - عاصی: گوناھکار، سوچلو

ازل

بو دونیادا آدام اولان، تکدی بیر الله ازل.
اؤز نوروندان خلق ائيله دی، اول رسول الله ازل.
شیر یزدان اسمی اولدو، بیر ولی الله ازل.
عرشه - کورسه باعث اولدو، اونلار لوح قلمه،
اشهد ان لا اله، یازدی الا الله ازل.

موسی (ع) گیردی دریالارا، فرعونو غرق ائيله دی.
عیسی (ع) نی چکیلر دارا، خالقا دلیل سؤیله دی.
ابراهیم (ع) مکه انوینی، یاپماغا بیر بویلادی.
نمرود آتدی اود ایچینه، غیض ایله آلوولادی.
اٹشیتدی بیردن سلامین سؤندو نارالله ازل.

«خسته قاسیم تیکمه داشلی» ازل اوخور بنش آیه،
ازیریمدیر دیلده ذکریم، من اوخورام بنش آیه،
امر اولوندو قلم عرشه، ازل یازدی بنش آیه.
جبرائیل بیر قوچ قوربانین، گتدی کوهی مینایه،
امر اولوندو ابراهیمه (ع) کس خلیل الله ازل.

السلام

السلام ای شاهی سرور فاتح - خیبر السلام.
ای صاحب تیغ دوسر^۱ مولای قنبر السلام.
ازلیندن شاهزاده لر شیر و شیر^۲ السلام.
ای غلام بر قیمت شهر بربر السلام.
ماه انور، نور رحمت شاه سرور السلام.

اژدهانی گهواره ده بوغماغین اولدو اثبات،
نر گیزی و نردین سلمانا آصلان دان بولدون نجات،
عفریتین^۳ بارماغین چاتدین دولاندی دونیانی مات،
معراج گنجه سینده گزدین آسیمانی ینددی قات،
ملاکت لر احسن دندی ای غضنفر^۴ السلام.

قاب القوسین^۵ منز لینده مصطفی گوردو سنی،
اوندا بیر اسمینه دندی اسدالاهی غنی،
اسداله سنسن البت آلالهین شیری یعنی،
سنین پیر یندی اسماعیل سخاوتین معدنی،
بیر اسمین شاه قشمشم^۶ ای شاه حیدر السلام.

حضرت جنابی مولایا باغلادیم اخلاصیمی،
اؤزو منه لطف ائیلهدی سیلدی کؤنول پاسیمی،
من کی گوناهاکار بنده یم حق ییلر قیصاصیمی،
آستانین تور باغینا ایسته «خسته قاسیمی»،
دستی خدا ای یداله ای دلاور السلام.

۱ - تیغ دوسر: ذوالفقار، حضرت علی (ع) نین قیلینجی

۲ - شیر و شیر: منظور امام حسن (ع) و امام حسین (ع)

۳ - عفریت: دیو، پلید موجود

۴ - غضنفر: آصلان، شیر

۵ - قاب القوسین: حضرت محمد (ص) ین معراج گنجه سی تاتری لا دانشدیی مکان

۶ - شاه قشمشم: منظور حضرت علی (ع)

بسم الله ايميش

«معراج نامه»

ای سرینده تاج افضل تاج بسم الله ايميش.
ذاتی حقدن نام ممکن سیرردن آگاه ايميش.
پایه عرشی اعلا ده جانین اذنی جاه ايميش.
آللاه اوژو اوژ نوروندان خلق اندیب رسول سنی،
نام پاکین ای محمد (ص) چون رسول الله ايميش.

سن سوار اولدون بوراغا^۱ جبرائیل (ع) اولدو روان،
صف چکدیلر رکابیندا ملاتک لر بی گمان،
شیی رف رف^۲ گنتدی چون قطع اولدو باب آسیمان،
خدمتیندن فیض آلیردی بطنی عرش^۳ ده حامیلان،
یئرده دامادین علی (ع) دیر، گؤیده یداله ايميش.

چون مبارک باشا قویدون گؤیده تاجی افضل،
سندن او ترو زینت قیلدی ملاتک لر هشت دری^۴،
دندیلر آفرین سنه ای آللاه پیغمبری،
غفارین ایشلرینده سن وادیدین حقدن بری،
ذاتی پاکین هر معناسی دوغرو سیرر الله ايميش.

۱ - بوراق: حضرت محمدی (ص) معراج آپاران آت اوخشار مرکب.
۲ - رف رف: بوراقدان باشقا حضرت محمدی (ص) معراج آپاران آیری مرکب.
۳ - بطن عرش: عرشین مرکزی
۴ - حامیلان: منظور عرشی ساخلایان ملک لر.
۵ - هشت در: سککیز قاییلی جنت

چون جنابی قاب القوسین اذنادا^۶ واردیر بیر مقام،
 پایه عرشی اعلاده سنه وئریلدی مین سلام،
 گلدی صوت مرحبا عز لایموت و لاینام^۷،
 حق ایله تقدیر قیلدین غالباً اوچ مین کلام،
 عین ظاهر حؤ کموندهده سن ایله او همراه ایمیش.

پاک وجودون دور بو عالم، کلی عالمده سعید،
 صفوتیندن^۸ شق^۹ اولدو آی، خورشید اولدو ناپدید،
 نامه لر مکتوب اولدو شائینه قرآنی مجید،
 یا شفیع^{۱۰} ائیلله شفاعت ائتمه ییزی سن ناامید،
 «خسته قاسیم» کلب^{۱۱} خاکین آستاناندا شاه ایمیش.

۶ - قاب القوسین ادنا: پیغمبرین معراجدا تانری ایله دانیشدیغی مکان

۷ - عز لایموت و لاینام: اولمز و یاتماز تانری

۸ - صفوت: بیر رنگ لیک و ریاسیزلیق

۹ - شق: پارچالانماق

۱۰ - شفیع: بیر کسین گوناھی باغیشلاماق اوچون آراچیلیق ائدن

۱۱ - کلب: ایت

سیمین زره «ترسه الیف- بئی»

«ی» یئنه بند اولدو کؤنلوم، بیر قامتی سیمین بره^۱.
 «لام الیف لا» لعلی لبین بنزر ییل آبی کوثره.
 «ه» هومایین خلعتیندن^۲ گر گنیه قددی عرعه^۳.
 «واو» ولی دیر کیملر اوخشارمیش اونون تک دلبره.
 «ن»

«م» منور پرتوی مهر آلیب کؤنلوندن آفتاب،
 «لام» لب لرین دیر دندانی لعل دیر یوخسا دوررغاب،
 «کاف» کفرو زولفونو سنودیم کتیردیم فتحی باب^۴،
 «قاف» قدر تیندن یارانمیش بیر بئله عالیجناب،
 «ف» فزونی ضربه ایله بنزر تمس اخضره^۵.

..... «غین»
 «عین»
 «ظ»
 «ط»
 «ضاد»

۱ - سیمین بر: اندامی گوموش تکین آغ آپیاق اولان شخص
 ۲ - هومایین خلعت: قالین پارچادان تیکیمیش پالتار
 ۳ - عرعه: آردیچ و یا همان سرو آغاچی. بورادا منظور قددی سرو آغاچی تکین اوجا شخص
 ۴ - فتح باب: قاپینی آچماق
 ۵ - تمس اخضر: یاشیل رنگی اولان تیمساح

«صاد» صرف ائتدیم تمامی عاغلیمی دور اولموشام،
 «شین» شرابی عشقین ایچره بنله مغرور اولموشام،
 «سین» سرود ناله یه بیل خیلی مهجور^۶ اولموشام،
 «ز» زبان مردم له عالمده مشهور اولموشام،
 «ر» رقیب قیلیمیش آدیم عشاق^۷ آرا سردفتره.

«ذال» ذراتی گونش حوسنوندور منبع شمس و القمر،
 «دال» دوران دهرده تاپیلماز بیر سنین تک معتبر،
 «خ» خطی نین سمبل^۸ لبین دیر سبزی نوخیز^۹ تر،
 «ح» حاشا مانده اولار سنین تک شاهی دادگر^{۱۰}،
 «جیم» جم جمشیددن خاقانی دن خسروی اسکندره.

«ث» ثنای^{۱۱} اهدمی گر ایسته سه اهلی صفا،
 «ت» تمدن دن چیخار محو اولار روزی جزا،
 «ب» بلای نفس شومه اویماق گورمه ماسوا^{۱۲}،
 «الیف» آلاهیین آدین یاد ائت اونوتما «قاسیما»،
 صدق اخلاص ایله دائماً تابع اول پیغمبره (ص).

۶ - مهجور: آیری دوشموش

۷ - عشاق: عاشیق لر

۸ - سمبل: رمز، علامت

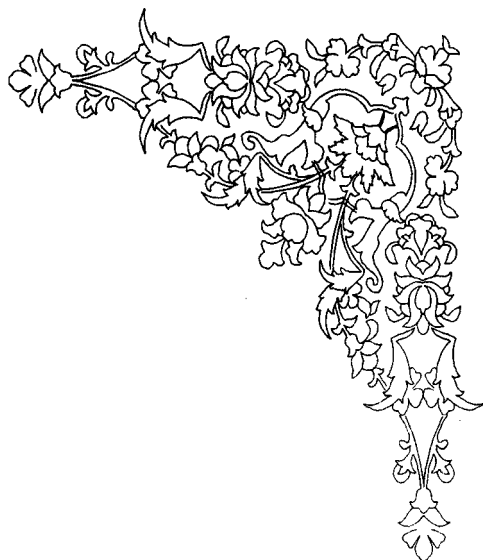
۹ - نوخیز: یئنی یئتمه

۱۰ - دادگر: عادل

۱۱ - ثنا: تعریف، مدح

۱۲ - ماسوا: آیری پیس عمل، آیری گونا

حربه زور بالار

الف - گرایلی دئییشمه مربه زوربالار

بسم الله

لزگی احمد:

بو منیدانا عجم اوغلو،
گیره ییلسن گیر بسم الله.
سؤالیمین جوابینی،
وئرہ ییلسن وئر بسم الله.

خسته قاسیم:

آل جوابین لزگی احمد،
مندن درسین آل بسم الله.
دورد کتابدان درس آلمیشام،
ازیریم دیر ییل بسم الله.

لزگی احمد:

باشی یتیر دین اللی یه،
دوچار اولدوم من دلی یه،
قوچ کیمی کله - کله یه،
وورا ییلسن وور بسم الله.

خسته قاسیم:

من بیر قوجا پیرانی یام،
سوز بحرینین عمانی یام،
تخت اوستونون سولطانی یام،
منیدانیم گل بسم الله.

لزگی احمد:

«احمد» ایله گیرمه جنگه،
اسیر یوللارام فرنکه،
گل یاپیشما آغیر سنکه،
دانیشما لال دور بسم الله.

خسته قاسیم:

سن سن بیر احمد بنگی،
منم بیر «قاسیم» جنگی،
درین دریالار نهنگی،
دالا ییلسن دال بسم الله.

بالله - ندیر

لزگی احمد:

دوور انیله ییب گلن شاعیر،
سالام ییابانا بالله،
غرق انیلرم بیر عمانا،
کتیررم جانا بالله.

خسته قاسیم:

سنه دئییم لزگی احمد،
دیء گورورم گفتارین ندیر؟
آج متاحین تۆک بازارا،
گوروم خریدارین ندیر؟

لزگی احمد:

اسلام دینی نین دانگی یام،
اگر بیلسن فرنگی یم،
سرت منشه لر پلنگی یم،
دووام یوز آصلانا بالله.

خسته قاسیم:

بیل منیم قلییم شیشه دی،
توتدوغوم دوغرو پنشه دی،
آیی سان یثرین منشه دی،
سنین بوردا کارین ندیر؟

لزگی احمد:

اوزاق ائللردن کلیبس،
چوخ کج خیالا دولوبسان،
«احمد» دوچار اولوبسان،
قاچارسان ایرانا بالله.

خسته قاسیم

«قاسیمام» گلدیم ایراندان،
چوخلارین سالمیشام جاندان،
هامیسین کنچیرتدیم ساندان،
بیهوده افکارین ندیر؟

قاسیم - احمد

لزگی احمد:

دور قابقدا مردی میدان،
دانشما افسانہ قاسیم.
درس آلمیشام الیف - بنی دن،
دؤنموشم عمانا قاسیم.

خستہ قاسیم:

میداندا پنجه آچارام،
اولارسان دیوانہ احمد.
صرآقام گوھر سنچرم،
آت محنگی یانا احمد.

لزگی احمد:

باخ سینہمدہ میدال لارا،
گونونو انیلرم قارا،
کلرسن الیمدن زارا،
قاییت گنت ایرانا قاسیم.

خستہ قاسیم:

دانشما زرین میدال دان،
ایندی سنی سالام خالدان،
یو کونو ووررام چووال دان،
بنزرسن حیوانا احمد.

لزگی احمد:

آغزینی آجدین هنیوارا،
جیسمینی یاندریرام نارا،
چکرم دیلیندن دارا،
گلمیسن جولانا قاسیم.

خستہ قاسیم:

من دریایام سن بیر چای سان،
چوخ باش آتما ایشی ضای سان،
سن کی بیر تزه خام دای سان،
موش نئیلر اصلانا احمد.

لزگى احمد:

منم دئىيب اۋزون اۋىمە،
دوز يئرى يۈكۈنۈ ايمە،
دائىشاندا سۈزون جايمە،
سۈز دائىش مردانا قاسىم.

خستە قاسىم:

شېر پىلنگە وئرمز باجى،
باشىندان من آللام تاجى،
شېرىن آغزىن اولدو آجى،
بنزرسىن زنانه احمد.

لزگى احمد:

سن «احمدى» گتدىن جانا،
ھاي سالىيسان داغيستانا،
باج وئرم سولطانا خانا،
سالىدېرام زىندان قاسىم.

خستە قاسىم:

عالىم لىر كىچىر تىدىم ساندان،
احمد ال چىكىم ياخاندان،
«قاسىم» حساب چىكىر سندن،
دوشوبسىن تالانا احمد.

سندن - سنله

پرى خانىم:

سۆيلى كىمدىن درس آلمىسان؟
چوخ ياخشى دىر نداف^۱ سندن.
ناشى سان چىخما سئىرانا،
ووررام كىچىر ھدف سندن.

خستە قاسىم:

اوستادىم شاھى مردان دىر،
بادەلر ايچىرم سنله.
اوستالار يىن اوستاسى يام،
كوچىسندە كوچىرم سنله.

پرى خانىم:

سۆزدن مېن سىرە دۇنموسن،
قوجالېپ پىرە دۇنموسن،
باشى آغ پرە دۇنموسن،
ايندى يىنى دىر ھاف - ھاف سندن.

خستە قاسىم:

مىن شاعىرم فند ائىلرم،
ھىم فند ھىم الفت ائىلرم،
بئش كلمە صحبت ائىلرم،
قاچساندا قاچارام سنله.

پرى خانىم:

مىن «پرى» يىم يازانمازسان،
يازديغىمى پوزانماسان،
مىن بىر دوررم قازانمازسان،
معتبر دىر عىلاف^۲ سندن.

خستە قاسىم:

مىن «قاسىمام» بىل يامانام،
قوجالمايمىشام جاوانام،
مىن بىر تيغى زر نىشانام،
يىنددى قات كىچىرم سنله.

۱ - نداف: ھلاج، پامبىق آتان

۲ - عىلاف: سامان و يونجا ساتان

مىندن - مىندن

پرى خانىم:

داد ائىلە يىب گلن شاعىر،
ائىشيت يىر كىلمات مىندن.
فېردوسى دان درس آلمىشام،
اۋىرن علمى آيات مىندن.

خستە قاسىم:

سەنە دىئىم پرى خانىم،
قوناغام ناچارام مىندن.
فېردوسى يىل مەن اۋزوم،
يىل عوض آچارام مىندن.

پرى خانىم:

ايرىگىنى زرد ائىلرم،
ال آياغىن سرد ائىلرم،
سەنى ازىب خورد ائىلرم،
قاچارسان بو ساعات مىندن.

خستە قاسىم:

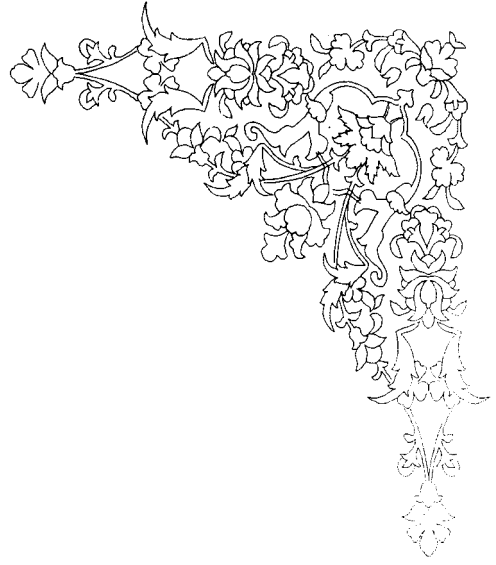
يىر ايش گۇررم قالارسان لىك،
دۇنيا اولار سەنە چوخ تىك،
سەن يىر اووسان مەن يىر پلىك،
سانماكى قاچارام مىندن.

پرى خانىم:

«پرى» يەم آد قويدورارام،
گۈزلىرىنى اويدورارام،
يىل درىنى سويدورارام،
سەنە يوخدور نجات مىندن.

خستە قاسىم:

مەن «قاسىم» دان خىر آلسان،
يىتىشمە يىب بارىن كالىسان،
مەن بوداقلى آغاچ اولسان،
قوش اولوب اوچارام مىندن.

حربه زوربالار

ب- قوشما حربہ زوربالار

سەن نە سەن

اۋ مەحتەشم فەزۋلى نىن نەسلى يەم،
بەزىلەردە مەن ئەمەن سەن نە سەن؟
يۈز اۋون دۆرد سۈرەنى مەنە ئايلەرم.
مەن اۋىرەن قەرن خەنەم سەن نە سەن؟

گەرە^۱ يە باخ نە دولانەر شىرىن،
ناقە^۲ گەلبەت ئايلەنەر نىرىن،
سەن خەمەرسەن^۳ مەسەب^۴ اۋول خەرىن،
سەنە^۵ دەرەخەنەم سەن نە سەن؟

تەم يەلمە تەرسە اۋىجە ھۆزى،
اۋىستەسەم يەزەرم مەن قەتەر سۆزۈ،
دولانەر سەمەرخەن^۶ مەندەدەر گۆزۈ،
يەنە قەف^۷ دەر مەن سەلەمەن سەن نە سەن؟

اۋىنەنەل، تەرات، زەور، سەنەمە قەرن،
مەرىفەتە مەنە دەرەنەم،
«تەكەمەدەشلى قاسىم» اسكەندەر نەشەن،
شەكتە مەن سەلەمەن سەن نە سەن؟

۱ - گەرە: پەشەك

۲ - ناقە: دېشى دۈە

۳ - خەمەس: اۋلاق، ئەشەك

۴ - مەسەب: ھەم سەبەت

۵ - سەمەرخەن: اساطىرى قوش آدى دەر

۶ - قەف: اساطىرى داغ آدى دەر

کمالیم

ایسترم من بیر سۆز بنیاد ائیله ییم،
شاهییم سنه معلوم اولسون کمالیم.
اییرمی سککیز حرفی هئجا ائیلرم،
نه سئچسین مجتهد، نه ییلسین عالییم.

حرفی لردن نئچه بوستان اکرم،
گویرنده شیر اولسادا سؤکرم،
بوش گفتاردان هاچان حساب چکرم،
دریای عقان دیر منیم میثالیم.

خودپسند دئییلیم بیل حاکیم یعنی،
گؤزومه گلمز هئج دونیای دنی،
هر کیم واقعه ده بینمز منی،
البت وئره ییلمز جواب سؤالیم.

فردوسی دئییلیم غزلخوان اولام،
چادارا بزنیب زرنیشان اولام،
نده یزید کیمی کسر شأن اولام،
شاهلارین شاهیندان آلمیشام تعلیم.

«خسته قاسیم» دئییر: سیرریم اولدو فاش،
مجنونا فرزندم، فرهادا قارداش،
مرشدیم علی (ع) دیر، یئریم تیکمه داش،
مرتضی علی (ع) دیر منه معلیم.

مخمس

سۇيلرلر بو تور كون گفتارى چندى^۱؟
بئش مين غزليم وار، اون مين مخمس.
آلتميش مين قافيه م عاريف پسند^۲ آدى،
جوايىنى وئرمز جمشيد جمس.

گر نچه كون دنسم، دنيرم ازير،
ساناسان ميداندا اسرميش بير نر،
او واخت گۇزوم قىزار، جانيم تيتريه،
افلاطون حۇكمونده چكنمز نفس.

يوز مين تجنيسيم وار بير - بيرىندن نو،
حنيف گفتار يها وئرلدى غلو^۳،
شهbaz كيمي صف شكنم تيزرو^۴،
پاى بند اولموشام اندرين قفس^۵.

محروم اولماز شاه اليندن نوش ائدن،
نچه مدعى ل^۶ نمدپوش ائدن،
اماندير گفتار يها گوش ائدن،
قال قاتيب سۇزومه ائيله مەسین سس.

سيليئدى كۇنلومدن قالمادى پاسيم،
حاليمدان آگاه دير بنده شناسيم،
بير كس يوخدور دئيه: اى «خسته قاسيم»،
بير بئله اۇزونو اؤيمه بسدى، بس.

۱ - چندى: نچه دير

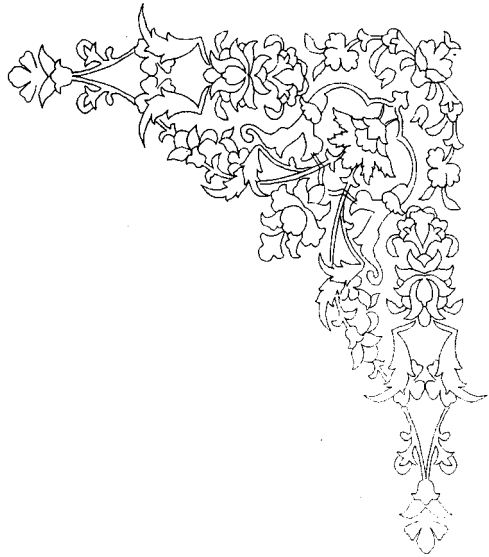
۲ - عاريف پسند: عاريف تينن

۳ - غلو: يئكلىتمه، افراط

۴ - تير رو: قيوراق و يئنين گئدن

۵ - اندرين قفس: قفسين ايچينده

۶ - مدعى: دوشمان.

حربه زوربالار

ج- دئیشمه قوشما حربه زوربالار

سەن نە سەن

لەزگى احمد:

چوخ داد آتیب بئله فریاد ائیلەمە،
سەنى سالام اولماز دردە سەن نە سەن.
سازین آلام لوت قالارسان مجنون تەك،
بورونچ اولار سەن تەك زردە سەن نە سەن.

خستە قاسىم:

بئله مغرور اولما آي ناشى شاعیر،
قالانمازسان بئله یئردە سەن نە سەن.
یتتیر سەز آلیب میدان آچانماز،
قیمت چوخدور مەن تەك زردە سەن نە سەن.

لەزگى احمد:

اوستادیم کامیل دیر ناشى صنعتکار،
بو یئردە سۆزلەر اولار خریدار،
ائلین اوبان چکر دائم آهی زار،
چکرم اوزونە پردە سەن نە سەن.

خستە قاسىم:

اوستادیمی دئسەن مولا علی (ع) دیر،
آلاهیەن یانیندا اوکی ولی دیر،
داغلاردا آچیلان داغین گولودور،
الین چاتماز مەن تەك مردە سەن نە سەن.

لەزگى احمد:

آدیم بللی مەن آدلی یام سانلی یام،
لالە تکی مەن اورگی قانلی یام،
آدیم «لەزگى احمد» داغیستانلی یام،
قالانمازسان بئله زوردا سەن نە سەن.

خستە قاسىم:

«خستە قاسىم» ایندی سازینی آلاز،
ائلینە اۆلکە نە تالانلار سالار،
ال اوزالما پیرە بیر شاهمار چالار،
ایلان باتار اینان پیرە سەن نە سەن.

مندہ دیر

لزگی احمد:

اجل سنی تو توب آی دده قاسیم،
 بوگون داغیستان دا میدان مندہ دیر.
 خوف سنی باسما سین، رنگین آتماسین،
 قتلینه حوکم اندن فرمان مندہ دیر.
 خسته قاسیم:

گل سنہ سؤیله ییم آی لزگی احمد،
 صراف منم، لعل و مرجان مندہ دیر.
 تجارام من باغلامیشام یوکومو،
 معدنی یم گوهری کان مندہ دیر.
 لزگی احمد:

بزیر گانسان چک مالینی بازارا،
 ساتگیلان ماتاحین سن خریدارا،
 چکرم محنگه ساللام آشکارا،
 یاقوت یمن دورر غلطان مندہ دیر.
 خسته قاسیم:

چکرم ابجدی حساب اوستونه،
 مرغ هجوم اندیب عقاب اوستونه،
 اندیررم هاوادان تراب اوستونه،
 نئجه آیه حکم قرآن مندہ دیر.

لزگی احمد:

هاوالانما الین یتتمز تنگیمه،
 قضا سالیب سنی منیم چنگیمه،
 «احمد» دئیر: چیخانمازسان دانگیمه،
 سیرری پنهان تزه داستان مندہ دیر.

خسته قاسیم:

«قاسیم» یاد ائیله یر شاه حیدری،
 یدالله دستیلہ ییخدی خیبری،
 بیر ضربتله ایکی بؤلدو عتری،
 علی (ع) کیمی شیر یزدان مندہ دیر.

منم - من

اورميه لى عاشيق على:
گل سنه سۇيله ييم، آي دده قاسيم،
عاشيقلاردا حۇكم روان منم - من.
چوخلار دوشوب منيم تور چنگيمه،
شكارلار اوولايان ترلان منم - من
خسته قاسيم:

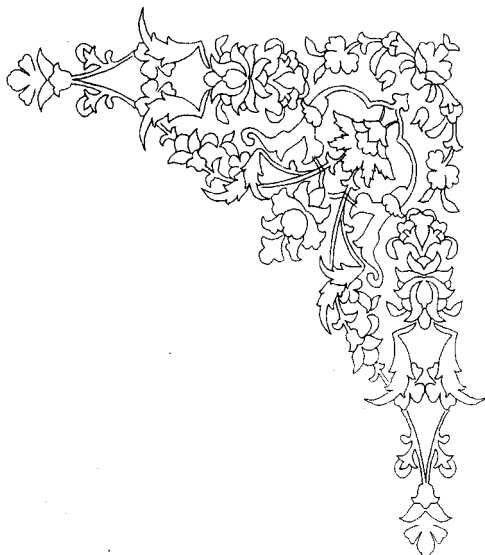
آل جوايىن دنيىم آي عاشيق على،
معرفت تختينده سلطان منم - من.
عرب، عجم، فارس، سريان ديلي له
عالم ايچره اهل عرفان منم - من.
اورميه لى عاشيق على:

ايندى الفاظينى من ائيلرم لال،
آچارام باشينا بۇيوك قالماقال.
قاچار ميدانيمدان رستم سالسال،
بره لر باغلایان آصلان منم - من.
خسته قاسيم:

اؤز - اؤزوندن باش چكيرسن هاوايا،
ال اوزالتما شاهمار ياتان يووايا،
يوز سنين تك آدا نئيلر دريايا،
طبيعتده جوشان عمان منم - من.
اورميه لى عاشيق على:

«على» يىم اليمدن گندرسن دادا،
باغلايىب قوللارين وئررم جلادا،
دولانديررام آياق يالين پيادا،
قاف داغى يام، اوستو طوفان منم - من.
خسته قاسيم:

گون كيمى شاخيسام اريير قارين،
قورويار بوداغين، تۇكولر بارين،
زىمستان ائيلرم بو ايلك باهارين،
«قاسيم» دئير: شمع سوزان منم - من.

حربه زوربالار

(د) دیوان حربہ زوربالار

(هـ) دئییشمه دیوان حربہ زوربالار

گل

مردسن اگر آل سازینی بو جنگی دۋورانا گل.
حقیقتدن آیه آختار مرد ایله مردانا گل.
خریدارسان آج ماتاحین صرافام خیرد ائیلرم،
نادانا ساتما ماتاحین، ماتاحین آلانا گل.

اون ینددی دن بیر خبر وئر منی ائيله خبردار،
بئش نه دئمک؟ سؤیله منه بئشین چوخ معناسی وار،
بیرده بئش وار بیزه دئییب یارادان پروردگار،
باش تاپارسان ائيله بیان سالگینان عیانا گل.

تیکمه داشدان یول ائيله دیم بورا گلدیم آشیکار،
بو دونیا یا بئل باغلاما اوندایوخدور اعتبار،
توت اوروجون قیل نامازین دوز یولون چوخ فخری وار،
بو دونیادا بلی سؤیله اول شاهی مردانا گل.

گرک

شاعیر زاهید:

سن کی گلدین بو میدانا تاباسان زاوال گرک.
صراف اولسان گوستره سن، اینجی یاقوت مال گرک.
سن ناشی سان چوخ قالیر کی کامیل اولوب بیشه سن،
یوردا سنه بیر درس وئریم آرتسین قیل و قال گرک.
خسته قاسیم:

حقیقته مایل اولان سنده پور کمال گرک.
مال قازانسان حلال قازان اولسان حلال گرک.
اٹله ایش گور هامی باخسین اعمالینا فخر ایله،
انسانلارین اللرینده اولسون حلال مال گرک.
شاعیر زاهید:

قباغیندا حئیران قالار هند و حبش، چین فرنگ،
سن شیشه سن کنار دولان منم قایا، منم سنگ،
سن قوزوسان میدانیم گلسین منیم شیر پلنگ،
نعره چکیب اورینه بوردا سالام خال گرک.
خسته قاسیم:

گل منیم له میدان آچما باشین دوشر زاوالا،
دیلین آجیب هذیان دئمه دالداردا کامالا،
اٹله سؤالار وئررم قالارسان قالما قالا،
کل اولانین قباغیندا گرک اولسون کل گرک.
شاعیر زاهید:

سن «زاهیدی» یاخشی تانی تانیبیر اٹلر اونو،
دوغرو بولدان کنار گزمه ایری یولون یوخ سونو،
خیاط اولوب بیچه جگم قامتینه بیر دونو،
ضابین چیخسین گولسون سنه بو اٹل بو ماحال گرک.
خسته قاسیم:

«خسته قاسیم» قباغیندا دیانمازسان قاج کنار،
بیرگون اولار سن الیندن چوخ چکرسن آهی زار،
شیری یزدان شاهی مردان دوزو ائدیر پایدار،
یالانچیلار دوز یانیندا هر وخت اولسون لال گرک.

من

لزگى احمد:

قاف داغى يام دايانمىشام مرد ايله مردانا من.
اۋز آتېما سوار اولوب كتىردىم جۇولانا من.
يوز سىنن تىك عاشىق شاعىر گلە حساب اتتىرم،
هنرىم وار گۇرورسن كى گلمىشم ميدانا من.

خستە قاسىم:

صىاد اولوب صحرا گزدىم تور قوردوم ترلانا من.
كنچدى قىشىم گلدى يازىم دۇنموشم گولشانا من.
لووغالانېب اۋز - اۋزونه اۋىمە كندىن قارشىمدا،
اگر دوشسن غرق اولارسان بنزرم عمانا من.

لزگى احمد:

حقيقت دن سۇيله بىزه دانىش يولدان اركان دان،
كۇمگىم دىر شاهی مردان (ع) كۇمك آلام مردان دان،
عاشق سان گل صحبت آچاق عرصت دن ديوان دان،
اوستادلىقدا تايىم يوخدور دوشموشم داستانا من.

خستە قاسىم:

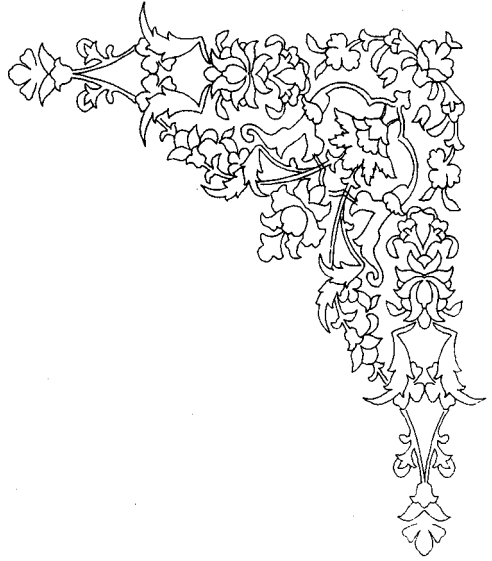
سۇزلىرىنه جواب وئىرم مات قالارسان بو ايشه،
شاهمار كىمى ائله ووررام يانېب بدىنن شيشه،
چتىن دىر كى سار هاوادا ترلان اوستده يئرىشه،
ازلىندن قول اولموشام اول شىرى يزدانا من.

لزگى احمد:

«لزگى احمد» قاباغىندا چتىن ميدان آچاسان،
ائله سۇال وئىرم سنه مات قالاسان قاچاسان،
قارتال كىمى ضربه چاللام چتىن دوروب اوچاسان،
موشكول لرى حل ائتمگە تاي گللم لقمانا من.

خستە قاسىم:

«خستە قاسىم تىكمە داشلى» بىر توكنمىز بازارام،
نه مدت دىر مىجنون كىمى صحرالارى گىزم،
اوستادلاردان درس آلمىشام نه ايسته سن يازارام،
سىغىنمىشام دوغرو يولا اول صاحب زامانا (عج) من.

قفیل بندلر

الف) دئییشمه قیفیل بندلر

۱- گرایلی دئییشمه قیفیل بندلر

گلدی

عاشیق علی:

سۆیله گۆروم بو دونیايا،
ازل کیملر آيا گلدی؟
کیمدن ییزه امر اولوندو،
یئره آبرو حیا گلدی؟
خسته قاسیم:

ازل - ازل بو دونیايا،
آدم ایله حوّا گلدی،
ایلاهی دن امر اولوندو،
یئره آبرو حیا گلدی.
عاشیق علی:

ننچه دسته دیر گولوموز؟
ندیر کتیرمز دیلیمیز؟
سۆیله کیم اولوب ولی میز؟
سلمان اونا تایا^۱ گلدی؟
خسته قاسیم:

اون دۆرد معصوم (ع) دور گولوموز،
غیری سین بیلمز دیلیمیز،
شاهی مردان (ع) دیر ولی میز،
سلمان اونا تایا گلدی.
عاشیق علی:

کیمدیر مردلرین مولاسی؟
سیلینسین کۆنلومون پاسی،
بهشتین اعلاء لباسی،
نه منزل، سارایا گلدی؟

خستە قاسیم:

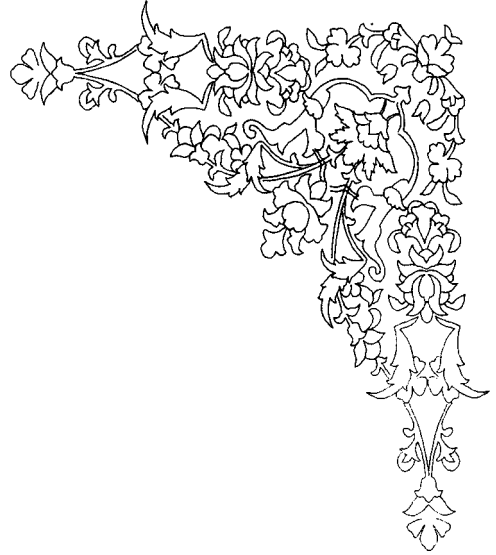
علی (ع) مردلرین مولاسی،
سیلینسین کۈنلومون پاسی،
بهشتین اعلاء لباسی،
فاطمه زهرا یا (س) گلیدی.

عاشیق علی:

«علی» آغلار زاری- زاری،
یاخین قویماز غم- غباری،
کیمدیر چکدی ذوالفقاری؟
هانسی شهر رایا گلیدی؟

خستە قاسیم:

«قاسیم» آغلار زاری- زاری،
وار گۈزه گۈرونمز تاری،
علی (ع) چکدی ذوالفقاری،
بربر شهری رایا گلیدی.

قىفيل بندلر

الف) دئيشمه قىفيل بندلر

۲- قوشما دئيشمه قىفيل بندلر

اولدو

شاعیر زاهید:

سندن خبر آلیم آی خسته قاسیم،
 او کیمدیر کی سراندیه^۱ توش اولدو؟
 او کیمدیر ال گؤتوردو دونیادان،
 سویوندو لباسین خرقة پوش^۲ اولدو؟
 خسته قاسیم:

آلگینان جوایین آی شاعیر زاهید،
 آدم ایدی سراندیه توش اولدو.
 بهلول ایدی ال گؤتوردو دونیادان،
 سویوندو لباسین خرقة پوش اولدو.

شاعیر زاهید:

او کیمدیر گزردی آشکار باطن ده؟
 خیلاف یوخدور اونون سودو ذاتیندا،
 او ندیر قیر خیندا آت صیفتیندا،
 آلتیمشیندا قانادلانندی قوش اولدو؟
 خسته قاسیم:

جناب امیر (ع) گزر آشکار باطن ده،
 خیلاف یوخدور اونون سودو ذاتیندا،
 اییک قوردو قیر خدا آت صیفاتیندا،
 آلتیمشیندا قانادلانندی قوش اولدو.

۱ - سراندیه: هندوستان مملکتینده داغ آدی دیر، دنیله نه گوره حضرت آدمی (ع) بهشت دن کنارا آتاند
 کلیپ اورادا دوشموشدور.

۲ - خرقة پوش: درویش، دونیادان ال چکمیش آدم.

شاعیر زاهید:

«شاعیر زاهید» سیغینییدی خدایا،
نه گونونده تورات گلدی موسایا (ع)؟
نه گونونده انجیل گلدی عیسایا؟
ازل حاققا واران نه یه توش اولدو؟

خسته قاسیم:

«خسته قاسیم» صدقین باغلار خدایا،
یکشنبه ده تورات گلدی موسایا (ع)،
دوشنبه ده انجیل گلدی عیسایا (ع)،
محمد (ص) ده بیر آسلانا توش اولدو.

اولو

لزگى احمد:

سندن خبر آلىم آي دده قاسىم،
اوندىر يىر دىللى، دۇردو لال اولو؟
اوندىر كى گۇيدىن انندى قاراسىز،
رتكى سفىد، ياشىل اولو آل اولو؟

خستە قاسىم:

آل جوايىن وئرىم آي لزگى احمد،
بىش بارماق يىرى دىللى، دۇردو لال اولو.
دۇرد كىتابدىر گۇيدىن انندى قاراسىز،
رتكى سفىد، ياشىل اولو، آل اولو.

لزگى احمد:

او كىمدىر كى اولولاردان اولودور؟
ھانسى دىن دىر ھەر يىر دىندىن دورودور؟
اوندىر كى اصىل حىيات يولودور؟
نە سببىن مۇمن لره بال اولو؟

خستە قاسىم:

حاق اۋزودور اولولاردان اولودور،
اسلام دىنى ھەر يىر دىندىن دورودور،
پىنج آلى عبا حىيات يولودور،
سلسىيل^۱ دىر مۇمن لره بال اولو.

لزگى احمد:

«لزگى احمد» بىل اۋلومە بوروندو،
ننچە ملك ھاردان گۇزە گۇروندو؟
اوندىر كى اصىل حىيات دىنىدى؟
يىلەنمەسن ايندى قىل و قال اولو.

خستە قاسىم:

«خستە قاسىم» بىل اۋلومە بوروندو،
مقرب ملك لره گۇزە گۇروندو،
چارده معصوم (ع) اصىل حىيات دىنىدى،
جاواب وئىرم ايندى دىلىن لال اولو.

اولوبدو «الیف-بئی»

لزگی احمد:

نه «الیف» دیر یو خودور اونون همتاسی؟
هانسی «بئی» دیر کیم دیر اونون آغاسی؟
هانسی «تئی» دیر هاردان گلیب بیناسی؟
هانسی «تئی» دیر عنبر فروش اولوبدور.

خسته قاسیم:

«الیف» آلاسه، یو خودور اونون همتاسی،
«بئی» بوراق^۱ دیر پیغمبر دیر آغاسی،
«تئی» تاج دیر گویدن گلیب بیناسی،
«تئی» ثانی دیر عنبر فروش اولوبدور.

لزگی احمد:

اونه «جیم» دیر بو ظاهرده یو خودور؟
اونه «حنی» دیر معجزاتی چو خودور؟
اونه «حنی» دیر اونون میتلی یو خودور؟
اونه «دال» دیر الحجردن^۲ اولوبدور؟

خسته قاسیم:

«جیم» جنت دیر بو ظاهرده یو خودور،
«حنی» حیدر دیر معجزاتی چو خودور،
«حنی» خالیق دیر اونون میتلی یو خودور،
«دال» دولدول^۳ دور الحجردن اولوبدور.

لزگی احمد:

او نه «دال» دیر اونون نئجه باشی وار؟
او نه «رنی» دیر نئجه مین ایل باشی وار؟
او نه «زنی» دیر نئجه یتردن گوشی وار؟
او نه «سین» دیر اونا سلطان اولوبدور؟

۱ - بوراق: حضرت محمدی (ص) معراجا آباران مرکب

۲ - الحجر: داش

۳ - دولدول: حضرت علی (ع) آتینین آدی

خستہ قاسیم:

«ذال» ذوالفقار اونون ایکی باشی وار،
«رئی» رف رف دیر بشش یوز مین ایل یاشی وار،
«زئی» زمین دیر دورد طرفدن گوشی وار،
«سین» سلیمان اونا سلطان اولوبدور.

لزگی احمد:

ننجه «شین» دیر کیمه وئرمه دی مأوا؟
ننجه «صاد» دیر اونا ائیله دی دعوا؟
ننجه «ضاد» دیر ینرده قیلیبدی مأوا؟
ننجه «طا» دیر نه ینرده خلق اولوبدور.

خستہ قاسیم:

«شین» شاه ایدیر، کفره وئرمه دی مأوا،
«صاد» صالحال دیر اونا ائیله دی دعوا،
«ضاد» ضحاک دیر ینرده قیلیبدی مأوا،
«طا» طویی دیر بهشت ده خلق اولوبدور.

لزگی احمد:

نه «ظا» دیر کی داخیل اولماز بهشته؟
نه «عین» دیر ینرده گؤیده فرشته؟
نه «غین» دیر توتوب عالمی گشته؟
نه «ف» کی دورد بیر یانی آلیبدیر؟

خستہ قاسیم:

«ظا» ظالیم دیر داخیل اولماز بهشته.
«عین» علی (ع) دیر ینرده گؤیده فرشته.
«غین» غوغا دیر توتوب عالمی گشته.
«ف» فلک دیر دورد بیر یانی آلیبدیر.

لزگی احمد:

نه «قاف» دیر هر ياندا توتوبدور قرار؟
 نتجه «كاف» دیر دورماز گنדר هشت جار؟
 نتجه «لام» دیر داییم چكر آهی زار؟
 نتجه «میم» دیر هاردا مسكن سالییدی؟

خسته قاسیم:

«قاف» قرآن دیر هنج يترده توتماز قرار،
 «كاف» كوثر^۱ اوستوندن اولار هشت جار،
 «لام» لیلادیر داییم چكر آهی زار.
 «میم» مجنون دور داغدا مسكن سالییدی.

لزگی احمد:

نتجه «نون» دور هر بیر يترین سروری؟
 نتجه «واو» دیر کیمدن خطاب دیر ولی؟
 نتجه «هئی» دیر نه کس ایدی رهبری؟
 نتجه «لام» دیر او کیمه امر اولوبدور؟

خسته قاسیم:

«نون» نماز دیر هر بیر يترین سروری،
 «واو» ولی دیر حقدن خطاب دیر ولی،
 «هئی» هادی دیر محمد (ص) دیر رهبری،
 «سین» سجده دیر، آدمه امر اولوبدور.

لزگی احمد:

«احمد» دئیر: غم ائتمرم دونیادا،
 دوستوموز علی (ع) دیر وئرمز بربادا،
 نه کیمسه دن شافع اولار عقبادا؟
 او نه «ینی» دیر اول ابراز اولوبدور؟

خسته قاسیم:

«قاسیم» دئیر: غم ائتمرم دونیادا،
 دوستوموز علی (ع) دیر وئرمز بربادا،
 محمد (ص) دن شافع اولار عقبادا،
 «ینی» یمن دیر اول ابراز اولوبدور.

گرک

خستە قاسىم:

سندن خبر آلىم آي لزگى احمد،
 او كىم دىر كى اونو بىلك تەك گرک؟
 بىر ماحال دا آجلىق اولسا بىر زامان،
 طعام تاپىلماسا نە يىمەك گرک؟

لزگى احمد:

سەنە خبر وئىرىم آي ددە قاسىم،
 او آلاھە دىر اونو بىلك تەك گرک.
 بىر ماحال دا آجلىق اولسا بىر زامان،
 اۇلۇنۇن ايتىندە بىل يىمەك گرک.

خستە قاسىم:

نە گۇتورمەك گرک گىندىن ھاراي؟
 نە دئىرسىن يولۇن دوشسە صحراي؟
 او صحرا دا مېت دوشسە آراي،
 سو اولماسا اونو ئىيلەمەك گرک؟

لزگى احمد:

قرآنىمى مەن يانىمجا گۇتورم،
 يوز ذىكر ايله اۇزوم اونا يىتتىرم،
 سو اولماسا تېمەلە گۇتورم،
 چارە بوخ ائلە دفن ائىلەمەك گرک.

خستە قاسىم:

بلكە صغىرى وار نە دىمەك اولار،!
 اونون امگىنى نە يىمەك اولار.
 مەشىر گونۇ اونا نە كۆمەك اولار،
 صراطدا بس اونا كىم كۆمەك گرک؟

لزكى احمد:

صغىرى اولانا توتارلار قىيوم،
چۇرگىنى حلال ائىلەير عالييم،
محشر گونو على (ع) اونلارا لازيم،
شاھى مردان اونا يىل كۆمك گرک.

خستە قاسىم:

«خستە قاسىم» سىنىن سۇزون دورر - لعل،
محمّد (ص) دىنپنە كىم اتىدى عمل؟
مسلمان لىق شرطى ندىر سۇيله گل؟
مسلمان اولاندا نه دئمك گرک؟

لزكى احمد:

«لزكى احمد» لعل دى سىنىن كلامىن،
على (ع) كىمىن شاھا واردى سلامىن،
كلمه - شهادت دى شرطى اسلامىن،
مسلمانلار اونو يىل دئمك گرک.

وار

لزكى احمد:

اوندىر كى گۆيدىن يىره ائىيىدى؟
يوز اون دۇرد بوداغى، اوتوز جزئى وار.
نه بير يوزدور اوج يوز آلتىمىش آلتى دىر؟
سجودو نىچە دىر، نىچە سۆزو وار؟

خستە قاسىم:

اون قرآن دىر گۆيدىن يىره ائىيىدى،
يوز اون دۇرد سورە دىر، اوتوز جزئى وار.
آلتى مین آلتى يوز آلتىمىش آلتى آيەدى،
سجودو آلتى دىر آلتى سۆزو وار.

لزكى احمد:

اوندىر كى گىنجە - گوندوز نالەلر؟
ندن اۆترو گىنجە - گوندوز نالەلر؟
نىچە قوشدور يومورتاماز بالالار؟
ندن اۆترو امجگينده روزى وار؟

خستە قاسىم:

صالحين دوهسى هرگون نالەلر،
اۆلۈبدور بالاسى اونا نالەلر،
شب پرە دىر يومورتاماز بالالار،
حق امرى دىر امجگينده روزى وار.

لزكى احمد:

نه بير اون ايكي ده ائيلر گرديشى؟
دوققوزونان دۇردده ائيله تفتيشى؟
اون كىمدىر كى حقدن مایوس دور ايشى؟
حشرە جن زنده دىر خلقده گۆز وار.

خستە قاسىم:

بير آى اوروجلو قدور حقيقين بو ايشى،
دوققوز آرواد غسلى دۇردده كيشى،
اون شيطان دىر حقدن مایوس دور ايشى،
حشرە جن زنده دىر خلقده گۆز وار.

وار

خستە قاسىم:

گل - گل عاشىق سندن سۇال ائىلەيىم،
يىر عجايىب گۇردوم، ايکى باشى وار!
نە جانسىز دىر، دادانىيدىر جانلىيا؟
نە الى، نە عقلى، نە باشى وار.

لزگى احمد:

يىر كىلمە سۇز دە نە چون بند اولدون،
عجايىب دونيادىر، ايکى باشى وار.
جانسىز تورباق دادانىيدىر جانلىيا،
نە الى، نە عقلى نە باشى وار.

خستە قاسىم:

او نە دامدىر جانى واردىر تىرىن؟
او كىمدىر كى اوستادى يوخ پىرىن؟
او ندىر كى كىلىدى دىر درىن؟
او نە كرپىچ، نە پايا، نە داشى وار؟

لزگى احمد:

جسد دامدىر جانى واردىر تىرىن،
آغام على (ع) اوستادى يوخ پىرىن،
بسم الله دا كىلىدى دىر درىن،
معرفت دىر سۇز گۇهر دن داشى وار.

خستە قاسىم:

او نە شربت يىلمك اولماز دادىنى؟
او كىمدىر كى رواج اتتى بو دىنى؟
كىم قويوبدور بابا امير آدىنى؟
پىغمبر دن بۇيوك اوچ يوز باشى وار؟

لزگى احمد:

اجل شربت يىلمك اولماز دادىنى،
آغام على (ع) رواج اتتى بو دىنى،
شاه مردان قويوب امير آدىنى،
پىغمبر دن بۇيوك اوچ يوز باشى وار.

خستە قاسىم:

او نه اوخدور پىكانى بوخ گزىندە؟

او نه شىخ دىر جوايى بوخ سۆزونىدە؟

«خستە قاسىم» دىيىر: دونيا اوزونىدە،

سۆبلە منە گۇروم نىچە كىشى وار؟

لزگى احمد:

اجل اوخدور پىكانى بوخ گزىندە،

عزرائيل (ع) دىر جوايى بوخ سۆزونىدە،

«لزگى» دىيىر: على (ع) دونيا اوزونىدە،

اوندىن سونرا داها مگر كىشى وار؟

وار

لزگی احمد:

سندن خبر آلیم آی دده قاسیم،
او ندیر کی دورلو - دورلو حالی وار؟
ندن حاصل اولدو عرشین آرغاجی؟
او ندیر کی توخونمامیش خالی وار؟
خسته قاسیم:

سنه خبر وئریم آی لزگی احمد،
او تورپاق دیر دورلو - دورلو حالی وار.
نوردان خلق اولوندو عرشین آرغاجی،
او بولوددور توخونمامیش خالی وار.
لزگی احمد:

او ندیر کی جسدی وار سری یوخ؟
او ندیر کی ایلده دوغار اری یوخ؟
او ندیر کی گؤیده گزر پری یوخ؟
او ندیر کی قانادیندا خالی وار؟
خسته قاسیم:

ینر قوردودور جسدی وار سری یوخ،
او آغاجدیر ایلده دوغار اری یوخ،
او باددیر کی گؤیده گزر پری یوخ،
کپنک دیر قانادیندا خالی وار.
لزگی احمد:

او ندیر کی اؤزو واردیر ذاتی یوخ؟
نه خلعت دیر تیکیشی یوخ قاتی یوخ؟
او نه شیء دیر دوهسی یوخ، آتی یوخ،
اوزون گندر بیر توکنمز یولو وار؟

خستہ قاسیم:

او کولگہ دیر اوڑو واردیر، ذاتی یوخ،
پوست خلعت دیر تیکشی یوخ، قاتی یوخ،
او گون، آی دیر، دوهسی یوخ آتی یوخ،
اوزون گندر بیر توکنمز یولو وار.

لزگی احمد:

جواب سؤیله نه شهردی قال ائیلر؟
نه قوماش دیر ساتماق اولماز آلاآر؟
او ندر کی دیمدیگیندن بال آلاآر؟
او ندر کی بالدریندا بالی وار؟

خستہ قاسیم:

اوستا کؤنول بیر شهردی قال ائیلر،
عؤمر قوماش دیر ساتماق اولماز آلاآر،
او آری دیر دیمدیگیندن بال آلاآر،
او قارغی دیر بالدریندا بالی وار.

لزگی احمد:

او ندر کی دایانیب دیر دایاقسیز؟
او ندر کی بویانیب دیر بویاقسیز؟
او ندر کی دوغار السیز آیاقسیز،
اوج آی کنچر آباغی وار الی وار؟

خستہ قاسیم:

ینرله گؤی دور دایانیب دی دایاقسیز،
آی لاگون دور بویانیب دیر بویاقسیز،
قورباغادیر دوغار السیز آیاقسیز،
اوج آی کنچر آباغی وار الی وار.

لزگی احمد:

او هانسی سوره دیر قرآن دا «دال» سیز؟

او هانسی شجر دیر باری وار گول سوز؟

او هانسی حیوان دیر همیشه دیل سیز،

یئمک چون اتی نین ییل حلالی وار؟

خسته قاسیم:

سوره کوثر دی قرآن دا دال سیز،

او شجر انجیر دیر باری وار گول سوز،

او حیوان بالیق دیر همیشه دیل سیز،

یئمک چون اتی نین ییل حلالی وار.

لزگی احمد:

او ندیر کی گونو- گوندن دال آلاز؟

او ندیر کی ساتماق اولماز آلاز؟

او ندیر کی دیر ناغیندان بالالار؟

«احمدین» هله ییل چوخ سؤالی وار.

خسته قاسیم:

او عؤموردور گونو- گوندن دال آلاز،

او عاغیل دیر ساتماق اولماز آلاز،

او بوغداد دیر دیر ناغیندان بالالار،

«قاسیمین» جوابدا چوخ کمالی وار.

وار

لزگى احمد:

سندن خبر آلىم آي ددە قاسىم،
يىندى گۇيۇن گۇرۇن نىچە چىرخى وار؟
آبى حىيات، نىل چاينىدان وئر خبر،
باش آياقدا اونون نىچە آرخى وار؟
خستە قاسىم:

سەنە خبر وئرىم آي لزگى احمد،
يىندىمىنجى گۇيۇن اون ايكي چىرخى وار.
آبى حىيات، نىل چاينىدان يىل خبر،
باش آياقدا يىل يوز ايكي آرخى وار.
لزگى احمد:

او ندىر كى لپە وورماز بولانار؟
نە باغبان دىر اون ايكي باغ دولانار؟
او نە شى ءدىر بولودلاردان سولانار؟
او ندىر گۇزۇندە ھەر واخىت يۇخۇ وار؟
خستە قاسىم:

كۇنۇل دريا، لپە وورماز بولانار،
او گون دور اون ايكي باغى دولانار،
يئر اوزودور بولودلاردان سولانار،
داشدىر گۇزۇلرىندە ھەر واخىت يۇخۇ وار.

وار

لزگی احمد:

سندن خبر آلیم آی دده قاسیم،
نه شہر دی یتردن گؤیہ یولو وار؟
نه قورددور کی قوزو ایله دولانیر،
ینیہ ییلمز کیمین اوندا الی وار؟

خسته قاسیم:

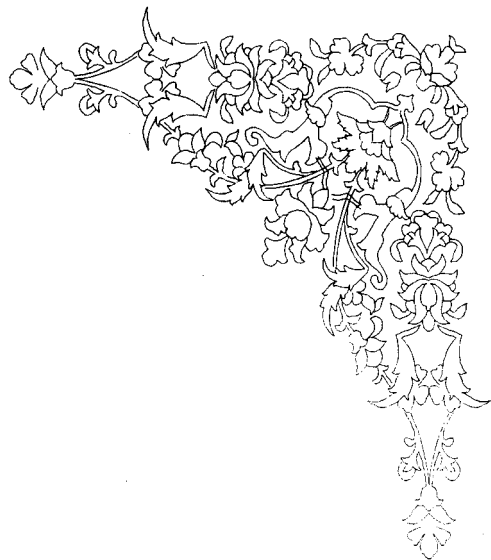
سنه خبر وئریم آی لزگی احمد،
کؤنول شہری یتردن گؤیہ یولو وار.
شیطان قورددور، ایمان قوزو، دولانیر،
ینیہ ییلمز خالیقیمین الی وار.

لزگی احمد:

او ندیر کی لاله اونو بورومز؟
او ندیر کی یاز - قیش قاری اریمز؟
او ندیر کی چوخ - آز خارج ائلهمز،
انسان لارا فیتنه قورار فنلی وار؟

خسته قاسیم:

«طور» داغی دیر لاله اونو بورومز،
«قاف داغی» دیر یاز - قیش قاری اریمز،
او شیطان دیر چوخ - آز خارج ائلهمز،
انسان لارا فیتنه قورار فنلی وار.

قیفیل بندلر

الف) دئییشمه قیفیل بندلر

۳- غزل دئییشمه قیفیل بندلر

ندیر

لزگی احمد:

گۆیدن یتره اون زاد ائندی، سؤیله گۇروم سری ندیر؟

دۇردو دیللی، بنشی دیلسیز، بیر یسینین پری ندیر؟

خسته قاسیم:

گۆیدن یتره اون زاد ائندی، بسم الله اونون سری دیر.

دۇردو کیتاب، بنشی نصاب، بیرى جبرائیل (ع) پری دیر.

لزگی احمد:

بیر مسجد گۇردوم عرشده، سؤیله گۇروم هانسی بورجدا؟

بیخین ییل بنیادین سؤیله، نقش ایله نگاری ندیر؟

خسته قاسیم:

او مسجد دیر سن دئییرسن، ینددی بورجدان یوخاری دیر.

او خورلار علیادا ولی، قلم نقش و نگاری دیر.

لزگی احمد:

او مسجدده نه اوتورموش؟ دهانینا نه گۇتورموش؟

آدین ییل یندیگین سؤیله، دیلینین ازبری ندیر؟

خسته قاسیم:

او مسجدده مرغ اوتورموش، دهانینا دور گۇتورموش،

آدی کاظم یندیگی نور، حق دیلینین ازبری دیر.

لزگی احمد:

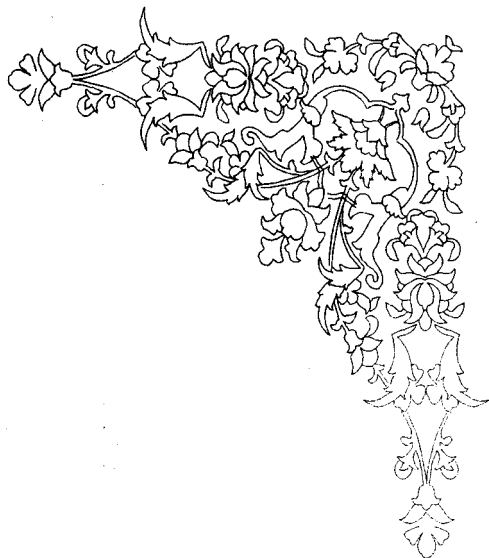
بیر قیز اولوبدور آتادان، هم آتاسی کبین ائتدی،

«لزگی» دئییر: سؤیله گۇروم، زنی ایله اری ندیر؟

خسته قاسیم:

بو غم «قاسیمی» اریدیر، کعبه بیت الله ینریدیر،

حوا آدمدن اولوبدور، هم آتاسی هم اری دیر.

قیفیل بندلر

ب) باغلی قیفیل بندلر

۱- گرایلی قیفیل بندلر

اصلی بیردیر فرعی اون بیر

بیر گون بیر محبوبا^۱ کۆردوم،
اصلی بیردیر فرعی اون بیر!
بیر بیریندن جدا کۆردوم،
اصلی بیردیر فرعی اون بیر!

نه سنت دیر کی «باید»^۲ دیر؟
اونلار کیمه بغایت^۳ دیر؟
قرآن دا هانسی آیت دیر،
اصلی بیردیر فرعی اون بیر!

«ماللا قاسیم» بو نه زاهد دیر؟
بلا تشبه^۴ نه فساد دیر؟
قرآن دا نه مخلوقات دیر،
اصلی بیردیر فرعی اون بیر!

۱ - محبوبه: معشوقه، سئوگیلی

۲ - باید: گرک، لازیم

۳ - بغایت: ایستک، آرزو

۴ - بلا تشبه: اوخشاتما اولماسین

اليف بنى دن

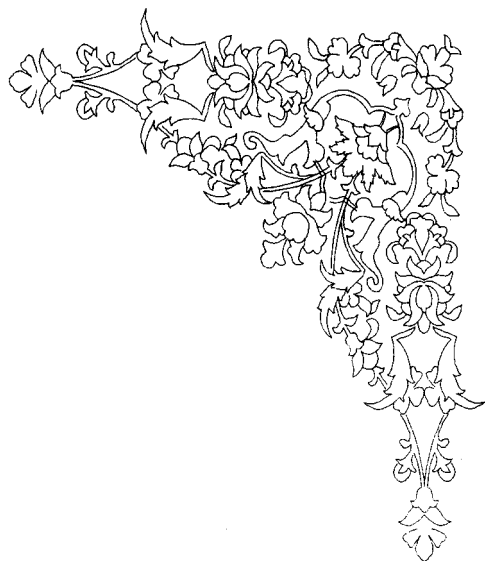
عاشيق سندن خبر آليم،
 ندير سؤيله اليف بنى دن؟
 نه كيمسه دن امر اولوندو؟
 او نه يندى چيخدى يئردن؟

كيمين موللاسى يوخودو؟
 آجدى از بردن اوخودو!
 نه يئرده قيلينچ توخوندو؟
 اولمايا توتدو شهپردن؟

كيم سالدى قرآنا خطى؟
 كيم قوبوبدو حد و سدى؟
 كيم ايدى معجز گؤرستدى؟
 گئتدى پايين آلدى گويدن؟

كيمين واردير مين بير آدى؟
 كيم سالدى كعبه بنيادى؟
 آلتيمش مين باتمان پولادى،
 كيم ايدى آتدى خيبردن؟

كيم گؤروب دونيادا خوشو؟
 كيمي ايدى دولدوردو بوشو؟
 «خسته قاسيم» تىك سر خوشو،
 كيم گرفتار اتدى بيردن؟

قیفیل بندلر

ب) باغلی قیفیل بندلر

۲- قوشما قیفیل بندلر

۳- قوشما مستزاد قیفیل بندلر

الیف الیف آ

«کل شیء ہالک» دئییب عالمہ،

لا الیف لا، خ دیر، الیف الیف آ.

کرمیندن ایجاد اتندی عالمی،

درکینی ائیلہ دی الیف الیف آ.

چالیدیر قلمی شصت و شش آیه،

رقیب لر چاتماسین شصت و شش آیه،

شش ہزار و ششصد و شصت و شش آیه،

امر اولدو یازیلدی الیف الیف آ.

سین ایلہ شین ایکی زولفون آراسی،

اور کوشدو آھولار قالدی یاراسی،

انجیل، زبور، تورات، قرآن آیاسی،

اونلارین افضلی، الیف الیف آ.

سین ایلہ شین ایکی زولفون مرامی،

مؤمن لرین حقہ یتندی سلامی،

«قاسیم» کیملر گندی میمہ کلامی،

عالیم لر اوخودو، الیف الیف آ.

بَنشی نه

آختاریان اون بنش راها یتیشدیم،
بنشین آتدیم بنشین توتدوم، بنشی نه؟
حقداریدیم مهر و ماها^۱ یتیشدیم،
طالب اولدوم انبیالار بنشینه.

نه گون پیغمبره (ص) گلدی عقامه؟
حؤکمو صادر اولدو مؤهر اولدو نامه،
اون بنش زاددیر واجب اولوب اسلامه،
بنشی نماز، بنشی نیاز، بنشی نه؟

او کیمیدیر اؤز ایشینده چاراسیز،
جسدیندن قانلار گئدیر یاراسیز،
اون بنش زاددیر گؤیدن گلدی قاراسیز،
بنشی خلعت، بنشی کیسوت^۲، بنشی نه؟

اون بنش زاددیر خالص اندر اینسانی،
بنشی صفاتیندان اندر سبحانی،
صفات سلبیه اونون نیشانی،
بنشی صفت، بنشی عصمت، بنشی نه؟

«خسته قاسیم» گلدی کیسوت ایچینده،
آلتی یئددی اولدو اثبات ایچینده،
اون بنش زاد دئییلیر صلاه^۳ ایچینده،
بنشی پنهان، بنشی عیان، بنشی

۱ - مهر و ماه: گونش و آی

۲ - کیسوت: درویش لرین پالتاری

۳ - صلات: ناماز

بیر اولا

دورد درویش ایسترم احمد لزگی،
 دونیانین بویونجا یاشی بیر اولا.
 ینمز، ایچمز ذکر-شکر ائیلهر،
 اونلارین کلمهسی ایشی بیر اولا.

بیر اوتاق ایسترم گوموشدن کانی،
 اونون کرپیچینی گیترن هانی؟
 بیر حیوان ایسترم قیرخ ایکی جانی،
 باشی قولتوغوندا، دؤشو بیر اولا.

بیر نر ایسته بیرم گؤتوره داغی،
 افسارینی چکه علی الناغی (ع).
 آلتیمیش مین بوستانین یتمیش مین تاغی،
 سکسن مین بینانین داشی بیر اولا.

«خسته قاسیم» دئیر: نچه مین نچه،
 سکسن مین دروازا، دوخسان مین کوچه،
 بیر عالیم ایسترم بو سیرری سچه،
 هر بیرری مین کلمه باشی بیر اولا.

قىرخ آياغى وار

حىكىمت مجلسىندە آبلەشن عالم،
اوچ باشى دۇرد كۆزۈ قىرخ آياغى وار!
كۈنۈل يىر شەردى، نىچە تەردى،
قىرخ توكان قىرخ بازار قىرخ آياغى وار!

يىغىلىن يىر يىرە قىرخ يىلن عاشىق،
بونىچە سۆزدۈركى دوشوب دولاشىق،
قىرخ چىراق قىرخ مچىد ھامىسى ايشىق،
او نىچە مچىددىر قىرخ آياغى وار؟

«قاسىم» دئىر : يىر شەردى قىرخ كوچە،
دانىشدىغى سۆزلر نىچەدىر نىچە؟
يىر شاعىر اىستىرم بو سۆزۈ آچا،
بو سۆزون بىندىنن قىرخ آياغى وار.

گۇرك

سندن خبر آلىم آي لىكى احمد،
من شاعيره جوايىنى آچ گۇرك.
ھارادا سالىندى مسجد الاقصى؟
ھاردان كتىردىلر اونا داش گۇرك؟

او داشى كىم كتىدى كىم اونو قازدى؟
كىم قلم قويوبان، كىم اونو يازدى؟
او خويوب حروفون معناسين آزدى،
او گىزلىن سىررلىرى ائيله فاش گۇرك.

ھرنه دئسن «خستە قاسىم» گۇتورر،
يىلدىكلرىن بو يىرلردە يىتىرر،
ملا مجتهدلر اۋزون ايتىرر،
يا وئر جوايىمى يادا قاج گۇرك.

ندندى ؟

ازل ابتدادان حق اۋزو بىردى،
بىر آد دۇندو مېن بىر سايا ندندى؟
اۋزو مشغول اولدو دوررو- كۆھرە،
نظر سالدى اولدو دريا ندندى؟

ننچە ايل گشت اتتدى سويو دريادا؟
ننچە ايل گزردى چۇلو صحرادا؟
نە جاندى ياراتدى حق ابتدادا؟
اصلى فرعى سۇيله آيا ندندى؟

نە قوش ايدى جومدو نور دريايا؟
سېلكىنىپ تىللرىن سالدى صحرايا؟
ننچە قطره دوشدو خاك مهرايا؟
ننچە يوز مېن اول انبياء ندندى؟

ندن باب ياراندى خاك، آب و آتش؟
نە ايله يوغرولدى سنگ و قايا داش؟
«قاسىمىن» سۇزوندن اگر تاپسان باش،
خدا خلق اتتدىكى مايا ندندى؟

وار

يىر صحرادا اون بئش قاضى آيلەشيب،
 زمرد تاختينده خوب قرارى وارا!
 هر يىرينده دوخسان ايكي ال كوردوم،
 اوچ جسد يىر كردن آلتى سرى وارا!

اوچ بزيركان كوردوم ايرمى علما،
 يىرى گندىر، يىرى گلر سلاما،
 اونون سىرى آشكار اولدو عالمه،
 صد هزار طيبين هشتاد سىرى وارا!

يىر قيردن گلير ينددى علامت،
 وئرمز يىر يىرينه آزار و محنت،
 عالم توتوب اوندان خزينه دؤولت،
 آنجاق كى يىر ميثقال سيم و زرى وارا!

تخت اوستده اوتوروب اوتوز مين سنييد،
 اون بئش مين سواره، اون بئش مين مئيت،
 جمعينده يازيليپ نئچه مين شهيد،
 يىر نئچه نفرين بئش مزارى وار.

«قاسيما» يازيلسين بو سؤزلر اعمال،
 جمع اولسون دؤورمه چار گوشه شمال،
 يىر عالم باش تاپار، يىر صاحب كامال،
 كيم بو سؤزو يىلسه چوخ هنرى وار.

وئر خبر

حاکیم مسندینده^۱ آیلەشن عالیم،
 اول منه «یامن هو»^۲ دان وئر خبر؟
 عرشین پایه سینده، معراج ائویندن،
 سۆز نه کنجیدی گفتگودان وئر خبر؟

شرعه واجب اولان طریقت ندیر؟
 طریقت جمعیئده معرفت ندیر؟
 یوز اون دۆرد سورەده حقیقت ندیر؟
 «ابجد» دن «هۆز» دن «هو» دان وئر خبر.

او کیمیدیر زرنیشانی^۳ یو خودور؟
 پیغمبره (ص) کیملر کفن تو خودور؟
 آدمدن ایرەلی صیغه یو خودور،
 وزو جت انکحت دان^۴ وئر خبر.

سؤیله نندن ینره مایه وورولدو؟
 نه بر کیتدی حق نظامی قورولدو؟
 نه امر اولدو خاک سودان دورولدو؟
 بحر و بر^۵ و سنگ و سودان وئر خبر.

او کیمیدیر آپاردیلار قصابا؟
 او کیمیدیر پیغمبره (ص) صحابا؟
 «خسته قاسیم» نابلددیر حسابا،
 بیست و هشت و سی و دودان وئر خبر.

۱- مسند : دایاناجاق

۲- یا من هو : سن کیمسن؟

۳- زرنیشان : زره یز نمیش پارچادان تیکلمیش پالتار

۴- وزو جت انکحت : تکاح صیغه سینده اوخوتان سۆز

۵- بحر و بر : دریا و قورولوق

ممات

«قوشما مستزاد»

يىر چارسودا^۱ دۇرد درويشە توش اولدوم،
 دۇردو يىر - يىريلە ائيلر اختلاط^۲،
 حى^۳ اولور ممات^۴.
 دۇردونونده دىلى آيرى دىنى يىر،
 ايكى دن يىز گلدىك اولدوق شش جهات،
 على كائنات.

يىر شەرىن گۇردوم پادشاهىنى،
 قولون، ياساۋولون^۵، ەر دستگاہىنى،
 اوچ يوز آلتىمىش آلتى خوش سپاهىنى،
 اونلار يىر كىمسەدن ايستەدى سورات^۶،
 خوش چكر صفات.

آلتى دوققوز اولور اونون يىناسى،
 اوتوز جلاسى وار يياض^۷ سىنەسى،
 يوز ايرىمى دۇرد مین دیر مدی معناسى،
 عربى دیر، عجمى دیر، تور کو، تات،
 يىر اسمە فریاد.

۱- چارسو: دوكانلار اولان يئر، بازار

۲- اختلاط : گۇرۇشوب دانىشماق

۳- حى: دىربىلىك

۴- ممات: اولوم

۵- ياساۋول: قوروجو، كىچىك

۶- سورات: آدۇقە

۷- يياض: آغ

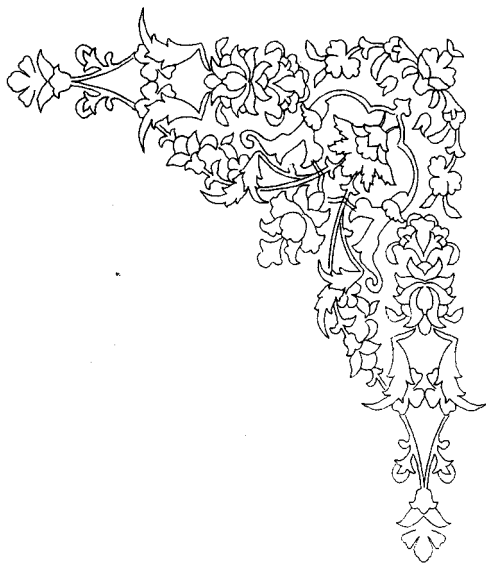
آلتى دان قىر خاجان سرگردان ايدى،
ايكى يوز اوتوزدا اۋزون تانيدى،
گنبد الخضر^۸ دا پاسبان ايدى
كىمى ياهو^۹ چكىر كىمى الصلاه^{۱۰}
كىم اىستر نجات.

آلتى مین آلتى يوز دریا اوزونده،
ايكى قىرخ دۇرد گلمز سينا دوزونده،
« خسته قاسىم » بو شعرينده سۇزونده،
قاضى، ملّا، مجتهدلر قالدى مات.
تاپمادى كلمات.

۸- گنبد خضر: گۆى گونبد، منظور گۆى (آسمان)

۹- ياهو: اى تاترى

۱۰- الصلاه: تامازا چاغيرماق نداسى

قیفل بندلر

ب- باغلی قیفل بندلر

۴- دیوان قیفل بندلر

اۈچ

يىر عجايب آغاچ گۆردۈم كۆكۈ يىر بوداغى اۈچ.
هر بوداق دان آتمىش چىچىك يۈز سىكىن بوداغى اۈچ.
جمع ايدى اون ايكى، اون اۈچ، آلتى اوتوز سراسر،
يئددى طيب آچار يومار باغچاسى يىر باغى اۈچ.

بو باغىن مئىۋەسىنىن هر يىرىنىن يىر دادى وار،
نه سۈيۈ، نه حاصارى، نه گۆز گۆرۈر، آدى وار،
حۆكم اندر سولطانا خانان فرىادى وار دادى وار،
نفسى واردى جىسمى يۈخدۈر بولبولو يىر زاغى^۱ اۈچ.

عاغلى سرده فيكرى درده، دم - دى دىوانادى،
ييا - ييا^۲، كجا - كجا^۳ لفظده خوش معنادى،
«خستە قاسىم» ھنى دئىيىن جو گندىر يىلمە يەنە فنادى،
باغبان اولدوم بار بىجرديم شاماما يىر تاغى اۈچ.

۱ - زاغ : قازغا

۲ - ييا - ييا : سىل - سىل

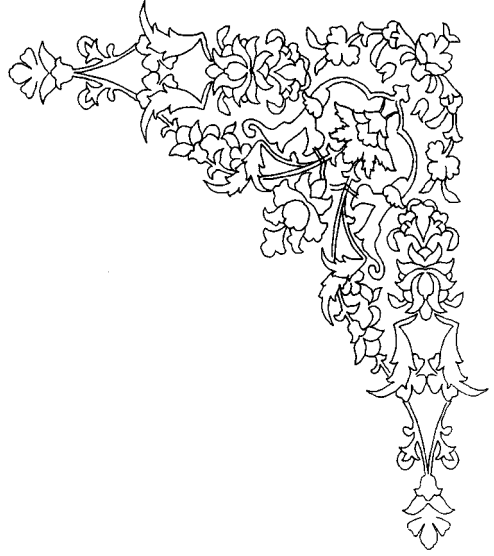
۳ - كجا - كجا : ھارا - ھارا

وار

شىن- شىن گۇردوم بىيىن دا آيرى- آيرى سسى وار.
 شىن قطرەدى آلتى اولدوز يىر يىرىلە بىحنى وار.
 يىندى سىككىز اون ايكي دىر اون يىندى دە اوچ ندىر؟
 مین آلتى يوز سن باخكىنان قىزىل دان قىسى وار!

اوتوز باغبان مەتصل دىر يوز اون دۇرددور باغبان،
 آلتى مین آلتى يوز آلتىمىش آلتى تاغىنان،
 سىكس مینى جمع ائىلەدیم اوتوز مین قوناغىنان،
 كۇنلوم مین دن درس آلىبدى مین يىرە ھوسى وار.

«خستە قاسىم» غم ائىلەمە تارىخ لردە وار آدىن،
 شاھى مردان نۇكرى سن آلالە وئرسىن مورادىن،
 روزى محشر قورولاندا مولا اولسون امدادىن،
 مظلوم لارا ظولم اندىن حاق آلان قىصاصى وار.

قیفیل بندلر

ب- باغلی قیفیل بندلر

۵- غزل قیفیل بندلر

سىم تىنى

كۈننە مەن مات اندىرم سۆزىلە سىم تىنى،^۱
 اوندۇر دوققوز باشى وار، يىر بوغاز، بىش بدننى.

مىن آياغى وار اونون، كۆز يىرى چۈن حې عدس،^۲
 لالەدن تاج كىيىدىر، اطلسىمىش^۳ پىرھنى^۴.

دۇرد كۆزۈ، شىش بايى وار،^۵ ايكى دىيىل يىر اوزو،
 كۆردۈ كۆزۈم صحرادا بىللە نازىك بدننى.

سو ايچىر طعام يىيىر، دويماز اونون قارنى مدام،
 ھەم دورار ھەم اوتورار كىز ائىلر چمنى.

نە قدر فىكر اندىرم كىمسە بىلمز بو سۆزۈ،
 «شكستە قاسىمىن» وار، گوبيا يىر اۋرگەدننى.

۱- سىم تىن: آغ بدنلى

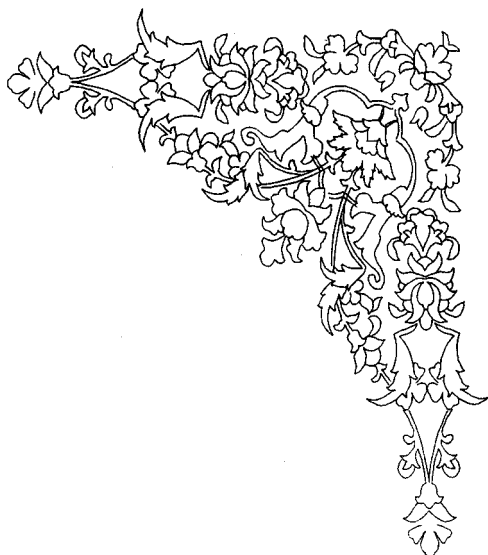
۲- حې عدس: مەزجىمك دىنەسى

۳- اطلس: ايكى پارچا

۴- پىرھن: كۆيىك

۵- شىش بايى وار: آلتى آياغى وار

وجود نامه

وجود نامہ

حکم خدای لم یزل،^۱
اولدو یوخذان گلم جانہ.
وجود تا پام روز ازل،
قدم قویام بو جهانہ.

دندیم کی، چیخسام نہ اولا؟
دندی: دانیشما دوش یولا،
دندیم کی رزقیم^۲ نہ اولا؟
دندی: بو رزق خزانه.

دریای موجدن کنجدیم،
ناگاہ قورو پترہ دوشدوم،
ہمت لشدیم یولا دوشدوم،
دؤشنندیم خاک غلطانہ.

اول زامان ائیلہدیم فریاد،
آغاز نوحہ بہ بنیاد،
آنا انشیتدی اولدو شاد،
چوخدا ذوق ائیلہدی آنہ.

منی ینردن گوٲتوردولر،
جیسمی دوزا باتیر دیلار،
شوکر ائیلہیب اوتوردولار،
الله عظیم سبحانہ.

۱- لم یزل: فنا اولمایان، محو اولمایان

۲- رزق: روزی

اهل طریقت دوردولار،
قولاغیما بانک ووردولار^۳،
جمله مصلحت کوردولر،
آد قویماق گرک اوغلانہ.

اول زامان قویدولار آدیدم،
آنا پیران اوستادیم،
اوچ گونه ایکن فریادیم،
کسیلیب دوشدوم نالانہ.

دوردونجو گون سحر تئزدن،
یغلدی عورتدن،^۴ قیزدان،
منی چیخارتدیلار دوزدان،
خلعتی^۵ گئیدیم شاهانہ.

اول زامان من بیر خان ایدیم،
صاحب حکم سلطان ایدیم،
سانکی حوری قیلمان ایدیم،
باج وئرمزدیم سلیمانہ.

بیر یاشدا آییلدیم گولدوم،
ایکی یاشدا خلقی ییلدیم،
چونکی اوچ یاشیما گلدیم،
دؤندوم بیر گول خندانہ.

دؤرد یاشیمدا بیر ماه اولدوم،
بئش یاشیمدا آگاه اولدوم،
آلتیدا پادشاه اولدوم،
حوسن^۶ ایچره دؤندوم قیلمانہ^۷.

۳- بانک ووردولار: چاغیردیلا

۴- عورت: آرواد، قادین

۵- خلعت: پالتو

۶- حوسن: گؤزللیک

۷- قیلمان: بهشت ده اولان موزل حوری لرین آدی

آدیم دندیلر بدیده،
 تیغان اولدوم گنده – گنده،
 اوروج، ناماز، طاعت آنده،
 نطقوم دۇندو مسلمانه.

اون یاشیمدا خانا دۇندوم،
 اون بیرده سلطانا دۇندوم،
 بیر ابرو^۱ کمانا دۇندوم،
 پری دیگل زرنشانه.

اون ایکی ده عشق انداز،
 ائیلهدیم غمزه ایله ناز،
 اون اوچومده شاهی شهباز،
 دۇندوم بیر تولک ترلانه.

اون دۇردومده بۇلونمز پای،
 اولدوم اون دۇرد گنجهلیک آی،
 اون بشده دف، تنبور، سرنای،^۲
 سینهم اولدو، عطر شانه.

اون آلتی یاینتدی سانیم،
 عشق منیم توتدو دامانیم،
 اون ینددی ده باش و جانیم،
 فدا ائیلهدیم جانانه.

۱- ابرو: قاش

۲- دف، تنبور، سرنای: موسیقی آلتلرینین آدی دیر

اون سىكيزده گوله دۇندوم،
تر سوسن سونبوله دۇندوم،
اون دوققوزدا يىلله دۇندوم،
صدا سالدېم بو جهانە.

ايگيرمى ده اولدوم بولبول،
آرادىم سنىر غنچه گول،
ايگيرمى بيرده لايىنقىل،
اولدوم مست سر خوشانه.

يىللم ايگيرمى ايكيدە،
بو كۇنلوم كيمده دير يىننه،
مندە ايگيرمى اوچوندە،
قان آغاتدېم دوشمنانه.

ايگيرمى دۇرد، ايگيرمى بنش،
ايگيرمى آلتى يا يىتميش،
هئىچ آنلامادېم ياز قيش،
ايچرم باده - پيمانە.

ايگيرمى يىنددى يە واره،
بير جنونلوق گلدى سره،
دۇندوم بير اسرميش نره،
باش گۇتورموش آسمانه.

ايگيرمى سىكيزده گمراه،
ايگيرمى دوققوزدور دلخواه،
اوتوزومدا اولدوم آگاه،
دۇندوم بير وحشى آصلانه.

اوتوز بیرده خبردارم،
اوتوز ایکی ده هوشیارم،
اوتوز اوچده برقرارم،
اولورام مرد- مردانه.

اوتوز دۆرده یتدی سالییم،
اوتوز بش آرتدی کمالیم،
اوتوز آلتی دا اقبالیم،
بلند اولور آسمانه.

اوتوز سککیز دیر قرار،
اوتوز دوققوز شهرین آرار،
قیر خدا ائيله دیم استغفار،
قاچدیم طریق ارکانه.^۱

قیرخ بیرده شروع نمازه،
قولاق وئرمم سؤزه - سازه،
قیرخ اوچومده یعنی تازّه،
سانکی گلیمشیدیم ایمانه.

قیرخ دۆرددن، قیرخ بشه گلدیم،
تا قیرخ آلتی یاشا گلدیم،
یاخشی دوشدوم باشا گلدیم،
میل چکدیم چشم شیطانه.

قیرخ ینددی، قیرخ سککیز مگر،
قیرخ دوققوزا دوشدو گدر،
اللی یاشیمدا آل خبر،
چال ساققال اولدوم نورانه.

۱ - استغفار: باغیشلاماق ایسته مک

۲ - طریق ارکان: اساس یول

مؤمن اولدوم اللی بیرده،
خالق دورار من گلن یترده،
اللی اوچدن اللی دۇردە،
قدم قويدوم پیلله کانه.

چون یاش یئتدی اللی بنشه،
اوندا رخنه دوشدو دیشه،
اللی آلتی دا تشویشه،
کۈنول دوشدو یانه - یانه.

اللی ینددی - اللی سککیز،
عۇمروم اولدو اللی دوققوز،
آلتمیشدا چون اوغلان - قیز،
بوغما چیخاردیر - پیرانه.

چون آلتیمیش اولدو آلتیمیش بیر،
آلتیمیش ایکی دهیم دئیر،
آلتیمیش اوچده عاقل و پیر،
اولدوم نصیحت کنانه.

آلتیمیش دۇرددور، آلتیمیش بشدیر،
خلقه باهار، منه قیشدیر،
آلتیمیش آلتی دیگر بۇچدور،
حکیم ده قییماز درمانه.

آلتیمیش ینددی سۇزون سۇیلوم،
اوغلان چۆرک وئرمز نئیلیم،
آلتیمیش سککیز اییب بئلیم،
گنده بیلمم من بیر یانه.

آتمیش دوققوز تیتیر دیزیم،
یتیمیشده توتمازلار سۆزوم،
گۆرمز اولوب ایکی گۆزوم،
یتیشدی بحر ظلمانه^۱.

یتیمیش بیر یمده یانارام،
کنچن گونلریم سانارام،
یتیمیش ایکی ده دۆنرم،
سو بو ییخمیش دگیرمانه.

یتیمیش اوچو دۆردده سالییم،
یتیمیش بشده سیندی دالییم،
یتیمیش آلتی دا کمالییم،
ییلدیم کی دوشدو نقصانه.

یتیمیش ینددی ده یوخ قیان،
منه مالیمدان بیرجه نان،
یتیمیش سککیزده بنله سان،
یندیگیم کنچر زیانه.

یتیمیش دوققوزدا مبتلا،
سکساندا باشلاردا بلا،
سکسان بیرده قیل و قالا،
مندە قالمادی توانه.

سکسان ایکی کنچدی چاغیم،
سکسان اوچده سولدو ساغیم،
سکسان دۆردده ال - آياغیم،
دۆندو خاشاکه^۲ - سامانه.

۱ - بحر ظلمان: قاراللیقلار دریاسی

۲ - - خاشاک: چۆر - چۆپ

سكسان بىشده قولاق كاردىر،
سكسان آلتى دونيا داردىر،
دئىيرلر بونجه حالدىر،
سكسان يىددى ده خصمانه^۱.

گلىندن، اوغلاندىن، قىزدان،
جمله بئزار اولدو يىزدن،
يىتىشىدى سكسان سككىزدن،
عۇمروموز يىتتى دوخسانه.

دوخسان يىرده توتماز اليم،
دوخسان ايكي ايدى بئليم،
دوخسان اوچده دۇنمز دىليم،
نه دوغرويا، نه يالانته.

دوخسان دۇرده يىتتى ياشيم،
دوخسان بىشده تىتر ياشيم،
گۇزلر يىمدن آخار ياشيم،
جسدېم دوشدو لرزانته.

دوخسان آلتى دوشدوم الدن،
دوخسان يىددى قىل و قالدىن،
دوخسان سككىزده اجلدىن،
يىزه گلدى مۇدگانته.

دوخسان دوققوزو يىتتىرك،
يىز بو يىردن دريه درك،
دئدى تكىرىن كۇر كندك،
بئله شهر خاموشانته.

چون یاشیمیز یتندی یوزہ،
گتتمک واجب اولدو ییزہ،
بیل کی اجل چؤکدو دیزہ،
قصد جان اتندی خصمانہ.

هم واحدیر، همی احد،
هم داننده نیک و بد.
بار ایلاها سن اول مدد،
اول زامان من ناتوانه.

اول زامان قبض اولور جانیم،
قالیر جسم ناتوانیم،
یینغیلیر قوم و خواهانیم،
کلیر لر بیر دم شیونه.

ناگاه ظاهر اولور او دم،
کلیر ایچری دؤرد آدم،
سوار تابوت محکم،
تا مسجد و غسلخانه.

یویوجو یتیرندن دورار،
عیب نهانیمی گؤرر،
کؤنکیم سینهدن جیرار،
یتیرر حدی دامانه.

بویوموش دونیانین حالی،
خواه شاه، خواه ابدالی،
آی آقالار دنیا مالی،
قالماز یاخشی یا یامانه.

مَلّا، مرده شور چارپیشیر،
بیری پالتاریم قاپیشیر،
مَلّا بۇر کومه یاپیشیر،
یویوجو کۆینک تومانه.

مَلّا اوخور ننجہ آیت،
سدر و کافور^۱ تۇکر غایت،
وئرلر غسل قیامت،
جسمیم ساریرلار پوشانه^۲.

دۇرد آدم گۇتورر همان،
اولور مصلايه^۳ روان،
حاضیر اولور نماز قیلان،
صلوات وئر مؤمنانه.

صبح نمازیم قیلار امام،
بش تکبیری ائدر تمام،
فاتحه اوخور خاص و عام،
روحوم ایریشیر غفرانه^۴.

آچارلار اول مزاریمی،
قویارلار جسم و زاریمی،
اوندا یوخومو، واریمی،
بیر - بیر چکرلر بیانه.

۱- سدر و کافور: اؤلونون بدنینه غسل دان سونرا سورتولن خوش اییلی موادلارین آدی دیر

۲- پوشان: منظور کفن دیر

۳- مصلا: نماز قیلینان یئر

۴- غفران: باغیشلاتما

حکم خدای لایزال^۱،
ایکی ملک کلیر فی الحال^۲،
چون مندن اندر لر سوال،
اول حی کللم زبانہ.

دئیورم ریمدیر آلاہ،
نبیم دیر ہم رسول اللہ،
امامیم دیر ولی اللہ،
کتاییم دلیل قرآنہ.

ملا داخی تلقین آداب،
دئیر او دمده باثواب،
قبلة دین همی کتاب،
سورغو حساب اولور جانہ.

گؤر ننجہ تورباق تۆکرلر،
یانا باشا داش چکرلر،
خالق اوردان آباق چکرلر،
قاللام اوردان بند وانہ.

کلیر کرام الکاتبین^۳،
احسن سن خیر المبین^۴،
نہ یازمیشلار سیلر همین،
ساخلارلار اولو دیوانہ،

داهی قالماز منیم حالیم،
نہ جواییم نہ سؤالیم،
او گنجہ منیم احوالیم،
یتتر شام غربانہ.

۱- لایزال: فنا اولمایان

۲- فی الحال: او لحظه

۳- کرام الکاتبین: یازیچی لارین باغیشلانی، منظور حضرت علی (ع)

۴- احسن سن خیر المبین: آفرین سنہ ای آشکارا خیر و نون کس

بیر مددن سونرا هم بیل،
چالینیر صور اسرافیل،
بیر ملک ینر بشلیم بیر گول،
گلیر او تخت سلطانه.

صراط المستقیم بیر یول،
قیلیجداں ایتدیر او قیل،
اوج مین ایلدن سن یقین بیل،
کنچک گر کدیر او یانه.

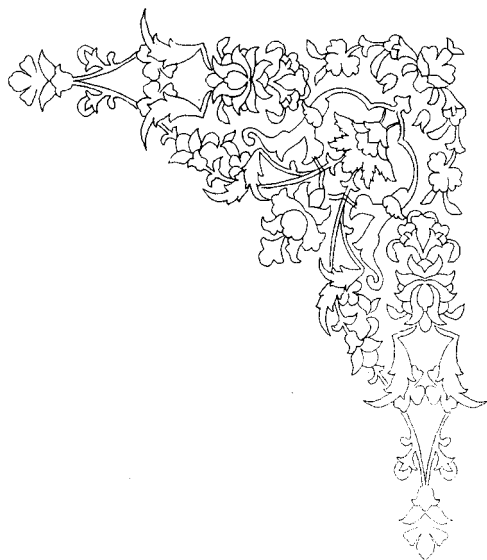
او زامان ارکان کرم،
الیمه وئریر بیر رقم،
کنچرم هنج ینمرم غم،
تا یئتنه حشر ستانه^۱.

اوندان بتر منیم حالیم،
یئنه اول خیر البشیریم،
اعمال هم خیر و شریم،
اوندا قویارلار میزانه^۲.

«خسته قاسیم» چوخ آگاهدی،
بو دونیا بیر گوذرگاهدی،
ازل هم آخیر آلاهدی،
کؤنول باغلا او رحمانه.

۱- حشرستان: قیامت گونو هامی توپلاتان مکان

۲- میزان: تری

قاریشیق دوشموش شعرلر

الف- گرایلیلار

ب- قوشمالار

ج- دیللشمه لر، دردلشمه لر

د- مر به زور بالار

ه- دئییشمه قیفیل بندلر

و- باغلی قیفیل بندلر

ز- یاریمچیق شعرلر

حۆرمەتلىى اوخوجولار، اۇن سۆزدە قنىد اولدوغو كىمى بىر نىچە
آيرى عاشىق و شاعىرلرىن شعرلىرى خستە قاسىمىن شعرلىله قارىشىق
دوشموشدور. بىز بورادا خستە قاسىمدان باشقا آيرى شاعىرلرىن آدىنا
دئىلىن شعرلىرى عىنا كتىررك اتك يازىسىندا ايضاح وئىرىك. همده
آشاغى دا خستە قاسىما عاند اولمايان آنجاق اونون آدىنا چاپ اولان
شعرلرىن عنوان لارىن وئىرگە قناعت اندىرىك.

بو شعرلار فستە قاسىمىن اولمادان اونون آدىنا چاپ اولموشدور:

- ۱- شىروانلى موللا قاسىمىن «گۆردوم» ردىفلى گرايلىسى.
- ۲- اصلى كرم داستانىن «آلىنجا» قافىهلى قوشماسى نىن بىر نىچە بندى
خستە قاسىمىن «دالىنجا» ردىفلى قوشماسىلا قارىشىق دوشرك.
- ۳- قوربانى نىن «ملاىك اوزونه دورما عايىدى» قافىهلى قوشماسى نىن اوچ
بندى «دندىلر يانوردرو يادا ملاىك» ردىفيله.
- ۴- دىلك مورادىن «اولماز» ردىفلى قوشماسى.
- ۵- دىلك مورادىن «ياخشى دىر» ردىفلى قوشماسى.
- ۶- دىلك مورادىن و عاشىق عىسگرىن «اولماز- اولماز» ردىفلى قوشمالارى
قارىشىش حالدا.
- ۷- مظاهىر داشقىننىن «اولدو گتتى» ردىفلى قوشماسى.
- ۸- عباس توفارقانلى نىن «آى آغا هاراي» جىناسلى تىجىسى.
- ۹- عاشىق قوربانى ايله قاسىم تاجىرىن «گلىرسن» ردىفلى دىئىشمەسى.
- ۱۰- عباس توفارقانلى نىن «نە» ردىفلى قىفىل بندى.
- ۱۱- اولولو كرېمىن «بىنددى» ردىفلى قىفىل بندى.
- ۱۲- گرگرلى محمدىن «دوشوبدور» ردىفلى قىفىل بند دىئىشمەسى.
- ۱۳- عاشىق عالى ايله عاشىق يىغوالىن «اولودو» قافىهلى قىفىل بند

دىئىشمەسى

ائىلرسن *

سالانىيان گىندىن دىلبىر،
عزىمى گولۇستان ئايلرسن.
مىگر اۆلۇبدور رقىيىن،
لبلىرىن خىندان ئايلرسن.

سەنە دىنىم آي جانانىم،
سەندىن دىر دىدە گىريانىم،
جىلادى تىك آلىرسان جانىم،
گۈندە يۈز مىن قان ئايلرسن.

باخىشىن اوخشاتدىم آيا،
كلامدا شىمى ضحّايا،^۱
اوزون دۇندىرمە ترساي،
گىرى^۲ مىسلەمان ئايلرسن.

گۈزىل نە يىلدىن حالىمى،
آيىبىسەن قەددى دالىمى،
مىن «قاسىما» بوزلۇلۇمو،
كىم ئايلردى سەن ئايلرسن.

* - بوشەر شاھزادە قاسىم و آسمائىل پرى داستانىدادا گىندىدىر.

۱ - شىمس ضحّا: ايشىقلى گۈنىش

۲ - گىرى: زىرتىش دىنىندە اولان آدم

يوخدور*

آي قىردە دوران گۈزل،
نىيە تىكىن، ئىلىن يوخدور؟
نىيە پوزغوندور تىللىرىن،
ال شاقادا، تىلىن يوخدور؟

من گىلردىم داغدان - داشدان،
سىنەم يانير غم آتاشدان،
آيرىلمىسان ياشىل باشدان،
تىك سوناسان، گۈلون يوخدور.

گل دردین «قاسىما» سۆيىلە،
باغرىمىن باشىنى تىيىلە،
قوناغا خوش گىلدىن ئىيىلە،
يوخسا لالسان دىلىن يوخدور؟

*- بوشەر شاھزادە قاسىم و اسمائىل پرى داستانىدادا گىندىدىر.

ائىلە انسان*

ياخشى فيكىر ائىلە، غافىل دولانما،
قلىبىنى شىطاندىن ياد ائىلە انسان.
حلال ياشا، بىر كىمسەدن اوتانما،
بىخما كۈنوللىرى، شاد ائىلە انسان.

دونىا دندىگىن بىر فانى دىر، فانى،
ازل نوح گلمىشىدى گۈرونمور هانى؟
يولا سالىدى اسكندر تىك خاقانى،
بىزەدە اسەجىك باد، انلە انسان.

«خستە قاسىم» دوشونمە يىن بيهوشدور،
بن آدم دندىگىن يوواسىز قوشدور،
سخاسىز دۋولتىن آخىرى پوشدور،
يىء مالىن، دهاندا داد ائىلە انسان.

*- بوقوشما عاشىق عىسگرىن آتاسى آل ممىدىن آدىنادا چاپ اولوبدور.

اولماز *

دلى كۈنول نە دىوانە گزىرسن،
بى وفا دلبردن سەن يار اولماز.
قىسىلىيسان بىر بى وفا يولوندا،
باشىن آل گەنت دۇنيا سەن دار اولماز.

اوز وئرمە نادانا سىر وئرمە پىسە،
آخىر قىلىن يا اينجىيە، يا كوسە،
اوت يىتەر كۆك اوستە، اصلى نە ايسە،
يووشان^۱ بىلە مەكەلە چىمنزار اولماز.

وفالى يا امك چكسەن ايتىرمز،
بد اصىل نصىحت، اۋيود گۇتورمز،
قاباق^۲ تاغى تر شاماما يىتيرمز،
گۇى سۇيوددە ھىنوا اولماز، نار اولماز.

تەكلىف اولونمايش بىر يترە وارما،
نر اولماز ميداندا ھر بىغى بورما،
سئىراغىب آداما سەن ياخىن دورما،
خاين چىخار اوندا دوز ايلقار اولماز.

فانى دۇنيا گونو كىچمىش قوجادىر،
گەن بىر گان دىر گەندەن خوجادىر،
سرو آغاجى ھر آغاجدان اوجادىر،
اصلى قىتدى بوداغىندا بار اولماز.

اصلى اولان اۋز اصلىنى بىلدىر،
دستمال آلىپ دىدەم نەمىن سىلدىر،
«خستە قاسىم» بو درد سەنى اۋلدور،
بى ناموس دا ناموس اولماز، عار اولماز.

* - بو قوشما عابباس توفارقانلى نىن عىنى ردىفلى قوشماسىلا قارىشىق دوشوبدور.

۱ - يووشان: يىتكى آدى دىر
۲ - قاباق: يترەدە يىتن بىر نۇع يىتكى آدى دىر

* اون ایکی

اؤلن واختدا باشیم اوسته کله سیز،
اولاسیز دردیمه درمان اون ایکی.
من یازیغین عرضی حالین بیله سیز،
یو خودور سندن ساوای گومان اون ایکی.

جانیم قوربان اولسون فدک باغینا،
«لیلی» فدا اولدو «مجنون» داغینا،
یازیلیبدیر عرشین سولو ساغینا،
آلی عبا نور ایمان اون ایکی.

سونالار چالخانلی گؤل قیراغیندا،
بولبون جهجه وورار گول بوداغیندا،
حاجی لار دایانار مینا داغیندا،
کسرلر مینادا قوربان اون ایکی.

صدق ایله چاغیرام قادری سبحان،
اون سککیز مین فلک لری یارادان،
منتظریک گؤرک صاحب الزمان (عج)،
اوخویار موللار قرآن اون ایکی.

«خسته قاسیم» نشان وئررم آغامی،
کوثر اوسته دورار دستینده جامی،
خاکی خوراساندا غریب امامی،
زیارات آرزوم دور آمان اون ایکی.

چکییدی *

غضیناک اولاندا حیدر کرآر،
دولدولونه غم چیداری^۱ چکییدی.
ملکەر عرشیده توتدولار قرار،
کافرلر الیندن زاری چکییدی.

جانیم قوربان اولسون شاهی حیدره،
آتی دولدول ذوالفقارا قنبره،
شاه صنعان گتندی او شهر زره،
شاهیم اوردا بوران قاری چکییدی.

جبرائیل عرشیدن گتیردی ندا،
ینریدی معراجا حبیب خدا،
آغام شاهی مردان اؤزو داوادا،
کافر اوسته ذوالفقاری چکییدی.

«خسته قاسیم» یننه اولوب علما،
قویوبدور باشینا تزه عماما،
منیم مولام شاه مردان اماما،
جلیل پشکاش ذوالفقاری چکییدی.

*- بوشعر عاشیق قوربانی نین آدینادا چاپ اولوبدور.

۱- چیدار: آتین و سایره حیوانلارین آياقلارینا باغلانان ایپ کی بیر یانا گنده نمه سین.

دئىرلر*

آى عارىف لر ھىچ كىس يالقىز اولماسىن،
يالقىز داشدان اولماز ديوار دئىرلر.
بىزىر گانسان آچ ماتاجىن خىرد ائله،
آرارلار يوكۈندە نە وار دئىرلر.

سخن چىن لر^۱ اۋزون گۈزدن سالدىرار،
اجدادىنا لعنى^۲ ساتىن آلدىرار،
مرد اولانلار بىخىلانى قالدىرار،
مخنت^۳ قاچانى قووار دئىرلر.

گۈزو گۈرمە دىگىن صحبت ائندلر،
خلقه بۇھتان دئىب تھمت ائندلر،
بىر جمع آراسىندا غىيبت ائندلر،
اۋز گەنىن وابالين^۴ يووار دئىرلر.

نې لر الە آلار آلىجى قوشو،^۵
صرافلار تانىيار قىمتلى داشى،
اوغون آتاسىندان آرتىر سا ايشى،
ائل ايچىندە اونا تاوار^۶ دئىرلر.

*- بو قوشما عاشىق عابباس توفارقانلى نىن عىنى ردىفلى قوشماسىلا قارىشىق دوشوبدور.

۱- سخن چىن : سۈز گزىدىن

۲- لعن : لعنت

۳- مخنت : منظور پىس آدم

۴- وابال : گوناھ

۵- آلىجى قوش : شىكارى قوش

۶- تاوار : بۈيۈك ، زىنكىن

هر بیر ایشی وعدە سینده گۆرگونن،
باغ بیتیردین میوه سیندن درگینن،
هر نه وئرسن اؤز الینله وئرگینن،
یوز قادانی باشدان سووار دئیرلر.

نئیلیرم باغچانی باری اولماسا،
نئیلیرم ھنیواسی نازی اولماسا،
بیرایکیدین دنیا واری اولماسا،
ائل ایچینده اونا بی وار دئیرلر.

اسکندر آتلاندی چیخدی ظولماتدان،
«قاسیم» خیضیر ایچدی آبی حیاتدان،
سۆز دوشدو قیلینجدان، نیزەدن آتدان،
سوفرەنی ھامیدان کوبار^۷ دئیرلر.

قال ايندى *

اوبالار يىمىز صف - صف اولوب يوكلەنير،
باشى آلا قارلى داغلار قال ايندى.
يىز ايچمە دىك درده درمان سويوندان،
سويوق سولار، بوز بولاقلار قال ايندى.

بى وفاسان ھىچ كۆرمە دىم وفانى،
طيفيل ايكن چوخ چكەشم جفانى،
بونندان سونرا كىملر سورر صفانى،
فرش دۇشنىمىش آغ اوتاقلار قال ايندى.

باغبان اولوب گوللر يىندن كىم درر،
كىم ايبىلەر، پنهان يترده كىم سرر،
بهار فصلى دوستا نوبار كىم وئەر،
چار ديوارلى باغچا باغلار قال ايندى

بى وفاسان وفان يوخدور دونيادا،
دوستونون سىررىنى وئىرسن يادا،
ترشاماما درد يىرسن خور يادا،
سىزە بوستان، سارى تاغلار قال ايندى.

«خستە قاسىم» تمام اولدو سۆزلر يىم،
عشق اوجوندان كوله دۇندو كۆزلر يىم،
غريب يترده، ياد اۆلكەدە كۆزلر يىم،
وطن دىيىپ آغلا، آغلار قال ايندى.

* - بوشەر ھم قوربانى ھمدە داغيستانلى رجب آدينادا چاپ اولويدور

يازديلار*

قادر آلاھ يازى لارى يازاندا،
آدم له خوانى قوشا يازديلار.
بالىغى دريا يا قوشو سمايا،
آصلانين مكانين منشه يازديلار.

قدرت دن ياراندى گاو ايله ماهى،
مؤمنون اوزونه بيردير آلاھى،
آيه لر ايچينده حق بسم اللاهى،
قرآنى كريم ده باشا يازديلار.

شوه ديده لر يم دولاندا ن سونرا،
يازىق گول جمالىم سولاندا ن سونرا،
«سئيقل دده قاسيم» اؤلندن سونرا،
آدينى مزاردا داشا يازديلار.

باشىنا دۇندويوم

ملک سیما :

مولامیز گتتىدى خبرە،
تتۇر گنت باشىنا دۇندويوم.
دوشرسن خوفى - خطرە،
تتۇر گنت باشىنا دۇندويوم.

خستە قاسىم:

مولامیز گتتىدى خبرە،
گنتىم باشىنا دۇندويوم.
قوى دوشوم خوفى خطرە،
گنتىم باشىنا دۇندويوم.

ملک سیما :

ترلان سان آياغى باغلى،
سىنەسى دويونلو داغلى،
ايندى گلير وزير اوغلو،
تتۇر گنت باشىنا دۇندويوم.

خستە قاسىم:

ترلانام آياغى باغلى،
سىنەمدى دويونلو داغلى،
گلە اوڭر وزير اوغلو،
گنتىم باشىنا دۇندويوم.

ملک سیما:

اريسين داغلارين قارى،
تۇكولسون چاي لارا سارى،
سن سن «ملک سیما» يارى،
تتۇر گنت باشىنا دۇندويوم.

خستە قاسىم :

اريسين داغلارين قارى،
تۇكولسون چايلارا سارى،
«خستە قاسىم» ياديگارى،
گنتىم باشىنا دۇندويوم.

کلمیشم *

خستہ قاسیم :

گل سنہ سؤیلہ یم آی لزگی احمد،
سالمیشام هر یانا صدا کلمیشم.
حقیقتدن خوب ارکانا چاتمیشام،
شاه الیندن ایچیپ بادا کلمیشم.

لزگی احمد :

آل جوابین دنیم آی دده قاسیم،
یاخشی واختدا بو میدانا گلیسن.
چکر سن الیمدن آمان الحذر،
یوسف کیمی سن زندانا گلیسن.

خستہ قاسیم :

مجلس قورولاندا دوشن واختدا بحث،
چکرم کامیما آلاندا نفس،
وورولاندا طویل اوجالاندا سن،
اوندا ییل جانینا قادا کلمیشم.

لزگی احمد :

اووسونچویام نفس سالام شاهمارا،
بیرمتر^۱ اوخورام یانارسان نارا،
چاشدیرام عقلینی دوشرسن دارا،
دالانمازسان من عمقانا گلیسن.

خستہ قاسیم :

«قاسیم» دئیر: دریا منم کور منم،
دیوان تجنیس معدنی یم دورر منم،
نعره چکسم گوژو قیزمیش شیر منم،
سیغینمیشام مین بیر آدا کلمیشم.

لزگی احمد :

«احمد» دئیر: منه آتما توپ تفنگ،
گمی لر چنوبرن منم بیر نهنگ،
یتیشمز دانگیما یوز شیر و پلنگ،
گوژوندن آخان آل قانا گلیسن.

* - بوحره زوربا دنیشمه وانلی گوچیچک و شاهی خانیم داستانیندا گنیدیدیر.
۱ - متر: جادو

منده دیر *

« یترله گویون دئیشمه سی »

زمین ایله آسمان بحث قیلدیلار،
آسمان دئییر : کون و مکان منده دیر.
گۆیده دیر یارانیب اول دوققوز افلاک،
ذاتی مطلق اول بی نشان منده دیر.

زمین دئییر : سۆزون اۆزوندن سۆیله،
ازل باشدان حق یارادان منده دیر.
اول واحدی یکتا، بی میثلی همتا،
گاهی آشکار گاهی پنهان منده دیر.

آسمان دئییر : سنین نه یین وار زمین،
سنی سنون اولماز هنج غمدن امین،
اسرافیل، میکائیل جبرائیل امین،
دۆرد مقرب پیکی رحمان منده دیر.

زمین دئییر: آسمان منده دیر بوساط،
هر بیر آندا گلیر نچه مین آیات،
زبور ایله اینجیل، صحف له تورات،
دۆرد کیتاب افضلی قرآن منده دیر.

آسمان دئییر : زمین منده نعیم وار،
شوکور آلاسه حق یانیندا باییم وار،
گاه نوری شمس، گاه مکمل آییم وار،
شب ایچینده ماهی تابان منده دیر.

زمین دئییر : بودور سۇزون کوتاهی،
اوستومه ییغیلیب انجم سپاهی،
اشاره ائیلهدی شق ائتدی ماهی،
محمد (ص) تکت نوری یزدان مندهدیر.

آسمان دئییر: زمین سن ائیله باور،
بویوررام فلکه گردنن آوار،
زرین توپون چکیب خورشید خاور،
پرتووون آستینا سالان مندهدیر.

زمین دئییر: آسمان گتیر مزن تاب!
چیخیسان هاوایا مانند حباب،
هایخیردی سمایا دۇندو آفتاب،
علی (ع) کیمی شیر یزدان مندهدیر.

آسمان دئییر : منیم سۇزلریم بوردور،
مندن سنه میراث، ناماز - اورودور،
اون ایکی اولدوزدور اون ایکی بوردور،
شمس، قمر، دلو، میزان مندهدیر.

زمین دئییر: سۇزون ائیلهدین تامام،
اولادی رسولا (ص) هزاران سلام،
اون ایکی پهلوان، اون ایکی امام،
شاهی مهدی صاحب زامان (عج) مندهدیر.

آسمان دئییر: سۇزون سۇیلهمه عبث،
برابر اولماغا هنج ائتمه هوس،
بیت المعمور ایله، بیت المقدس،
بیری یاقوت بیری مرجان مندهدیر.

بئشہ - بئش *

سؤال:

سندن خبر آلیم آی کامیل اوستا،
او ندر کی، بیت الله دا بئشہ - بئش؟
کیمدی قاجدی داغ یونیسین الیندن،
گتندی هاردا غیب اولوندو بئشہ - بئش؟

جواب:

آل جوایین دنیم آی جوان عاشیق،
او قرآن دیر بیت الله دا بئشہ - بئش.
اصحابی کهف قاجدی او داغ یونیس دان،
داغ ایچینده غیب اولوندو بئشہ - بئش.

سؤال:

دوققوز ندر، سککیز ندر تاماشا؟
اوندر کی گردیش ایلر همیشه؟
اوندر کی معطلیک او ایشه؟
او کیملردی گونده گزر بئشہ - بئش؟

جواب:

دوققوز افلاک، سککیز جنت تاماشا،
آیدیر - گوندور گلیب گندیر همیشه،
اؤلوم دور کی معطلیک او ایشه،
ایسانلاری گونده گزر بئشہ - بئش.

سؤال:

جنت الماوانین نچه باغی وار؟
هر باغین ایچینده نه اوتاغی وار؟
گویده اولدوزلارین نچه تاغی وار؟
دفتری کیمده دیر بازار بئشہ - بئش؟

جواب:

جنت الماوانین مین بیر باغی وار،
هر باغین اؤزونون بئش اوتاغی وار،
گویده هر اولدوزون میلیارد تاغی وار،
ملاتک دفتره بازار بئشہ - بئش.

سوچ *

لزگی احمد:

سندن خبر آلیم آئی دده قاسیم،
 کیم خطا ایلده دی قالدی اوسته سوچ؟
 کیم کیمه بویوروب کیمه گتیردی؟
 نچه یاشیندایدی قوربان گلن قوچ؟
 عزیزیم ات قالدی،
 کیملر اونا مات قالدی؟
 نچه باتمان قویروغو،
 نچه باتمان ات قالدی؟

خسته قاسیم:

سنه جواب وئریم آئی لزگی احمد،
 قایل خطا اتدی قالدی اوسته سوچ.
 جبرائیل دیر اسماعیله گتیردی،
 یتمیش یاشیندایدی قوربان گلن قوچ.
 عزیزیم ات قالدی،
 منکر اونا مات قالدی،
 اوتوز باتمان قویروغو،
 اللی باتمان ات قالدی.

لزگی احمد:

نه قوشدور ایلده بیر یومورتا سالیق؟
 اونون یومورتاسی نه اوسته قالیر؟
 آنا اولن زامان بالا ساغالیق،
 اونا کیملر دئییر دور بورادان اوچ؟
 عزیزیم دده قاسیم،
 یاندرام اودا قاسیم.
 لزگی احمد الیندن،
 کندرسن دادا قاسیم.

* - بو دئییشمه خسته قاسیمدان باشقا «حسین و ریحان» داستانیندا گتیدییر.

خستہ قاسیم:

سیمرغ ایلدہ بیرجہ یومورتا سالیبر،
اونون یومورتاسی قار اوستہ قالیر.
آنا اؤلن زامان بالا ساغالیبر،
جبرائیل دیر دئییر: دور بورادان اوچ.
لرگی دالینی داغا وئر،
حیر صینه قاداغا وئر.
قورتارسان قاسیم الیندن،
بیرین یی ء بش صادAGA وئر.

لرگی احمد:

«لرگی احمد» هنج وصفیمدن دویمازلار.
اوندیر کی گؤتورلر قویمازلار؟
کیملر دیر کی مزاری یوخ یومازلار؟
بو نه قون ها قوندو، بو نه کؤچ ها کؤچ؟
سازینی آلام سنین،
تپنه چاللام سنین،
گونون ائیلرم قارا،
زندانا سالام سنی.

خستہ قاسیم:

«خستہ قاسیم» هنج وصفیمدن دویمازلار،
او منیتدیر گؤتورلر قویمازلار،
آتش پرست مزاری یوخ یومازلار،
دونیا قون ها قون دور، اولوم کؤچ ها کؤچ.
چکر سن نازیم احمد،
صحبتیم سازیم احمد،
سن سازیمین یئرینه
احمد

هئی *

لزگی احمد :

سندن خبر آلیم آی دده قاسیم،
او نذیر کی بو دونیانی گزر هئی؟
نه کاغذدیر مرکب سبز یازیلار؟
نه قلمدیر بو دفتری یازار هئی؟

خسته قاسیم:

آل جواین دنیم آی لزگی احمد،
آی دیر، گون دور بو دونیانی گزر هئی.
کونول کاغذ مرکب سبز یازیلار،
دیل قلمدیر، بو دفتری یازار هئی.

لزگی احمد :

او نذیر کی هنج گلمه دی ایمانا؟
او کیمدیر کی هنج دوشمه دی گومانا؟
او کیمدیر کی قصد ائيله دی انسا؟
او کیمدیر کی اولدو جانندان بنزار هئی؟

خسته قاسیم:

او شیطان دیر هنج گلمه دی ایمانا،
او منکر دیر هنج دوشمه دی گومانا،
عزرائیل دیر قصد ائيله دی اینسا،
ایوب (ع) دور کی اولدو جانندان بنزار هئی.

لزگی احمد:

هانسی داغدیر اونون قاری اریمز؟
هانسی داغدیر اونو گیاه بورومز؟
او کیمدیر جاوان دیر، اولوب اریمز؟
ایلر بویو خیری شری یازار هئی.

خستہ قاسیم:

قاف داغی دیر، اونون قاری اریمز،
طور داغی دیر اونو گیاه بورومز،
خیضیر (ع) ایله الیاس (ع) اولوب اریمز،
ایللر بویو خنیری شری بازار هنی.

لزگی احمد:

او ندیر کی سیلینمز دیر قاراسی؟
او ندیر کی هنج تاپیلماز چاراسی؟
نه قدردی ینرله گؤیون آراسی؟
«لزگی احمد» بو دفتری پوزار هنی.

خستہ قاسیم:

او اور کدیر سیلینمز دیر قاراسی،
او اولومدور هنج تاپیلماز چاراسی،
دوخسان مین ایل ینرله گؤیون آراسی،
«خستہ قاسیم» او دفتری پوزار هنی.

هئی *

لزگی احمد:

عاشیق دئییر: دونیا نندن یاراندی؟
او کیمدیر قولوندا وار چوخ هنر هئی؟
او کیمدیر کی نردیوانی چیخار هئی؟
او کیمدیر کی نردیوان دان انئر هئی؟

خسته قاسیم:

عاشیق دئییر: دونیا نوردان یاراندی،
علی (ع) دیر قولوندا وار چوخ هنر هئی.
او اوشاقدیر نردیوانی چیخار هئی،
او قوجادیر نردیواندان انئر هئی.

لزگی احمد:

او نذیر کی سحر - سحر چوخ اولار؟
او نذیر کی گون چیخاندا یوخ اولار؟
او نذیر کی یونولمامیش اوخ اولار؟
او نذیر کی ال دیمه میش دؤنر هئی.

خسته قاسیم:

او ملک دیر سحر - سحر چوخ اولار،
او اولدوز دور گون چیخمامیش یوخ اولار،
او کیرپیکدیر یونمالمامیش اوخ اولار،
قاش کامان دیر ال دیمه میش دؤنر هئی.

لزگی احمد:

گوئلردن آسیلان او نه کمنددیر؟
حققین بو یوردوغو نه یترده بنددیر؟
ال سیز - آیاق سیز او هانسی سمنددیر؟
او کیمدیر کی او سمندی مینر هئی؟

* - بو دیشمه عاشیق عالی و تبریزی عاشیق جعفر آدینادا گنیدیدیر و «هئی» ردیفی اولان آیری عاشیقارین دیشمه سیله قاریشیق دوشوبدور

خستە قاسىم:

گۆيدىن آسىلاندى اجل كىمىدى،
حقىق بويوردوغو اجلە بىندى،
اۋال سىز - آياق سىز تابوت سىمىدى،
جاندىن اولان اۋ سىمىدى مىنر ھنى.

لزكى احمد:

اۋ نىدىر كى آغزى يۈخدور دىشى وار؟
اۋ نىدىر كى آغلامامىش ياشى وار؟
نە شەردىر ايچىندە بىر قوشو وار؟
پرواز اندر دالدىن - دالا قونار ھنى؟

خستە قاسىم:

اۋ خورمادىر آغزى يۈخدور دىشى وار،
غىملى اورك آغلامامىش ياشى وار،
كۈنۈل شەرى ايچىندە بىر قوشو وار،
پرواز اندر دالدىن - دالا قونار ھنى.

لزكى احمد:

اۋ كىمىدىر كى اۋزو نوردور، گۆيو نور؟
اۋ نىدىر كى اۋز - اۋزۈنە دۆيونور؟
اۋ نىدىر كى خورد اولمامىش اۋيونور؟
اۋ نىدىر كى سرىملى دۆنر ھنى؟

خستە قاسىم:

اۋ آلاھدىر، اۋزو نوردور، گۆيو نور،
اۋ حيواندىر اۋز - اۋزۈيلە دۆيونور،
بنى آدم خورد اولمامىش اۋيونور،
چىرخ فلەك سىر ھنى دۆنر ھنى.

لزكى احمد:

اۋ نىدىر كى اۋجالاردان اۋجادىر؟
اۋ نىدىر كى كىچە گوندور كىچەدىر؟
اۋ نىدىر كى اۋچ ياشىندا قوجادىر؟
اۋ نىدىر كى ياشى يوزدىن كىچىر ھنى؟

خسته قاسیم:

او آلاهدیر اوجالاردان اوجادیر،
قبر انویدیر گنجه گوندوز گنجهدیر،
قاراقوشدور، اوج یاشیندا قوجادیر،
او قوزقون دور یاشی یوزدن کئچر هئی.

لزگی احمد:

«احمد» دئییر کیم اولدو حق عاشیقی؟
نه گونده گوزجک عاشیق معشوقو؟
هانسی گولدور اؤزوندن وار ایشیغی؟
شعله چکیب گؤرر یاغ سیز یانار هئی؟

خسته قاسیم:

«قاسیم» دئیر: حسین (ع) دیر حق عاشیقی،
قیامتده گؤرر عاشیق معشوقو،
گوز بیر گولدور اؤزونده وار ایشیغی،
شعله چکیب گؤرر یاغ سیز یانار هئی.

حسابین سندن ایسترم*

منی دئییب بو میدانا گلیسن،
چوخ شئین حسابین سندن ایسترم.
حساب چوخدور او جهت دن گلمیرم،
اسکندر حسابین سندن ایسترم.

اولماز سنین دردلرینین چاراسی،
ننجه طبقه دیر یئر - گۆی آراسی،
حضرت نوحون آتاسی هم باباسی،
قاب القوس^۱ حسابین سندن ایسترم

بو دونیانین خیر - شرین گۆرموشم،
بنا اولوب دیوارلارین هۆرموشم.
عرشده بیر مسجد وار اونو گۆرموشم،
اولدوزلار حسابین سندن ایسترم.

کعبه بیت الله دان قندیل^۲ آسارلار،
آسیب اونو هر دم سسه باسارلار،
عرفه گونونده قوربان کسرلر،
قوربانلار حسابین سندن ایسترم.

عالیم لر عالیمی، عالیم لر خاصی،
آرینسین سیلینسین کۆنلومون پاسی،
یغیلیب بورادا توتموشام یحیی،
بیر جزئی حسابین سندن ایسترم.

«قاسیم» دئییر: ازبر گلیر دیلیمه،
یاخشی یئرده لزگی دوشدون الیمه،
الیندن گندرم ناحق اؤلومه،
مین بیر آد حسابین سندن ایسترم.

*- بوشعر خسته قاسیم دان باشقا کلیرلی عاشیق علی و رافی داستانیندا همده «سنیدی» داستانیندا گنیدیدیر.

۱- قاب القوسین: معراجدا پیغمبرین(ص) آتلاهی داناشیدیگی مکان

۲- قندیل: تاواندان و یا دیواردان آسیلان چیراق

صفایه باغلار *

یئددی زمین ایدی، دوققوز افلاکی،
اون ایکی بوج اوستدن صف آیا باغلار.
بیست و هشتی قاب الساره یتیرمیش،
یوز اون دورد سوردهده صف آیه باغلار.

غیبیدن سالیندی بیر چادر اوتاق،
دوردوردور دروازاسی هر بیر اوج تاغ،
اون ایکی فانوسدور، قیرخ سککیز چیراق،
اوج یوز آلتیمیش طناب صف آیا باغلار.

هارددا دورد قابی وار اوتوز پنجره؟
سکسن مین دوخسان مین گلمز بیر یئره.
آلتی مین آلتی یوز آلتیمیش شجره،
کعبه دن «مروه» یه «صفا» یا باغلار.

اون ایکی دئیرلر اونون شهرینه،
بئش مجتهد یتیب ایندی بحرینه،
چاتا ییلمز اون یئددی نین تهرینه،
صد هزار و صد و بیست صفایه باغلار.

اوج یوز آلتیمیش بئشین بودور تمامی،
کیم گتدی یوز اون دورد سورده کلامی؟
«خسته قاسیم» بو باده نی بو جامی،
هر کس ایچه کؤنلو صفایا باغلار.

* - پوشهر خسته قاسیمدان باشقا اولولو کریم آدینادا گنیدیدیر.

يارىمچىق شەرلەر

بوردان بىر يول گىندىر قورو گۈل سارى،
قالدى وطن گۈزدىن اولدو دال - دالا.
چوخالدى كۈنلۈمون غمى غبارى،
ائله بىل كى شىدا بولبول دال - دالا.

عاشىق اولان معشوقونا ايرمهسه،
جانانى بولوندا جانين وئرمهسه،
هر يانا باخاندا سنى گۈرمهسه،
كور اولسون او گۈزلر ضيالا نماسين.

اوجا داغلار ايندى دوشدو آرايا،
بختيم منى آخير چىكر هارايا،
بىر كسىم يوخ دارددا گلسين هارايا،
بىلمىرم كى فلک نه خيالدادى

«خسته قاسيم» اۋز ائليندن جدادى،
اوستوموزده دوران بارى خدادى،
قضا منى اۋز ياييلا بودادى،
دئمىر انتظار وار گۈزو يولدادى.

قایناق‌لار

الف - چاپ اولموش قایناق‌لار:

- ۱- خسته قاسیم - توپلایان: حسین سیامی - تبریز ۱۳۷۳
- ۲- عاشیق خسته قاسیم - توپلایان: محمدعلی نقابی - تلاش نشریاتی تبریز ۱۳۷۳
- ۳- داستانلار - اهلیمان آخوندوف - آذربایجان دولت نشریاتی باکی ۱۹۹۳
- ۴- دیوان خسته قاسیم و عاشیق داستانلاری - توپلایان: عاشیق حسین ساعی - زر قلم نشریاتی تبریز ۱۳۸۰
- ۵- آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی - پاشا افندی یئو - معاریف نشریاتی باکی ۱۹۹۲-۱۹۸۱
- ۶- آذربایجان عاشیق‌لاری وائل شاعیرلری - ۱- نجی جیلد - آذربایجان علم‌لر آکادئمیا سینین نظامی آدینا ادبیات اینستوتو - باکی ۱۹۸۴
- ۷- جیناسلار - توپلایانلار: مدد آصلان و ائلخان مدد اوف - یازیچی نشریاتی باکی ۱۹۸۵
- ۸- آذربایجان عاشیق‌لاری - کوچورن: حبیب ادیسی - ارک نشریاتی - تبریز ۱۳۶۷
- ۹- وارلیق درگی سی - نومره ۳ دن ۱۲ به قدر - علی کمالی - تهران ۱۳۶۴ و مهر و آبان سایبی ۱۳۶۹ - نجی ایل
- ۱۰- عاشیق بهمن گویجه‌لی - شعرلر - باکی

ب- شفاهی و ال یازما قایناق‌لار:

- ۱- عاشیق حسین ساعی - تبریز - ال یازمالار
 - ۲- عاشیق حسین ناموری - تبریز - ۱ کاست
 - ۳- عاشیق حسن غفاری - تبریز - ۱۰ کاست و ۲ کاست
 - ۴- عاشیق مسلم عسگری - زنجان - ۶ کاست
 - ۵- عاشیق درویش اورمیه‌لی - ۱ کاست
 - ۶- عاشیق حاتم سعادت - بیر گرایلی
 - ۷- عاشیق علیرضا انزگی - ترکیه - بیر قوشما
 - ۸- عاشیق علی عبادی قاراخانلو - تبریز - ایکی قوشما بیر گرایلی
 - ۹- عاشیق عیسی قاراخانلو - تبریز - بیر گرایلی
 - ۱۰- عاشیق سیروس کیانی - تبریز - بیر قوشما بیر گرایلی
 - ۱۱- عزت عزتی - ال یازمالار
- و نهایتاً بو کیتابین توپلانیب چاپ اولماسیندا بیزه یاردیم گؤسترلر آقای میر حبیب حسینی؛ شاعیر آیباز ائل اوغلو، علیرضا پورعبداله و افساء یلگی سایار مؤسسه‌سینین مودورو آقای علی رسولی‌دن تشکروموزو بیلدیریریک.